FILOCALIA volumul XII

ISAIA PUSTNICUL

DOUĂZECI ŞI NOUĂ DE CUVINTE

CUVÂNTUL AL II-LEA

Despre legea cea după fire

1. Nu voiesc să nu ştiţi, fraţilor, că la început, când a făcut Dumnezeu pe om, l-a lăsat în rai, având simţirile sănătoase şi stăruind în ceea ce îi era firesc. Dar când a ascultat de înşelătorul lui, s-au strămutat toate în ceea ce e contrar firii; atunci simţirile lui au fost aruncate din slava lor[1]. Dar Domnul nostru a făcut mila Lui cu neamul omenesc pentru multa Lui iubire. Căci Cuvântul „trup S-a făcut" *(Ioan* I, 14), adică om deplin arătat; S-a făcut în toate cele ca noi, „întru toate, (...) afară de păcat" *(Evrei* 4, 15)[2], până la a schimba ceea ce e contrar firii în ceea ce e conform firii prin sfântul Lui trup[3]. Şi făcând milă cu omul, după ce a înviat îi întoarce iarăşi în rai pe cei ce merg pe urmele Lui şi împlinesc poruncile Lui, pe care ni le-a arătat nouă, până vom putea să biruim pe cei ce ne-au scos pe noi din slava noastră. Căci El ne-a

---

[1] Omul se afla în normalitatea lui până ce era în legătură cu Dumnezeu. El a căzut în ceea ce e contrar firii, când s-a despărţit prin neascultare de Dumnezeu. Acestei învăţături îi este contrară cea catolică, potrivit căreia omul se află, când e fără Dumnezeu, în „natura pură". Iar când primeşte graţia („creată", după concepţia catolică), e ridicat într-o stare mai presus de fire. Învăţătura din acest text consideră pe om în starea lui naturală când e unit cu harul lui Dumnezeu, sau când trăieşte în armonie cu Dumnezeu.

[2] „Om deplin" e formula de la Calcedon. Tocmai pentru că n-a luat şi păcatul nostru, S-a făcut om deplin. Faptul că Fiul lui Dumnezeu se poate face şi om deplin e marea taină şi o negrăită preţuire a umanului de către Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om astfel, ca să poată să Se facă El Însuşi şi om, nu prin schimbarea dumnezeirii Sale, căci aceasta ar fi panteism. E taina Persoanei şi a caracterului ei de lumină şi taină nesfârşită. Prin aceasta, Subiectul dumnezeiesc poate înlocui subiectul uman. Căci şi acesta e lumină şi taină nesfârşită, ca şi subiectul dumnezeiesc. Dar Subiectul dumnezeiesc e şi Subiect al firii dumnezeieşti infinite.

[3] Prin păcat, omul a căzut în ceea ce e contrar firii *(*παραφυσιν). Hristos a readus pe om la ceea ce e conform firii (καταφυσιν). Dar în amândouă stările nu părăseşte total legătura cu firea lui. Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, n-a schimbat umanul, ci l-a readus la autenticitatea lui.

arătat slujirea sfântă şi legea curată, pe care omul trebuie să le păzească până se va statornici în firea în care l-a făcut Dumnezeu[4]. Deci, cel ce voieşte să revină la cele ale firii să taie toate voile sale cele după trup, până se statorniceşte în cele conforme firii. Dorirea cea după fire este dorirea minţii şi, fără dorirea lui Dumnezeu, ea nu este conformă firii[5], aşa cum nu este (conformă firii) nici iubirea celor ce nu sunt după fire. De aceea s-a numit Daniel „bărbatul dorirorilor” *(Daniel* 9, 23). Vrăjmaşul a schimbat această dorire în poftirea urâtă a toată necurăţia. Râvna minţii este râvna potrivită firii. Iar fără râvna spre Dumnezeu nu este propăşire. Deci, precum s-a scris de Apostol, „Râvniţi însă darurile cele bune” *(1 Corinteni* 12, 31). Dar râvna spre Dumnezeu s-a întors prin Adam spre cele contrare firii[6]. Deci să nu vă duşmăniţi unii pe alţii, şi să nu vă pizmuiţi şi să nu vă minţiţi unii pe alţii.

2. Dar e proprie minţii şi mânia potrivită firii. Căci fără mânie nu e nici curăţie în om. Mânia aceasta luptă împotriva seminţelor semănate de vrăjmaşul, ca plăceri înşelătoare, în trup[7]. E ceea ce a făcut Fineas, fiul lui Eleazar, când s-a mâniat foarte împotriva bărbatului şi femeii, şi a încetat bătaia Domnului de la poporul Lui *(cf. Numerii* 7-8). Dar mânia noastră s-a mutat spre aproapele pentru toate cele neînţelepte şi nefolositoare. E proprie minţii ura cea contrară răului. Astfel folosind-o, Ilie a omorât pe prorocii ruşinii (cf. 3 *Regi* 18, 40). Asemenea şi Samuel a folosit-o împotriva lui Agag, împăratul amaleciţilor *(cf. I Regi* 15, 33). Şi fără ura împotriva duşmăniei nu se descoperă în suflet cinstea, şi ura noastră s-a schimbat în pornire împotriva firii, spre a urî pe aproapele şi a ne scârbi de el, şi ura se face cea care alungă toate bunătăţile. Minţii îi este proprie înălţarea cugetului, conformă firii, faţă de orice duşmănie. Şi când a aflat-o pe ea, Iov a osândit pe

---

[4] Readucerea omului la cele conforme firii este egală cu reintroducerea lui în raiul comuniunii cu Dumnezeu şi în slava lui, care e reflectarea slavei lui Dumnezeu.

[5] Dorirea şi iubirea celor proprii firii este proprie minţii şi ele sunt egale cu dorirea şi iubirea lui Dumnezeu. E în firea minţii omeneşti să iubească şi să dorească pe Dumnezeu.

[6] Prin dorirea lui Dumnezeu, firea noastră este atrasă de ceea ce o depăşeşte. Plăcerile trupeşti o atrag, dimpotrivă, în jos.

[7] Se afirmă în acestea apartenenţa la fire a poftei şi mâniei. Este o poftă (o dorire) proprie firii şi una contrară acesteia. La fel, o mânie (o iuţime) proprie firii şi una contrară acesteia. Altfel, firea omenească ar fi pur pasivă, indiferentă, o mortăciune. Prin pofta şi iuţimea potrivită firii, firea creşte, se depăşeşte, tinde spre Dumnezeu. Prin minte, firea se curăţă de ceea ce nu se cuvine. Prin mânia conformă firii, proprie minţii, aceasta luptă împotriva diavolului sau a seminţelor semănate de el în trupul omului ca plăceri înşelătoare.

duşmanii lui, zicându-le: Necinstiţilor şi leneşilor, lipsiţilor de orice bine, nu v-am socotit vrednici nici de câinii turmelor mele (cf. *Iov* 30, 8, 1). Şi ni s-a schimbat dispreţul asupra duşmanilor şi ne-am dispreţuit unii pe alţii, înţepându-ne unii pe alţii, şi ne-am îndreptăţit pe noi înşine împotriva aproapelui. Şi, din pricina dispreţuirii lui Dumnezeu, ne facem duşmani ai oamenilor. Astfel, când omul a mâncat din neascultare, cele create împreună cu el i s-au preschimbat în cele rele.

Să ne silim, deci, iubiţilor, să înţelegem cele pe care ni le-a arătat nouă Domnul nostru Iisus Hristos în sfântul Său trup, căci este Sfânt şi locuieşte întru sfinţi. Să ne îngrijim deci de noi înşine, ca să plăcem lui Dumnezeu, săvârşind după putere faptele noastre, şi să facem ca mădularele noastre să se potrivească firii, ca să aflăm milă în ceasul ispitei la Cel ce are să vină pentru toată lumea *(cf. Luca* 21, 26), implorând totdeauna bunătatea Sa, ca să se unească ajutorul Său cu smerenia noastră, mântuindu-ne pe noi de vrăjmaşii noştri. Căci ale Lui sunt puterea, şi ajutorul, şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL III-LEA

Despre starea începătorilor ....

1. Înainte de orice, avem nevoie de smerita cugetare; să fim totdeauna gata, la orice cuvânt pe care îl auzim sau la orice lucru, să spunem: „Iartă!” Căci prin smerita cugetare se strică toate cele ale vrăjmaşului[8]. Nu te măsura pe tine în nicio faptă a ta[9], ca să fii netulburat în gândurile tale. Să ai faţa ta tristă, dar blândă cu oamenii străini, ca frica de Dumnezeu să locuiască în tine[10]. De pleci la drum cu fraţii, depărtează-te puţin de ei, ca să taci[11]. Şi, mergând, să nu priveşti ici şi colo, ci meditează în cugetarea ta sau roagă-te lui Dumnezeu în inima ta[12]. Iar în locul

---

[8] Monahul Augustin, la notă: „Fii gata, la orice cuvânt pe care îl auzi, să spui: «Iartă-mă!», pentru că smerita cugetare aruncă toate cele ale vrăjmaşului” (Antonie cel Mare, „Regula 80”). Se citează la această notă din mai mulţi Părinţi duhovniceşti.

[9] „Nu te mândri pentru faptele tale, oricare ar fi ele”. „Nu te măsura” la ce înălţime ai ajuns după oricare faptă.

[10] Monahul Augustin, la notă: „Să fie faţa ta neîncetat tristă, afară de cazul când te cercetează oameni străini. Atunci primeşte-i cu faţa veselă, ca să locuiască în tine frica de Dumnezeu” *(Everghetinosul,* Cartea I, „Sentinţa 42”, p. 160).

[11] Monahul Augustin, la notă: „Când călătoreşti cu fraţi, îndepărtează-te puţin de ei, ca să păstrezi tăcerea” (Antonie cel Mare, „Regula 75”).

[12] Monahul Augustin, la notă: „Când călătoreşti, nu căuta nici la dreapta, nici la stânga, ci repetă psalmii şi roagă-te în minte lui Dumnezeu în tot locul unde te afli şi nu te amesteca plin de încredere cu

sau în casa în care te opreşti, nu te purta cu îndrăzneală, ci fii cu sfială în toate. La ceea ce ţi se pune pe masă întinde mâna ta când eşti silit să mănânci[13]. De eşti mai tânăr, să nu îndrăzneşti să întinzi mâna şi să bagi ceva în gură (înainte de a fi îndemnat). Iar în locul unde o să dormi, să nu te înveleşti cu acelaşi acoperământ cu altul. Şi fă multe rugăciuni în inima ta, înainte de a te culca. Şi, de ai ostenit pe drum şi voieşti să fii uns cu puţin untdelemn pentru osteneala drumului, lasă să ţi se ungă numai picioarele, ruşinându-te să te descoperi fără vreo trebuinţă sau boală. Iar şezând în chilia ta, de va veni vreun frate străin la tine, fă cu el şi tu aşa: unge picioarele lui şi spune-i: „Fă iubire şi ia puţin untdelemn şi foloseşte-l”[14]. Iar de nu vrea să primească, după ce s-a odihnit, nu-l sili. Dar de este bătrân, bogat în făptuire, sileşte-l să se ungă în întregime. Iar de şezi la masă (la trapeză) cu fraţii, de eşti mai tânăr, nu spune în sufletul tău: „Mănâncă!”, ci adu-ţi aminte de păcatele tale, ca să nu mănânci cu plăcere, şi întinde-ţi mâna numai la ceea ce este în faţa ta. Şi de este ceva înaintea altuia, să nu întinzi mâna ta la aceea. Hainele tale să-ţi acopere picioarele şi genunchii tăi să stea lipiţi. Iar când cei ce mănâncă sunt străini, dă-le lor cele de trebuinţă cu o privire veselă, şi, când încetează să mănânce, spune-le lor a doua şi a treia oară: „Fă iubire şi mai ia puţin”[15]. Iar când mănânci, să nu ridici faţa ta spre aproapele[16], şi să nu grăieşti cuvânt deşert[17]. Şi să nu întinzi mâna ta spre ceva, arătând că o voieşti, fără să spui: „Binecuvântează!”[18] Şi, bând apă, să nu laşi gâtlejul tău să gâlgâie, asemenea oamenilor din lume. Şezând tu cu fraţii, de-ţi vine în gât vreo flegmă, să nu o scuipi înaintea lor, ci ridică-te şi astfel o aruncă afară, nici să nu întinzi trupul tău în văzul oamenilor. De te încearcă vreun gând neserios, să nu deschizi gura ta, şi va pleca de la tine. Să nu deschizi gura ta, râzând, căci aceasta înseamnă lipsă de sfială. Să nu pofteşti ceva apropiat, privindu-l, fie haină, fie brâu, fie culion. Şi să nu-ţi împlineşti pofta, făcându-ţi ceva asemănător. De-ţi procuri vreo carte, să nu o înfrumuseţezi cu vreo podoabă, căci aceasta este o patimă.

---

locuitorii de acolo” (Antonie cel Mare, „Regula 76”).

[13] Monahul Augustin, la notă: „Nu întinde îndată mâna ta spre cele ce ţi se pun înainte spre mâncare” (Antonie cel Mare, „Regula 78”).

[14] Smerenia şi înfrânarea înseamnă şi o delicată politeţe.

[15] Poftește cu stăruință pe străini să se servească la masă.

[16] Să nu ridici faţa ta spre aproapele tău, când mănânci, ca să nu vadă pofta mâncării oglindită pe ea.

[17] Când mănânci, să nu grăieşti lucruri glumeţe sau fără rost, în care să se vadă plăcerea produsă de mâncare.

[18] Aşteaptă totdeauna să ţi se îmbie. Se dau, precum se vede, sfaturi concrete despre felul cum trebuie practicată smerita cugetare.

2. De greşeşti ceva, nu minţi din pricina ruşinii, ci fă metanie, zicând: „Iartă-mă!”, şi greşeala trece. De-ţi spune cineva un cuvânt aspru, să nu-ţi înalţi inima, căci mânia lui Dumnezeu nu întârzie. De eşti mustrat de cineva pentru vreun lucru, nu te aprinde, ci pune metanie, zicând: „Iartă-mă, nu voi mai face!”, fie că ştii, fie că nu ştii că ai făcut acel lucru. Căci toate acestea înseamnă propăşire pentru cel tânăr.

De împlineşti lucrul tău de mână, nu te mândri, ci fă-l în frica de Dumnezeu, ca să nu păcătuieşti prin neştiinţă. Când te învaţă cineva despre orice lucru de mână, spune celui ce te învaţă, fără să te ruşinezi, „Fă iubire şi vezi de e bun sau nu!” De te cheamă vreun frate (să-l ajuţi la vreun lucru) când eşti la lucrul tău de mână, sileşte-te să vezi ce voieşte şi fă acel lucru cu el, lăsând rucodelia ta. De încetezi să mănânci, intră în chilia ta şi fă lucrarea ta, şi nu şedea vorbind cu cei ce nu te folosesc. De sunt bătrâni care-ţi grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, întreabă pe Avva al tău: „Rămân să aud sau să intru în chilie?” şi fă ceea ce îţi va spune. De voieşti să mergi la o lucrare străină, spune-i unde voieşti să mergi, ca să afli de ai trebuinţă de aceea. Şi dacă îţi spune ce să faci, nu adăuga ceva, nici nu micşora. De afli cuvinte din afară, nu le spune altuia. Căci, de le vei păzi în urechile tale, nu va greşi limba ta[19]. De voieşti să se împlinească un lucru şi cel cu care locuieşti nu voieşte să se împlinească, lasă-i lui voia ta, ca să nu se nască o ceartă şi să se supere.

3. Când voieşti să locuieşti cu un frate în chip trecător, nu-i porunci în vreun lucru oarecare şi să nu voieşti să fii căpetenia lui. De locuieşti cu fraţii, să nu voieşti să te măsori cu ei în cuvântul lor. De-ţi vor porunci să faci un lucru pe care nu-l voieşti, luptă cu voia ta până ce îl vei împlini, ca să nu-i superi şi să-i pierzi prin descurajare, şi ca să ai cu ei sălăşluire paşnică. De locuieşti cu un frate şi-i spui că voieşti ceva, zi-i: „Dar voi face ce voieşti”. Şi dacă, spunându-i ce vrei să faci, îi ceri o hotărâre, împlineşte cu frica lui Dumnezeu ceea ce găseşte el de cuviinţă. De locuiţi împreună şi lucrul pe care ţi-l cere să-l împlineşti este trecător, fă-l. De sunteţi mai mulţi, faceţi-l împreună şi, ţinând seama de conştiinţa tuturor, nu cruţa trupul tău. Când te trezeşti în fiecare zi, dimineaţa, înainte de a te apuca de lucrul de mână, cugetă la cuvintele lui Dumnezeu. Iar de este ceva de făcut înainte, fie patul, fie de spălat nişte vase, fie orice alt lucru, fă aceea cu toată sârguinţa, fără zăbavă. De este o lucrare care aduce o plată, să o împlineşti împreună cu fratele tău şi să nu-l nedreptăţeşti pe el. Iar dacă lucrarea este uşoară, şi unul spune altuia: „Pleacă, frate, vezi-ţi de

[19] Când vei căuta să spui altora cuvintele spuse ţie, limba ta poate greşi, spunându-le altfel de cum le-ai auzit.

lucru tău, eu îl fac pe acesta singur”, ascultă-l. Cel ce ascultă este mai mare.

De este la tine un frate străin, împlineşte cu bucurie lucrarea trebuincioasă, şi, plecând el, fă-o de asemenea. Primeşte-l cu bunăvoinţă şi cu frica lui Dumnezeu, ca să nu-i fie vizita spre pagubă. Păzeşte-te să nu-l întrebi lucruri care nu-ţi sunt spre folos, ci fă-l să se roage. Iar când şade la tine, întreabă-l: „Cum te afli?”, şi mulţumeşte-te cu acest cuvânt. Şi apoi dă-i o carte, ca să o citească şi să cugete la cele din ea. Iar de vine după vreo osteneală, lasă-l să se odihnească şi spală-i picioarele. Iar de-ţi spune cuvinte necuvenite, roagă-l cu iubire, spunându-i: „Iartă-mă, că sunt slab şi nu pot să le port!” Iar de este slăbit şi hainele îi sunt murdare, spală-i-le. Iar de-i lipseşte ceva şi hainele îi sunt rupte, coase-i-le. Iar de este un drumeţ şi ai la tine unii credincioşi, nu-l pune mai presus de ei, dar fă milă cu el din iubirea lui Dumnezeu. Iar de este un frate în trecere pe la tine şi-ţi cere odihnă, să nu-ţi întorci faţa de la el, pentru Dumnezeu, ci primeşte-l cu bucurie împreună cu credincioşii care se află la tine. Şi de este sărac, nu-l slobozi nemiluit, ci dă-i din binecuvântarea care ţi s-a dat ţie de la Dumnezeu, odată ce cunoşti că cele pe care le ai nu sunt ale tale, ci dar de la Dumnezeu[20]. Dacă un frate te îmbie cu ceva, nu deschide ca să afli ce este în aceea. Dar dacă arată foarte preţios ceea ce ţi se îmbie, spune-i: „Dă-mi să văd ce este în el”.

De pleci pe o cale spre casa cuiva, şi cel din ea iese şi te lasă singur, să nu ridici faţa ta ca să cunoşti cele aflate în casa lui. Şi să nu deschizi ceva din casă: nici vreo uşă, nici vreun vas, nici vreo carte. Dar spune celui ce iese: „Dă-mi să fac vreun lucru”. Şi ceea ce-ţi dă, fă fără greutate. Să nu lauzi cele pe care nu le-ai cunoscut, iar de cele pe care le-ai cunoscut să nu vorbeşti ca şi când le-ai fi văzut. Să nu osândeşti pe cineva pentru chipul lui. De dai de apă sau de ceva de trebuinţă, să nu te arăţi nepăsător, ci gândeşte-te la Dumnezeu că a avut grijă de tine. De te ridici în chilia ta ca să faci slujba ta, nu rămâne nepăsător sau în negrijă şi, în loc să cinsteşti pe Dumnezeu, să te afli uitând de Dumnezeu, ci rămâi în frica lui Dumnezeu. Nu te rezema de perete şi nu-ţi înmuia picioarele, rezemându-te într-unul şi uşurând pe celălalt, ca cei fără de minte. Trezeşte inima ta să nu caute la voile tale, ca Dumnezeu să primească jertfa ta. De cântaţi împreună, fiecare dintre voi să-şi facă rugăciunea sa. Iar de este cu voi un străin, rugaţi-l cu iubire să-şi facă rugăciunile. Spuneţi-i aceasta până la a

[20] Toate le avem de la Dumnezeu în dar. Iar ceea ce primeşte fiecare nu primeşte în exclusivitate, ci ca să facă parte de aceea şi altora. Toate le are fiecare pentru el, dar şi pentru alţii, ca să crească oamenii şi în iubire între ei.

doua şi a treia oară, fără ceartă. În ceasul aducerii darului tău, spune gândurilor tale, simţirilor tale să stăruie în frica lui Dumnezeu, ca să te învredniceşti de Taine, şi să te vindece pe tine Domnul. Vezi să nu-ţi laşi trupul tău fără curăţie şi să te fure slava deşartă.

Iar cel mai tânăr să se lase în toată lipsa de frumuseţea trupului, căci aceasta este în folosul său[21]. Cel tânăr să nu poarte niciodată haină frumoasă, până ce nu va ajunge la vârsta bărbatului, căci aceasta îi este spre vindecare. Să se folosească de vin până la trei pahare, în caz de trebuinţă. Să nu-şi descopere dinţii când râde, iar faţa lui să caute în jos cu sfială. Când va fi să doarmă, să-şi încingă brâul şi să aibă grijă să nu-şi ducă mâinile înăuntru, căci trupul are multe patimi, hrănite întru neştiinţă. De trebuie să pornească la drum, să poarte sandale, dar cât se află în chilia sa să nu poarte sandale. Umblând el, mâinile sale să stea apropiate de brâul său. Să nu stea nicidecum aşezat înaintea altora. Aflându-se (de faţă) unul mai mare şi vorbind cu cineva, să nu fii nepăsător şi să şezi, ci stai (în picioare) până ce îţi va arăta ce ai de făcut.

De vei pleca în oraş sau în sat, ochii tăi să caute în jos, ca să nu ridici pe vrăjmaşi în chilia ta. Să nu dormi, la drum, în casa cuiva, unde inima ta se teme că va păcătui. De voieşti să mănânci într-un loc şi afli că o femeie trebuie să mănânce acolo, să nu şezi deloc. Îţi este mai de folos să-l superi pe cel ce le pofteşte, decât să desfrâneze inima ta în ascuns. Pleacă, de poţi, până nu iei încă seama la haina ei. Mergând tu pe drum, de-ţi va spune o femeie: „Pace ţie!”, răspunde-i în inima ta, căutând cu ochii în jos. De pleci la drum cu vreun bătrân, lucrul pe care-l duceţi nu i-l da lui să-l poarte. Iar de sunteţi tineri, purtaţi-l fiecare câte puţin, iar cel ce-l poartă să meargă înainte.

CUVÂNTUL AL VII-LEA

Despre virtute[22]

1. Trei sunt virtuţile[23] prin care, dacă mintea le are mai înainte, deosebeşte totdeauna cele de trebuinţă: pornirea după

---

[21] Cel tânăr să nu se gătească, spre a nu ispiti pe cineva şi a se încrede în sine. Dar cel bătrân să se împodobească pentru timpul Sfintei Liturghii.

[22] Monahul Augustin, la notă: „În ms. 78, din sec. al XII-lea, din Colecţia savaitică a Bibliotecii din Ierusalim, acest Cuvânt are titlul «Al Avvei Isaia, isihastul şi prezbiterul, despre virtuţi»”.

[23] Deosebirea de altele a fiecărei stări, virtuţi, datorii, sau dreapta socoteală.

fire, bărbăţia şi nemişcarea.

2. Trei sunt virtuţile prin care mintea, de le vede în sine, crede că a ajuns la nemurire: discernământul sau deosebirea fiecărei fapte şi neconfundarea celui ce o are cu altul[24].

3. **Trei sunt virtuţile care procură minţii totdeauna lumină: a nu vedea viclenia (răutatea) vreunui om, a face bine celor ce-i fac rău şi a suporta netulburat cele ce vin asupra lui[25]. Aceste trei virtuţi nasc altele trei, mai mari ca ele. Nevederea vicleniei (răutăţii) unui om naşte iubirea, a face bine celor ce-i fac rău aduce pacea, şi a suporta cele ce vin asupra sa fără tulburare aduce blândeţea.**

4. **Patru sunt virtuţile care curăţă sufletul[26]: tăcerea, păzirea poruncilor, strâmtorarea şi smerita cugetare. Mintea se foloseşte totdeauna de aceste patru virtuţi: de rugăciunea către Dumnezeu, căzând neîncetat înaintea Lui, de aruncarea înaintea lui Dumnezeu, de negrija de a judeca pe vreun om şi de muţenia faţă de patimile care-i grăiesc.**

5. **Patru sunt virtuţile care înconjoară sufletul şi-l fac să respire liber de tulburarea venită de la vrăjmaşi: mila, nemânierea, îndelunga-răbdare şi scuturarea de orice sământă a păcatului ce caută să-i fie semănată. Toate acestea sunt păzite, prin uitare, de împotrivirea celor contrare.**

6. **Patru sunt virtuţile ce ajută tinereţii să stea lângă Dumnezeu: meditaţia în toată clipa, nelenevirea şi privegherea, ca şi a nu se măsura pe sine.**

7. **Prin patru lucruri se întinează sufletul: prin preumblarea în oraş, prin nepăzirea ochilor, prin prietenia cu o femeie şi, în general, prin prietenia cu cei slăviţi în lume, prin iubirea părinţilor după trup şi prin familiaritatea**

---

[24] Se pare că e vorba de capacitatea pe care o are omul, prin minte, de a se distinge (deosebi) de alţii.

[25] „Lumina” este văzută în liniştea omului, în netulburarea lui de răutăţile altora şi de diferitele greutăţi. Toate acestea, dacă îl tulbură, îi iau lumina, dreapta înţelegere.

[26] Monahul Augustin, la notă: „În ms. 181, din sec. al XIII-lea, al Colecţiei Patriarhiei (din Ierusalim), care cuprinde un text necunoscut ale Avvei Isaia, înainte de propoziţia: «Patru sunt virtuţile care curăţă», se află următoarele: «A spus iarăşi Avva (Isaia) că virtuţile sufletului sunt şaptesprezece: iubirea, smerenia, blândeţea, îndelunga-răbdare, neţinerea de minte a răului, nerăzbunarea, nemânierea, nesupărarea, neinvidierea, neosândirea, lipsa de slavă deşartă, milostenia, înfrânarea, neiubirea de arginţi, compătimirea, sărăcia, neîmprăştierea (A se vedea şi Scolia 20 la „Cuvântul al XV-lea”, *Scara* Sfântului Ioan Scărarul, în: *PO* 88, 812.).

cu ei.

8. **Prin patru lucruri sporeşte desfrânarea în trup: prin dormirea la un tânăr (o tânără), prin mâncarea pe săturate, prin uşurătatea în purtări şi prin împodobire.**

9. **Prin patru lucruri se întunecă sufletul: prin urârea aproapelui, prin dispreţuirea lui, prin pizmuirea lui şi prin cârtirea împotriva lui[27].**

10. **Prin patru lucruri se face sufletul pustiu: prin umblarea din loc în loc, prin iubirea împrăştierii[28], prin iubirea materiei[29], şi prin vederea slabă (superficială).**

11. **Prin patru lucruri sporeşte mânia: prin darea şi luarea cu uşurinţă, prin impunerea voii tale, prin voinţa de a învăţa pe alţii şi prin a se socoti pe sine înţelept.**

12. **Trei sunt lucrurile pe care le câştigă omul cu greutate şi care păzesc toate virtuţile: plânsul, plângerea pentru păcatele sale şi ţinerea morţii în faţa ochilor. Trei sunt lucrurile care stăpânesc sufletul până ce nu ajunge la o mare măsură. Şi acestea sunt cele ce nu îngăduie virtuţilor să locuiască în minte: robia, lenevia şi uitarea. Căci uitarea se războieşte cu omul până la ultima suflare, cerându-i lupta grea până la agonie. Ea e mai tare ca toate gândurile, şi naşte toate relele, şi surpă în fiecare clipă cele zidite de om[30].**

13. Iată faptele omului nou şi vechi: „Cel ce iubeşte sufletul lui” spre a nu-l pierde *(Matei* 10, 39) păzeşte cele ale omului nou. Şi cel ce voieşte odihna în această scurtă vreme[31] înfăptuieşte cele ale omului vechi, iar sufletul lui şi-l pierde. Iar Domnul nostru Iisus Hristos, arătând pe omul nou în trupul Lui, a zis: cel ce-şi iubeşte (vrea să-şi scape) sufletul „îl va pierde; iar cine îşi va pierde sufletul pentru Mine îl va afla” *(Matei* 16, 25). Căci El este Stăpânul păcii şi prin El s-a surpat „peretele din mijloc

---

[27] A nu vedea cineva valoarea altuia înseamnă a-şi îngusta vederea, a se întuneca, a nu primi ceea ce este în acela lumină. Egoismul este starea care întunecă pe om, reducându-l la el însuşi în chip mincinos, e necomunicare.

[28] Umblarea din loc în loc, împrăştierea, înseamnă neaprofundarea în ceea ce se află în orice, înseamnă a rămâne la suprafaţa lucrurilor.

[29] În materie nu se poate găsi niciun conţinut profund, spiritual.

[30] Remarcabilă caracterizare a uitării! Ea nu ne lasă să continuăm binele pe care l-am început, ne face să cădem din el, nu ne lasă să creştem spiritual. E tot ce e mai contrar voinţei noastre, ne invadează fără să vrem. Ei îi opun Părinţii filocalici trezvia, care cere o voinţă şi o conştiinţă neîncetată.

[31] Autorul numeşte adeseori viaţa pământească „această scurtă vreme”.

al duşmăniei" *(Efeseni* 2, 14). Dar a zis: „n-am venit să aduc pace, ci sabie" *(Matei* 10, 34) [32]. Şi iarăşi zice: „Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins" *(Luca* 12, 49), adică în cei ce urmează învăţăturile Lui sfinte s-a aflat focul dumnezeirii Sale. Atunci au aflat (ucenicii) sabia Duhului şi au tăiat cu ea toate voile trupului. Atunci le-a dat lor bucuria, zicând: „Pacea Mea vă dau vouă, pacea Mea vă las vouă" *(Ioan* 14, 27)[33].

Iată cum şi-au pierdut sufletul în veacul acesta cei stăpâniţi de griji, iar cei ce şi-au tăiat voile lor s-au făcut oile Sale sfinte spre jertfă şi, când Se va arăta întru slava dumnezeirii, îi va chema pe ei la dreapta Sa, zicând: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Căci am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc" *(Matei* 25, 34-35), şi cele următoare. Iată-i pe cei ce şi-au pierdut sufletul lor în această scurtă vreme cum l-au aflat în vremea de nevoie, primind plată înmulţită pentru cele ce au aşteptat să primească. Iar cei ce şi-au împlinit voile lor şi-au păzit sufletul în acest veac păcătos, amăgiţi de deşertăciunea bogăţiei lor şi, nepăzind poruncile lui Dumnezeu, au socotit că vor rămâne până la sfârşit în veacul acesta[34]. De aceea se va arăta ruşinea orbirii lor în ceasul Judecăţii şi vor fi capre blestemate, şi vor auzi înfricoşătoarea hotărâre a Judecătorului, Care va zice: „Plecaţi de la Mine, blestemaţilor, în focul şi în întunericul cel mai dinafară şi veşnic[35], pregătit

---

[32] Pare o contradicţie între faptul că Iisus e pacea lumii şi afirmaţia Sa că El a adus nu pace, ci sabie. Dar a adus sabia iertării, a iubirii, care omoară duşmănia. El a adus sabia ca pe un foc care arde tot ce e rău, cum se spune în citatul următor. Dacă în Cuvintele anterioare Avva Isaia a vorbit de delicata purtare pe care trebuie să o aibă monahul faţă de fraţii săi, acum aprofundează temeiurile acestor îndatoriri.

[33] Monahul Augustin, la notă: „În *Codicele savaitic* urmează cele de după ele, după care Cuvântul se termină astfel: «Întreabă fratele pe Bătrân: 'Ce va face omul în orice ispită care-i vine sau faţă de tot gândul ce-i vine de la vrăjmaşul?' Îi zice Bătrânul: 'E dator să plângă înaintea bunătăţii lui Dumnezeu, ca să-l ajute să se odihnească repede, de se va ruga întru cunoştinţă. Căci s-a scris: Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul *(Psalmii* 1 17, 6)'»". În *Pateric,* acestea se atribuie Avvei Moise Etiopianul (PG 65, 288).

[34] Mai bine zis, au socotit că vor rămâne la nesfârşit în veacul acesta sau că dincolo de veacul acesta nu mai este nimic, cu el sfârşindu-se totul. În ambele cazuri, timpul acesta şi toată istoria ar fi fără niciun sens.

[35] „Focul şi întunericul cel mai dinafară" e întunericul neînţelegerii ultime, pe care şi-au cultivat-o cei ce n-au voit să cunoască adevărul că toate au un sens numai dacă toate sunt de la un Creator conştient şi iubitor. Lipsa lor de cunoştinţă izvorând din lipsa de iubire, ei n-au nicio bucurie, ci trăiesc un chin fără sfârşit, asemenea unui foc care-i arde. Amândouă sunt la marginea extremă a existenţei, oarecum în afara ei,

diavolului şi îngerilor lui. Căci am flămânzit şi nu Mi-aţi dat să mănânc” *(Matei* 25, 41) şi cele următoare. Gura acestora va amuţi şi nu vor afla ce să spună, căci îşi vor aduce aminte de lipsa lor de milostenie şi de sărăcia lor[36]. Atunci vor zice: „Doamne, când Te-am văzut flămând şi nu Ţi-am slujit?” Dar va astupa gura lor, zicând: cel ce a făcut bine unuia dintre aceştia care au crezut, Mie Mi-a făcut *(cf. Matei* 25, 45).

CUVÂNTUL AL VIII-LEA

Despre scurte învăţături (sentinţe)

- **Spunea iarăşi: „De dai vreodată ceva cuiva şi i-o ierţi, imiţi firea lui Iisus, de i-o ceri, imiţi firea lui Adam, iar de ceri şi dobândă, te arăţi mai jos şi de fiica lui Adam”.**
- **Spunea iarăşi: „Dacă te acuză cineva pentru un lucru pe care l-ai făcut − sau nu l-ai făcut − şi taci, aceasta este după firea lui Iisus, iar de răspunzi şi spui: «Ce am făcut?», acesta nu este de aceeaşi fire. Iar dacă opui cuvântului aceluia cuvântul tău, aceasta e contrar firii”.**
- **Spunea iarăşi: „Împlinind slujirile (liturghiile) tale, de le săvârşeşti cu smerenie, ca un nevrednic, sunt primite de Dumnezeu. Iar de te înalţi în inima ta şi-ţi aduci aminte de altul care s-a culcat sau le-a nesocotit, osteneala ta este zadarnică”[37].**
- **Spunea iarăşi despre smerita cugetare, că ea nu are limbă să vorbească de altul care-şi nesocoteşte slujirea sau de altul care gândeşte rău despre cineva, nici ochi care iau seama la scăderile altuia, nici urechi să audă cele ce nu folosesc sufletului propriu. Şi nu are cu altul vreun lucru de vorbit, afară de păcatele sale. Cu toţi oamenii este paşnic pentru porunca lui Dumnezeu, şi nu pentru prietenie[38]. Dacă cineva posteşte tot timpul şi se predă pe**

---

dacă gradul suprem al existenţei se arată în iubirea şi în nemărginita cunoaştere a lui Dumnezeu − Iubirea tripersonală supremă.

[36] Vor fi săraci pentru că n-au niciun conţinut spiritual. Bogăţia materială pe care au căutat s-o câştige s-a topit, şi de la Dumnezeu, şi de la oameni n-au primit şi nu primesc nicio bucurie, pentru că nu s-a deschis iubirii acelora prin faptele lor.

[37] **Dacă, împlinind slujirea ta, critici pe altul care nu şi-o face, osteneala ţi s-a făcut zadarnică. Slujind pe Dumnezeu, dar neiubind pe aproapele, nu-ţi este primită de Dumnezeu slujirea. E mai mare iubirea aproapelui decât slujirea care pretinde că e adusă lui Dumnezeu.**

[38] **Nici prietenia cu altul să nu o căutăm pentru interesele noastre, ci pentru că aceasta e porunca lui Dumnezeu: să iubim pe fiecare**.

sine la mari osteneli şi porunci, în afară de acest drum (al smeritei cugetări), toate ostenelile lui sunt zadarnice[39].

• Spunea iarăşi că, de-şi procură cineva un vas pentru sine şi în vremea trebuinţei sale nu-l va găsi, în zadar şi l-a procurat. „Ceea ce spun e la fel cu aceasta: cel ce zice: «Mă tem de Dumnezeu», însă, de va fi să vină ceasul trebuinţei − şi îl va afla în vremea unui cuvânt, sau a mâniei, sau a îndrăznelii de a învăţa pe altul ceea ce el nu a împlinit, pentru că vrea să placă omului sau să se vorbească despre el între oameni, sau pentru celelalte patimi −, şi nu se va afla la el frica de Dumnezeu în vremea acestora, zadarnice sunt toate ostenelile lui”[40].

• **Spunea iarăşi despre Sfânta Împărtăşanie că este numită unire cu Dumnezeu, întrucât, până ce suntem biruiţi de patimi − fie de mânie, fie de pizmă, fie de voinţa de a plăcea oamenilor, fie de slava deşartă, fie de ură sau de altă patimă −, suntem departe de Dumnezeu. Deci, unde mai este unirea cu Dumnezeu?[41]**

• **Spunea iarăşi: „De-ţi spune cineva unele cuvinte nefolositoare, să nu voieşti să le asculţi, ca să nu-ţi laşi neîngrijit sufletul tău. Dar să nu ruşinezi persoana aceluia, încât să-l întristezi că nu primeşti cele spuse de el, zicând: «Nu le primesc în inima mea». Să nu spui aceasta, căci nu eşti mai presus de primul om zidit, pe care l-a făcut Dumnezeu cu mâna Lui şi pe care nu l-a folosit reaua negrijă (nepăsarea). Fugi deci şi să nu voieşti să-l asculţi. Dar ia seama ca, nu cumva, fugind cu trupul, să voieşti să cunoşti cele spuse. Căci de auzi o clipă cuvântul, dracii nu vor lăsa spusa pe care ai auzit-o, ci vor ucide sufletul tău. Fugind, fugi cu totul”.**

CUVÂNTUL AL XI-LEA

Despre grăuntele de muştar

Pilda grăuntelui de muştar este o preînchipuire, precum au spus Părinţii, a cerinţei să trăim după chipul lui. Căci s-a scris:

---

[39] Smerita cugetare nu e străină de iubire, căci fără ea nu poate fi iubire. Dacă te preţuieşti mai mult pe tine decât pe altul, nu-l iubeşti pe acela.

[40] Dumnezeu nu poate fi în om deodată cu patimile, care reprezintă egoismul omului. Nu poate fi în omul preocupat exclusiv de el. Ca să-L simţi pe Dumnezeu, trebuie să uiţi de tine.

[41] De unirea cu Dumnezeu ne bucurăm când nu mai suntem stăpâniţi de patimile prin care căutăm plăcerea proprie sau prin care sporim în egoism.

„Împărăţia cerurilor este asemenea unui grăunte de muştar, pe care, luându-l, omul l-a ascuns (semănat) în ţarina sa. El este cel mai mic dintre toate seminţele dar, când creşte, se face mai mare decât toate plantele, încât păsările cerului vin să se sălăşluiască în ramurile lui” *(Matei* 13, 31-32). Omul este grăuntele de muştar, iar păsările sunt virtuţile lui. Omul trebuie să urmeze grăuntelui de muştar în toate − căci spune: „Este mai mic decât toate seminţele” −, deoarece omul trebuie să coboare mai jos decât toţi oamenii. Dar, pentru blândeţea şi îndelunga sa răbdare, el este astfel desăvârşit. Şi este înfocat (în creştere) pentru curăţia lui, pentru că nu are nicio întinăciune în trup. Şi, pentru ura faţă de patimi, cele din el sunt puternice. Căci este supărător celor ce iubesc lumea, şi, de e lovit şi apăsat, are însuşirea de a fi lucrător. Despre neplăcuta lui pătimire, zice: pentru necazul adus lucrărilor lui, cel ce îl apasă îi înţeapă ochii. El trebuie să-şi cureţe mădularele moarte, spre a nu cădea în miros urât. Să înţelegem şi să urmăm aceluia, şi să asemănăm lui mădularele noastre în descompunere, ca să nu se împută şi să prindă viermi.

De aceea S-a făcut om Domnul Iisus, ca să Se îngrijească de noi, ca noi să ne îndreptăm prin El potrivit Lui, şi să arătăm dacă suntem sau nu din El ca grăunţe, dacă suntem din starea Lui, din smerenia inimii Lui, din blândeţea şi asprimea Lui. Iar propriu milei Lui este să ne întărească, după voia Lui. Că a Lui este slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XII-LEA

Despre vin

Pilda vinului preînchipuie tainic firea omului care voieşte să se opună neştiinţei, păzindu-şi lucrarea sănătoasă, ca Dumnezeu cu bucurie să o primească. Vasul (butoiul) curăţat uşor este chip al trupului sănătos, curăţat în toate părţile lui de patimile urâte. Căci este cu neputinţă ca acela să slujească vreunei plăceri, aşa cum este cu neputinţă să se pună vinul într-un vas necurăţat sau având vreo crăpătură în el. Aşa să ne cercetăm şi noi pe noi înşine, căci nu putem plăcea lui Dumnezeu având în noi vreo ură sau duşmănie, căci acestea îl împiedică pe om să se pocăiască. Iar vinul spumegă la început, având chipul tinereţii, care este neliniştită (neaşezată) până ce nu înaintează în vârstă şi nu ajunge la linişte. Dar nu se face vin fără must de struguri, nici pâine fără aluat. La fel, nici tinereţea nu poate înainta în voinţă, până ce nu va primi de la Părinţi aluatul după Dumnezeu şi nu-i vor arăta calea, şi

până ce nu-i va dărui Dumnezeu să se înalţe cu vederea spre El. De aceea, să fie lăsată în casă, până ce ajunge la o aşezare. Tot aşa, fără linişte (ἡσυχία) şi neplăcuta pătimire, şi fără toată osteneala după Dumnezeu, este cu neputinţă tinereţii să vină la această stare. De lăsăm vinul cu cele rezultate din el (drojdia, *n. ed.),* se face oţet. La fel, firea tinereţii: de va fi între rudeniile după trup sau între cei care nu au aceeaşi făptuire şi nevoinţă cu el, va pierde felul de viaţă după Dumnezeu pe care l-a primit de la Părinţi. Şi vasul cu vin se pune în pământ, pentru a nu fi răsturnat de vânt şi a se pierde (vinul). Aşa, şi tinereţea: de nu va dobândi în toate smerenia, toate ostenelile ei vor fi zadarnice. De se gustă din vin de multe ori, pătrunde aer (în butoi) şi gustul vinului se pierde. Acest lucru se întâmplă adesea şi omului care îşi arată lucrarea sa, căci slava deşartă pierde tot lucrul său. De vor lăsa butoiul fără capac, vierii lacomi vor consuma vinul. La fel se întâmplă şi cu multa vorbire, şi cu uşurătatea, şi cu deşertăciunea. De vor lăsa vinul în calea vântului, acesta îi va pierde chipul şi firea şi, de aceea, ascund vinul în pivniţe şi îl acoperă. La fel, mândria pierde tot rodul omului. La fel sunt liniştea (ἡσυχία) şi înstrăinarea de orice lucru, căci e cu neputinţă omului să-şi păzească ostenelile fără linişte şi fără neconsimţirea cu lucrurile lumii.

Toate acestea se întâmplă cu vinul, până ce place vierului şi îl bucură de rod. Toate acestea trebuie să le facă şi omul, până ce lucrul său va plăcea lui Dumnezeu. Şi este cu neputinţă să îndrăznească în inima lui, el temându-se neîncetat, până ce nu întâlneşte pe Dumnezeu şi nu vede de este desăvârşit lucrul său. Şi, precum atunci când se pune vinul în butoi, curg din el picături în pământ, din pricina unui stăpân fără grijă, aşa se pierde şi micul lucru sau rodul omului, dacă el este fără de grijă. Să folosim deci puterea noastră, fraţii mei, ca să ne păzim de cei ce ne vatămă, şi mila lui Dumnezeu şi harul Lui vor fi cu noi, ca să spunem: „După slăbiciunea noastră, am păzit cele spuse nouă de conştiinţă, dar puterea şi acoperământul, şi iertarea, şi mila sunt de la Tine. Căci cine sunt eu în mâna viclenilor de care m-ai scăpat? Eu nu am nimic să-Ţi dau, căci sunt păcătos şi nevrednic de darurile Tale. Tu m-ai scăpat din mâna vrăjmaşilor mei. Tu eşti Domnul meu şi Dumnezeul meu, şi ale Tale sunt slava, şi mila, şi acoperământul, şi ajutorul, şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin”.

CUVÂNTUL AL XIII-LEA

Despre cei ce s-au luptat şi s-au desăvârşit

1. Acestea sunt semnele (minunile) pe care le-a făcut Domnul Iisus înainte de a Se urca pe cruce. Căci zice: „Mergeţi şi vestiţi lui Ioan cele ce aţi văzut şi cele ce aţi auzit: Orbii văd, şchiopii umblă, leproşii se curăţă, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte. Şi fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine” *(Luca* 7, 22-23). Ioan, care a botezat pe Domnul Iisus, e luat drept chip al acestui cuvânt: că cel ce se botează trebuie să-şi mărturisească faptele. Deci multe sunt semnele pe care le-a făcut Domnul Iisus. Dar cuvintele „orbii văd” înseamnă că cel ce priveşte lumea aceasta cu nădejde este orb; dar dacă, părăsind-o pe ea, priveşte la nădejdea aşteptată, ajunge să vadă[42]. La fel, „şchiopii umblă” înseamnă că cel ce voieşte pe Dumnezeu, dar iubeşte cugetările trupeşti ale inimii, este şchiop; dar dacă le părăseşte pe acestea şi iubeşte pe Dumnezeu din toată inima, umblă[43]. La fel, iarăşi, „surzii aud” înseamnă că, fiind cineva în împrăştiere din pricina robiei şi uitării, e surd; dar, dacă se adună în cunoştinţă (a lui Dumnezeu, *n. ed.),* aude[44]. „Leproşii se curăţă” arată − fiindcă s-a scris în Legea lui Moise ca „cel necurat să nu intre în casa Domnului” − pe tot cel ce are duşmănie faţă de aproapele, sau ură, sau pizmă, sau împotrivire în cuvânt. Dar dacă le părăseşte pe acestea, s-a curăţat. În sfârşit, dacă orbul vede, şchiopul umblă şi leprosul e curăţat, omul, care în vremea leneviei a murit prin acestea, se ridică din morţi şi se înnoieşte, şi binevesteşte simţurilor lui, cele sărăcite de sfintele virtuţi, că vede, umblă şi s-a curăţat. Acest răspuns ai dat celui ce te-a botezat pe tine.

2. Aceasta este botezul: neplăcuta pătimire în smerita cugetare şi linişte (ἡσυχία)[45] Căci s-a scris despre Ioan: „avea îmbrăcămintea din păr de cămilă, şi mijlocul lui era încins cu cingătoare de piele” *(Matei* 3, 4), şi trăia în pustie. Acestea sunt semne ale neplăcutei pătimiri: aceasta curăţă întâi pe om şi, dacă el lucrează, o câştigă, şi, de o câştigă, se sileşte să vină la cruce.

---

[42] De fapt, cel ce priveşte la lumea aceasta cu vreo nădejde este orb. Dacă nu recunoaşte decât realitatea ei, nu vede că aceasta înseamnă a nu avea de la ea decât moartea definitivă. Şi, nevăzând aceasta, este orb. Însă cel ce are nădejde într-o viaţă deosebită de lume vede realitatea.

[43] Cel ce rămâne la lumea aceasta e şchiop, adică nu se poate mişca din aceasta. Dar cel ce iubeşte pe Dumnezeu poate umbla, adică nu mai rămâne paralizat în lume, se mişcă din ea.

[44] Cel împrăştiat cu mintea nu aude glasul lui Dumnezeu, Care-i arată drumul spre El şi trebuinţa de a-I urma, nu aude ceea ce este esenţial pentru viaţa sa, toate se confundă în auzul său.

[45] Prin Botez, ne însuşim cu plăcere o viaţă de pătimire pentru păcate şi o linişte din partea agitaţiei pe care păcatele sau căutarea plăcerilor pe care ni le îmbie lumea văzută, în afara lui Dumnezeu, o întreţine în noi.

Crucea e semn al viitoarei nemuriri, care va închide mai întâi gurile fariseilor şi saducheilor[46]. Căci saducheii îşi însuşesc chipul necredinţei şi al deznădejdii, iar fariseii, al vicleniei şi făţărniciei şi al slavei deşarte, după cum este scris: „Nimeni nu mai îndrăznea să-L mai întrebe" pe Iisus din ceasul acela *(Marcu* 12, 34). Deci a trimis pe Petru şi pe Ioan să pregătească Paştile *(cf. Luca* 22, 8)[47]. Aceasta ne este pildă, că, dacă mintea se vede pe sine nestăpânită de nimic, se pregăteşte pentru nemurire şi, adunându-şi simţurile (simţirile) într-o unitate, şi le face un trup cu El, hrănindu-le prin împărtăşirea de El în mod nedespărţit[48]. Şi iarăşi s-a rugat Iisus, zicând: „De este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta", în ceasul acesta *(Matei* 26, 39). Acest cuvânt ni se face şi el chip al nostru în înţelesul că, dacă mintea voieşte să se urce pe cruce, are nevoie de multă rugăciune şi de multe lacrimi, şi să se supună în toată clipa lui Dumnezeu, cerând ajutorul bunătăţii Lui, ca să o întărească şi să o păzească până o va învia pe ea în înnoire sfântă şi nebiruită, deoarece în ceasul crucii este o mare primejdie[49]. Şi, rugându-se, are nevoie să fie cu ea Petru şi Ioan, care închipuie credinţa sănătoasă şi bărbăţia inimii, sau nădejdea şi iubirea lui Dumnezeu[50].

---

[46] Cine primeşte pătimirile neplăcute pentru Hristos se pregăteşte să primească şi crucea, care e o trecere spre înviere. Căci crucea, ca primire voită a morţii pentru Dumnezeu, e ultimul act al nepreţuirii lumii, al dezlipirii de ea, pentru a ajunge la El. Această dezlipire de lume a arătat-o Hristos, respingând necredinţa fariseilor şi saducheilor, şi o arătăm şi noi în respingerea celor necredincioşi şi făţarnici.

[47] După ce i-a biruit pe aceia cu totul prin cuvânt, Iisus a trecut apoi la ultima Sa faptă, prin care Îşi arată oamenilor iubirea ca Dumnezeu, adică la răstignire. Sau, după ce Se arată biruitor al tuturor patimilor omului, trece şi la biruirea morţii prin moarte.

[48] Mintea care nu mai e stăpânită de nimic din ale lumii se pregăteşte, îşi adună simţurile îndreptate spre lume şi le direcţionează spre o singură ţintă: să se pregătească prin moarte spre trecerea la nemurirea vieţii viitoare împreună cu Hristos, pe Care Îl vedem în aceasta ca model. Prin împărtăşirea de El, omul a devenit unit în el însuşi şi totodată unit cu Hristos. Şi El, Care a învins moartea prin cruce, imprimă şi trupului celui ce s-a împărtăşit de El această pornire spre moarte şi spre trecerea prin ea la viaţa veşnică în unire cu El.

[49] Propriu-zis, nu pentru Sine se roagă Iisus să treacă paharul morţii, ci pentru noi. El putea suporta prin Sine acest pahar, dar Şi-a însuşit frica noastră de el, cerând ajutorul Tatălui, ca să ne facă şi pe noi să cerem acest ajutor în clipa crucii. Numai cu ajutorul Tatălui putem învinge crucea pe care am primit-o, după ce am învins celelalte patimi egoiste ale noastre prin pătimirile neplăcute.

[50] Precum Petru şi Ioan sunt folosiţi de Hristos pentru pregătirea Paştilor, care este moartea Lui sau trecerea Lui mântuitoare prin ea

3. Şi acestea sunt cele ce s-au împlinit pentru noi de Stăpânul, Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, Care ni s-a făcut chip (pildă) în toate, cum a spus Apostolul: „Ca să-L cunosc pe El şi puterea învierii Lui şi să fiu făcut părtaş la patimile Lui, făcându-mă asemenea cu El în moartea Lui, ca, doar aşa, să pot ajunge la învierea cea din morţi” *(Filipeni* 3, 10-11). Fierea pe care a băut-o pentru noi înseamnă ca noi să nimicim toată pofta cea rea din noi, şi să ne închidem gurile noastre, şi să nu îngăduim poftelor să iasă din trupul nostru, ca să se împlinească. Oţetul pe care l-a băut înseamnă ca noi să stingem toată îndrăzneala şi toată tulburarea deşartă[51]. Scuipatul pe care l-au împroşcat asupra Lui ne priveşte pe noi: să stingem toată dorinţa de a plăcea oamenilor şi toată slava lumii acesteia[52]. Cununa de spini, împletită şi pusă pe capul Lui, ne este nouă chip, ca şi noi să purtăm în fiecare ceas dispreţul care ni se arată, răbdând fără tulburare înjurăturile[53]. Trestia cu care loveau capul Lui ne este chip, ca, având totdeauna pe cap acoperământul smeritei cugetări, să stingem toată mândria vrăjmaşului. Iar spusa: Iisus a fost predat spre biciuire, înainte de a fi răstignit, este un chip pentru noi, ca şi noi să dispreţuim toată osândirea omenească şi toată încercarea. Iar faptul că I-au împărţit hainele şi au tras sorţi ni s-a făcut nouă chip, ca să dispreţuim şi noi toate ale lumii acesteia înainte de a ne urca pe cruce, după cuvântul Apostolului: „răpirea averilor voastre aţi primit-o cu bucurie, binecunoscând că aveţi o mai bună şi

---

(Paştele Lui), aşa avem nevoie şi noi de credinţa şi iubirea lui Hristos, pe care o reprezintă ei, ca să primim crucea noastră ca trecere (Paşte) spre viaţa veşnică.

[51] Fierea băută de Hristos este chipul amărăciunii pe care trebuie să o bem noi, scârbiţi de amărăciunea pe care ne-o produc patimile noastre, iar oţetul este acreala patimilor, care ne determină să le lepădăm din noi.

[52] Scuipatul cu care a fost dispreţuit Hristos să-l socotim scuipatul ce ne vine de la oameni atunci când împlinim voia lui Dumnezeu, dar şi adevărata intenţie aflată în laudele oamenilor. Să primim deci şi laudele lor ca pe o minciună, egală, în realitate, cu un scuipat.

[53] Cununa mincinoasă pusă pe capul Lui spre a râde de puterea Lui împărătească, în care nu credeau, să o socotim ca batjocura care ni se aduce când slujim lui Hristos, adevăratul Dumnezeu. Să ne arătăm şi noi cu smerenie calitatea de membri ai Împărăţiei lui Hristos, chiar dacă aceasta îi face pe duşmanii Lui să râdă de noi. În toate − în primirea fierii, a oţetului, a cununii de spini − să ne socotim uniţi cu Hristos. El le primeşte pe nedrept, pentru noi, noi trebuie să le primim pentru că le merităm. Dar le primeşte pentru noi ca, în unire cu El, să avem puterea să le primim şi noi. El primeşte cununa de spini ca o batjocură nemeritată, căci e cu adevărat Împărat, noi trebuie să o primim pe merit, căci vrem să fim împăraţi, deşi nu suntem. Însă, primind-o, scăpăm de mândria de a fi împăraţi.

statornică avere (existenţă)” în ceruri *(Evrei* 10, 34).

4. Acestea trebuie să le facă omul, ca să poată să se urce cu El pe cruce. Căci, dacă nu vei face cele pe care le-a făcut El, după puterea ta ca om, nu vei putea să te sui pe cruce[54]. Iar că era ceasul al şaselea, când S-a răstignit pentru mântuirea noastră întru vrăjmăşia inimii împotriva păcatului, este pildă pentru noi, ca să ne întărim împotriva a toată lenevia şi lipsa de curaj, până ce va muri în noi păcatul, după cum s-a scris că în El, prin cruce, a omorât păcatul şi vrăjmăşia *(cf. Efeseni* 2, 16)[55]. Iar spusa că, făcându-se ceasul al nouălea, a strigat cu glas mare: „Eloi, Eloi, lama sabahtani?” *(Marcu* 15, 34) ne este chip, însemnând ca, după răbdarea durerii pentru patimi până la stingerea lor, să îndrăznim cu toată smerita cugetare să strigăm aceasta către Dumnezeu[56]. Iar faptul că Şi-a dat duhul la întunecarea soarelui ne este chip, ca, de se va elibera mintea noastră de toată nădejdea celor văzute în lumea aceasta, avem un semn că păcatul a murit în noi. Iar în faptul că s-a rupt catapeteasma în două, de sus până jos (*cf. Matei* 27, 51), avem pildă că, de se va elibera mintea noastră, va dispărea separaţia dintre ea şi Dumnezeu. Iar faptul că „pietrele s-au despicat şi mormintele s-au deschis” *(Matei* 27, 51-52) ne este chip ca, dacă moartea aceea ne vine nouă, toată greutatea şi orbirea şi cele ce stau pe suflet se vor rupe, şi simţurile, care omoară şi aduc morţii rod, se însănătoşesc şi se ridică nebiruite. Iar a fi învăluit într-o pânză curată şi uns cu aromate este iarăşi chip pentru noi, că după moartea aceea vine o sfinţenie care învăluie pe om şi îl odihneşte întru nestricăciune. Iar faptul că L-au pus în mormânt nou, în care nu fusese pus nimeni *(cf. Ioan* 19, 41), şi au rostogolit o piatră mare la intrare, este iarăşi chip pentru noi, că, de se va elibera mintea de toate acestea şi se va sabatiza (se va odihni), se va afla în alt veac, cugetând cele noi, şi va lua aminte la cele în care nu e nimic stricăcios şi va gândi la cele nestricăcioase. Se mai spune şi: „Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii”

---

[54] Ca să ajungi pe crucea care te mântuieşte de păcate, trebuie să urci cu Hristos. Dar pentru a urca cu El, trebuie ca mai înainte să faci sau să suporţi cele pe care le-a făcut sau le-a suportat El.

[55] A suportat păcatul pe care Şi l-a însuşit, în sensul că a luat vina pentru păcatul nostru, deci şi vrăjmăşia lui împotriva altora. Toate acestea le-a omorât. Trăia aceste simţiri ale noastre fără să fie autorul lor, ca să le omoare sau să-şi producă simţirea că le-a omorât, pentru a ne transmite şi nouă această simţire.

[56] Strigăm şi noi, după o îndelungată suferinţă pentru patimile noastre, cu smerenie: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?” Propriu-zis, Hristos strigă aceasta nu pentru Sine, ci pentru noi. Dar Şi-a însuşit această strigare a noastră, ca să ne-o comunice şi nouă cu simţire filială sau cu înţelegere, nu cu revoltă.

(Matei 24, 28). În sfârşit, ceea ce s-a scris: A înviat întru slavă, întru slava Tatălui Său, şi S-a urcat la ceruri „şi a şezut de-a dreapta măririi, întru cele preaînalte” *(Evrei* 1, 3), este şi pentru noi, după cuvântul Apostolului: „Deci dacă aţi înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetaţi la cele de sus, nu la cele de pe pământ; căci aţi murit” *(Coloseni 3,* 1-3). Căci puternic este numele cel cinstit al Lui − Care face milă şi S-a făcut chip al sfinţilor în toate − să ajute slăbiciunii noastre, ca să părăsim păcatele[57] şi să aflăm milă cu toţi cei vrednici de El. Amin.

CUVÂNTUL AL XV-LEA

Despre lepădare (de lume − n. ed.)

1. **Să ne îngrijim, iubiţilor, de noi înşine, „Că vremea s-a scurtat de acum” *(1 Corinteni* 7, 29). Şi nu se poate îngriji cineva de sufletul său, până ce se îngrijeşte de trup. Şi precum nu poate cineva să privească cu un ochi la cer şi cu unul la pământ, aşa nici mintea nu se poate îngriji şi de cele ale lui Dumnezeu, şi de cele ale lumii. Căci, de te îngrijeşti de cele ce nu-ţi ajută când ieşi din trup, îţi este spre ruşine[58]. Să ai deci pe Dumnezeu în gând, căci El ia aminte la tot lucrul pe care-l faci. Să ai pe Dumnezeu în gând, căci El priveşte în gândul tău. Ruşinează-te să cugeţi în ascuns la cele pe care te ruşinezi să le faci înaintea oamenilor, „Căci după rod se cunoaşte pomul” *(Matei* 12, 33). La fel, mintea se cunoaşte din vederea gândurilor ei şi sufletul raţional se cunoaşte pe sine din vederea (contemplarea) sa.**

Nu te socoti deci pe tine nepătimitor (fără patimi), câtă vreme te convinge pe tine păcatul[59]. Cel căruia i s-a dat libertate nu se gândeşte în sine că cele pe care le face sunt contrare firii[60]. Nu te socoti pe tine liber, câtă vreme mânii

---

[57] Se recunoaşte şi aici puterea numelui Său de a ne ajuta să părăsim păcatele şi să ne bucurăm de mila Lui, de comuniunea cu El, potrivit sărăciei noastre. Când rostim numele lui Hristos cu credinţă, El Însuşi vine la noi. Numele cuiva e o punte între el şi cei ce-l rostesc cu respect. Când cineva rosteşte numele meu, eu sunt atras în legătura cu cel care mi-l rosteşte.

[58] Monahul Augustin, la notă, completare: „înaintea ochilor”. În textul latin: „Teme-te de Dumnezeu!”

[59] Păcatul convinge pe om să-l facă, pentru că în el este o falsă dulceaţă, iar în om e o înclinare spre a-l săvârşi. Omul nu e deplin nestăpânit de acel păcat, deci deplin tare, ci are o anumită pasivitate în sine în raport cu acel păcat.

[60] Patima e folosirea libertăţii contrar firii. Ca şi păcatul, patima spre

pe Stăpânul tău. Căci nu-ţi vine libertatea câtă vreme inima ta pofteşte ceva din cele ale lumii[61]. Îngrijeşte-te de trupul tău ca de un templu al lui Dumnezeu; îngrijeşte-te ca de unul care va învia şi va răspunde lui Dumnezeu[62]. Teme-te de Dumnezeu, ca unul ce o să dai răspuns lui Dumnezeu pentru toate cele ce ai făcut[63]. Aşa cum, dacă ţi se răneşte trupul, te îngrijeşti să-l vindeci, aşa îngrijeşte-te ca el să fie nepătimitor la înviere[64]. Cugetă în tine însuţi[65], în fiecare zi, ce patimă ai biruit, înainte de a-I arăta cele pe care le ceri. Precum pământul nu poate da rod fără sământă şi apă, aşa nu poate omul să se pocăiască fără smerita cugetare şi osteneala trupului[66]. Aşa cum prin amestecarea undelor văzduhului înfloreşte sământa, aşa omul înfloreşte prin porunci şi mintea lui, prin păzirea poruncilor lui Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu şi frica de El se arată în neînstrăinarea conştiinţei. De se seamănă în tine plăcerea curviei când şezi în chilia ta**, ia seama şi opune-te gândului lău, ca să nu te răpească. Sileşte-te să-ţi aduci aminte de**

---

care omul e atras şi de care se lasă atras e contrară firii lui. Omul a ajuns în această stare prin păcatul lui Adam, pentru că nu era ţinut fără voia lui în legătură cu Dumnezeu. Totuşi, omul n-a fost făcut pentru a fi luat în stăpânire fără voie de păcat pentru o existenţă neliberă, dar a putut primi să fie stăpânit de păcat. Numai Hristos ca om n-a putut fi luat în stăpânire de păcat, fiind totodată Dumnezeu şi rămânând deci mereu pe deplin liber.

[61] Nu poate fi omul deplin liber câtă vreme mânie pe Dumnezeu, Cel ce nu poate fi decât deplin liber, neputând fi stăpânit de ceva, adică fiind deasupra tuturor şi avându-le pe toate. Şi omul, alipindu-se lumii inferioare lui Dumnezeu, Îl supără nu pentru că El ar fi gelos pe om, ci pentru că nu se bucură de nemărginirea Sa sau de rolul de partener al Său, pentru care l-a şi creat.

[62] Să nu ne îngrijim de trup ca de unul care ne robeşte, depărtându-ne de Dumnezeu, ci ca de unul ce are să învieze, şi deci să depăşească trebuinţele lumeşti, ca de unul care a început să fie templu al lui Dumnezeu şi va deveni deplin liber la înviere, când se va elibera de robia faţă de cele materiale ale lumii.

[63] Dumnezeu, făcându-ne ca făpturi ce avem să dăm răspuns Lui pentru faptele pe care le-am săvârşit, a arătat valoarea pe care ne-a dat-o ca parteneri ai Lui, chiar în trup fiind.

[64] Până la înviere, avem patimile durerii, dar, dacă le suportăm cu răbdare, putem ajunge la înviere fără ele.

[65] Διαλογίζου, cugetă într-o convorbire cu tine. Toată gândirea Avvei Isaia e dialogată. Datoriile mele, faptele mele bune sunt pentru altul, fie om, fie Dumnezeu. Dar prin om văd pe Dumnezeu şi Dumnezeu îmi cere să iubesc pe om, iubindu-L astfel pe El.

[66] În mândrie şi în satisfacerea plăcerilor trupeşti nu există pocăinţă.

Dumnezeu, căci El ia aminte la tine şi, de cugeţi ceva în inima ta, toate sunt descoperite înaintea Sa.

2. **Spune deci sufletului tău: „De te ruşinezi de păcătoşii cei asemenea ţie, pentru a nu păcătui, cu atât mai mult (trebuie să te ruşinezi) de Dumnezeu, Care vede cele ascunse în inima ta”. Şi din această dreaptă socoteală a gândului, frica lui Dumnezeu se va face neclătinată şi nu mai poţi fi stăpânit de patimi. E ceea ce s-a scris: „Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului; nu se va clinti în veac cel ce locuieşte în Ierusalim” *(Psalmii* 124, 1). Cel ce crede că va fi o Judecată când (sufletul) va ieşi din trup nu poate judeca pe aproapele său pentru nicio faptă, ca unul ce are să dea răspuns lui Dumnezeu pentru toate faptele sale[67]. Căci s-a scris: „Trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele pe care le-a făcut prin trup, fie bine, fie rău” (2 *Corinteni* 5, 10). Cel ce crede că este o Împărăţie a celor sfinţi va avea grijă să se păzească pe sine până şi în cele mai mici şi mai neînsemnate fapte, ca să devină vas ales. Fiindcă s-a scris: „Asemenea este Împărăţia cerurilor cu un năvod aruncat în mare şi care adună tot felul de peşti. Iar când s-a umplut a fost tras la mal” *(Matei* 13, 47-48). Şi cei buni au fost aleşi pentru Sfânta Sa Împărăţie, iar pe cei răi i-au aruncat afară, în gheenă. Cel ce crede că trupul lui se va ridica prin fire (prin unirea după fire cu Hristos) în ziua învierii trebuie să se îngrijească să-şi cureţe trupul de toată întinăciunea. Căci s-a scris: „Care va schimba la înfăţişare trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Sale, lucrând potrivit cu puterea ce are (de a-şi supune Sieşi toate)” *(Filipeni* 3, 21). Pe cel în care s-a sălăşluit iubirea lui Dumnezeu nimic din lumea aceasta nu-l mai poate despărţi de Dumnezeu. Fiindcă s-a scris: „Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia?” *(Romani* 8,35). Puternic este Dumnezeu, ca să ne ajute să ne aflăm între cei ce n-au fost despărţiţi de nimic din lumea aceasta de iubirea lui Hristos, ca să aflăm cu toţii milă prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos. Că Lui se cuvine slava, împreună cu Tatăl cel fără de început şi cu**

[67] Cel ce crede că va fi o Judecată finală a tuturor pentru toate faptele pe care le-a făcut (şi a spus aceasta şi filosoful Kant) nu va judeca pe nimeni, căci ştie că va fi judecat pentru judecăţile sale, de care nu e sigur niciodată că sunt drepte şi din care nu poate lipsi nici multa mândrie şi critica altora.

Duhul cel de viaţă Făcător, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XVI-LEA

Despre bucuria făcută sufletului care voieşte să slujească lui Dumnezeu

1. Întâi şi întâi te îmbrăţişez în frica lui Dumnezeu şi te rog să-I mulţumeşti deplin, ca osteneala ta să nu fie fără folos, ci să o primească Dumnezeu întreagă, făcându-ţi bucurie. Căci oricine se osteneşte şi câştigă din aceasta se bucură, şi socoteşte ostenelile pe care le-a răbdat ca nimic, fiindcă a învăţat din ele. Cel ce s-a căsătorit cu o femeie, dacă ea l-a odihnit şi l-a păzit cu râvnă, inima lui se bucură de ea şi îi arată încredere. Cel ce a purtat un război şi şi-a dispreţuit moartea, luptând pentru împăratul său, a înaintat până s-a încununat. Acestea sunt fapte ale acestei vieţi care piere şi se împlinesc aici. Dar omul se bucură de ele, deoarece prin împlinirea lor a înaintat. Dar, cugetă, câtă bucurie trebuie să aibă sufletul omului care a început să slujească lui Dumnezeu şi şi-a desăvârşit lucrarea![68] Căci, la ieşirea lui din lumea aceasta, va face să meargă înaintea sa lucrarea sa şi se vor bucura cu el îngerii, când îl vor vedea scăpat de stăpânirea lumii. Deoarece, când va ieşi sufletul, vor merge cu el îngerii şi vor ieşi în întâmpinarea lui toate puterile întunericului, voind să-l ia în stăpânire dacă vor găsi ceva de-al lor în el. Dar, atunci, nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut. Acestea îl vor înconjura şi-l vor păzi de acele puteri, ca să nu se atingă de el. Iar

---

[68] Monahul Augustin dă la notă un fragment din *Codicele sinaitic* 961, din sec. al XV-lea, p. 318: „Ce trebuie cugetat despre bucuria ce va veni sufletului care s-a hotărât să slujească lui Dumnezeu şi să-şi desăvârşească lucrarea? De fapt, la ieşirea lui din lumea aceasta, lucrul său va merge înaintea sa şi se vor bucura cu el îngerii lui Dumnezeu, pentru că l-au văzut mântuit de stăpâniile întunericului. Căci, atunci când sufletul va ieşi din lume, vor merge împreună cu el îngerii şi-l vor întâmpina toate puterile întunericului, voind să-l împiedice, cercetându-l de are ceva de-al lor în el. Atunci, nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut îl vor împrejmui împotriva acelora, ca să nu se atingă de el. Iar când vor învinge faptele lui, vor cânta îngerii înaintea lui până se va întâlni cu Dumnezeu întru veselie. Şi atunci, în acea oră, va uita de toată osteneala şi de toată lucrarea din lumea aceasta. Deci şi noi, fraţilor, să împlinim lucrarea noastră, lucrând bine în scurta şi greaua viaţă de aici, ferind lucrarea noastră de tot lucrul rău (de toată lucrarea rea), până ce minţile ne vor scăpa de ispitele celor vicleni, care vor veni înaintea noastră. Căci vor cerceta cu putere tot lucrul nostru, fiind răi şi fără milă. Fericit este cel în care nu se va afla nimic de-al lor, deoarece veselia şi bucuria lor va fi veşnică”.

de vor învinge faptele lui, vor cânta înaintea lor îngerii, până ce va ajunge la Dumnezeu întru veselie. În ceasul acela, se va uita tot lucrul lumii acesteia şi toată osteneala din ea. Să ne încordăm deci toată puterea noastră, lucrând bine în scurta vreme de acum, pentru a scăpa lucrul nostru de tot răul, ca să ne putem mântui de mâinile stăpânitorilor care caută să ne ia cu ei, căci sunt vicleni şi fără milă.

2. Deci, fericit este cel în care nu se va afla ceva din ale celor potrivnici, căci bucuria şi veselia, odihna şi cununa lui vor fi peste măsură[69]. Toate ale lumii acesteia se schimbă: atât cei ce lucrează pentru viaţă, cât şi cei ce au fost căsătoriţi, şi toate celelalte despre care am vorbit. Iubite frate, să ne aruncăm cu toată puterea noastră, în lacrimi, înaintea lui Dumnezeu, poate se va milui de noi bunătatea Sa şi ne va trimite putere, până ce vom birui, prin faptele pe care le-am săvârşit, pe stăpânitorii răutăţii, care ne aţin calea. Să ne îngrijim din toată inima să dobândim dorirea lui Dumnezeu, Care ne va mântui pe noi de mâinile Vicleanului, când el va ieşi acolo, în întâmpinarea noastră. Să învăţăm să iubim pe săraci, ca să ne scape de iubirea de arginţi, atunci când ea va ieşi în întâmpinarea noastră[70]. Să iubim să trăim în pace cu toţi, mici şi mari, ca să ne păzească de ură, când aceasta va ieşi în întâmpinarea noastră[71]. Să iubim pe toţi fraţii noştri, neavând nicio ură în inima noastră faţă de cineva, nici răsplătind cuiva răul cu rău *(cf. Romani* 12, 17), ca să ne păzească pe noi de Veliar, atunci când acesta va ieşi în întâmpinarea noastră. Să iubim smerita cugetare în toate, suportând cuvântul aproapelui şi când ne va lovi sau osândi, căci aceasta ne va păzi de mândrie, atunci când ea va ieşi în întâmpinarea noastră[72]. Să

---

[69] Vor fi peste măsura proprie celor create, vor fi bucurie, odihnă şi slavă ce vor iradia din bucuria, odihna şi slava dumnezeiască.

[70] Iubirea de săraci va întâmpina sufletul nostru la ieşirea lui din trup. Săracii, prin mila pe care o trezesc în noi, ne ajută să ne mântuim. Sunt şi ei lăsaţi de Dumnezeu să existe, din iconomia Sa. Dacă nu le arătăm atenţie, dispreţuim acest plan al lui Dumnezeu cu ei, dispreţuim trimiterea lor de El în faţa noastră pentru a ne scăpa de uscăciunea zgârceniei egoiste, pentru a ne face mai umani, şi deci pentru a ne mântui.

[71] Aşa cum zgârcenia ne va preda iadului, când vom ieşi cu sufletul din trup, aşa ne va preda şi ura, dacă n-am avut pace cu semenii noştri. Acestea vor ieşi din nou la iveală atunci, dar vor fi scoase la iveală şi de vrăjmaşii demoni, care le-au promovat în noi şi s-au folosit de cele din lume care ne ispitesc. În acest sens, aceia s-au făcut stăpânitorii lumii, închizând transparenţa ei, ca operă a lui Dumnezeu, spre Dumnezeu, prin petrecerea lor „în văzduhul ei”.

[72] Mândria pe care am avut-o pe pământ va ieşi în întâmpinarea

câştigăm cinstirea aproapelui, căutând să nu-l criticăm în nimic. Aceasta ne va păzi de vorbirea de rău, atunci când ea va ieşi în întâmpinarea noastră. Să dispreţuim nevoia de lume şi cinstirea ei, ca să ne mântuim de critica ei, atunci când va ieşi întru întâmpinarea noastră[73]. Să ne învăţăm limba să exprime gândul la Dumnezeu, să grăiască dreptatea şi rugăciunea, ca să ne păzească de minciună, când aceasta va ieşi în întâmpinarea noastră[74]. Să ne curăţăm inima şi trupul de pofte, ca să ne mântuim de necurăţie, când ea va ieşi în întâmpinarea noastră[75]. Căci toate acestea vor căuta să ne stăpânească sufletul, atunci când va ieşi din trup. Dar virtuţile îi vor ajuta, dacă le-a dobândit. Care înţelept nu va voi să-şi dea sufletul morţii, ca să-l scape de toate acestea? Să ne dăm toată silinţa, şi mare este puterea Domnului nostru Iisus Hristos ca să ajute smereniei noastre[76]. Căci ştie că (cel pe care îl ajută) este om şi i-a dat lui pocăinţa până la ultima suflare[77]. Să-ţi îndrepţi deci gândul spre Dumnezeu, ca să te păzească pe tine. Nu da atenţie nevoii de lume, socotind că este vreo nădejde în ea, ca să te poţi mântui când vei părăsi cele ale lumii şi vei pleca din ea[78]. Iar cele pe care le vei face pentru Dumnezeu, acelea le vei afla ca o bună nădejde în ceasul trebuinţei. Urăşte cuvintele lumii, ca inima ta să vadă pe Dumnezeu[79]. Iubeşte să te rogi neîncetat, ca să

---

noastră, atunci când sufletul nostru va ieşi din trup. Dar smerita cugetare cu care i-am răspuns ne va păzi de ea.

[73] Dacă am iubit lumea, atunci când vom ieşi cu sufletul din trup, ea ne va pune într-o lumină nefavorabilă, care ne va opri să intrăm în lumina lui Dumnezeu.

[74] Minciuna practicată de noi ne va întâmpina, însoţindu-ne, când sufletul nostru va ieşi din trup.

[75] De nu ne-am curăţat inima şi trupul de necurăţie, va ieşi şi aceasta în întâmpinarea noastră, când sufletul ne va ieşi din trup.

[76] Monahul Augustin: „Să ajute slăbiciunii omului”. Dar poate avea şi înţelesul că, cu cât Hristos dă omului mai multă putere, cu atât acesta se smereşte mai mult, sau viceversa: cel ce se mândreşte slăbeşte în puterea de a se feri de păcate.

[77] Pocăinţa vine şi ea din puterea lui Hristos. Dar pocăinţa e o mărturie a omului: atât despre slăbiciunea lui, cât şi despre puterea de a depăşi păcatul făcut din slăbiciune; e o putere întru neputinţă. E o putere a lui Dumnezeu, dată omului spre a-şi recunoaşte neputinţa, dar şi nădejdea în El.

[78] Nu se mântuieşte omul punându-şi nădejdea în cele ale lumii. Nu prin câştigarea lor se mântuieşte, ci prin dispreţuirea lor. Aceasta se va vedea la ieşirea sufletului din trup, când va lăsa toate ale lumii şi, de se arată că s-a legat prea mult de lume şi mai puţin de Dumnezeu, nu se va mântui.

[79] Urăşte cuvintele prin care sunt lăudate sau înfrumuseţate mai mult decât trebuie cele ale lumii, prin care se arată că prin ideile despre lume

ţi se lumineze inima[80]. Să nu iubeşti lenea, ca să nu te întristezi când vei ajunge la învierea drepţilor. Păzeşte-ţi limba, ca să ţi se lumineze inima. Să nu iubeşti lenevia, şi frica lui Dumnezeu va locui întru tine[81]. Transmite acum bogatului lipsit de vedere (această frică), ca să nu fii dispreţuit între sfinţi şi lipsit de bunătăţile lor. Urăşte pofta de mâncăruri, ca să nu te împiedice Amalec[82]. Nu te grăbi în slujirile tale aduse lui Dumnezeu (în liturghiile tale), ca să nu te mănânce fiarele[83]. Iubeşte pe cei credincioşi, ca să fii miluit prin ei. Doreşte pe sfinţi, ca râvna lor să te mănânce *(cf. Psalmii* 68, 11).

3. Adu-ţi aminte de Împărăţia cerurilor, ca dorirea ei să te atragă încet-încet spre ea. Gândeşte-te la gheena, ca să urăşti faptele care te duc la ea. Trezindu-te dimineaţa, în fiecare zi, gândeşte-te că vei da răspuns lui Dumnezeu despre toată fapta şi astfel nu vei păcătui faţă de El şi frica Sa va locui întru tine. Pregăteşte-te să-L întâlneşti şi vei face voia Lui. Cercetează-te pe tine aici, în fiecare zi, vezi ceea ce-ţi lipseşte, şi nu te vei înfricoşa în ceasul de nevoie al morţii. Să vadă fraţii tăi faptele tale şi pizma nu-i va măcina pe ei. Cercetează-te pe tine, în fiecare zi, (să vezi) ce patimă ai biruit, dar să nu te încrezi în tine. Căci mila şi puterea lui Dumnezeu sunt cele care au săvârşit. Nu te considera pe tine credincios până la ultima suflare. Să nu te înalţi cu cugetul că eşti bun, căci nu te poţi încrede în vrăjmaşii tăi[84]. Nu te încrede în tine, cât timp eşti în viaţă, până ce nu ai trecut peste toate stăpâniile întunericului[85]. Priveşte, frate, cu trezvie la duhul care aduce întristare omului, căci multe vicleşuguri îndreaptă spre tine, până

---

dobândim totul sau că plăcerile ei sunt fără sfârşit. Numai dacă recunoaştem că lumea nu e ultima realitate, putem vedea dincolo de ea pe Dumnezeu.

[80] Aici se poate recunoaşte practica rugăciunii neîncetate, care exista încă din sec. al IV-lea, şi credinţa că ea aduce lumina lui Hristos în inimă, deci practica isihaştilor din sec. al XIV-lea. Rugăciunea ţine pe Hristos în conştiinţă ca lumină sau ca sens al vieţii.

[81] Frica de Dumnezeu înseamnă simţirea prezenţei lui Dumnezeu cel atotputernic, Care ne poate da fericirea veşnică, dar ne poate şi lăsa, dacă nu facem voia Sa, în nefericirea veşnică. Dar numai hărnicia în a face voia Sa ţine trează în noi simţirea prezenţei Sale.

[82] Lăcomia să nu te împiedice să ajungi la Dumnezeu.

[83] Să nu te mănânce fiarele demonice.

[84] Cine se încrede în sine se încrede în diavolul. Căci acela îl face a se mândri cu faptele sale, sau că şi-a învins vreo patimă.

[85] Dacă ai trecut peste toate stăpâniile sau ispitele întunericului, nu te mai încrezi în tine. Acea încredere este dovada că eşti rob al unei astfel de stăpânii a întunericului, că nu vezi că nu eşti liber de tot păcatul prin tine, că eşti încă supus egoismului şi nepredat deplin lui Dumnezeu.

ce te face neputincios. Întristarea după Dumnezeu este bucuria de a te vedea pe tine făcând voia lui Dumnezeu şi aduce supărare vrăjmaşului. Căci cel ce-ţi spune: „Unde ai să fugi, căci nu ai pocăinţă?” e vrăjmaşul. Şi el spune aceasta omului, ca să-l facă să lepede înfrânarea. Dar întristarea după Dumnezeu nu se opune omului, ci îi spune: „Nu te teme, ci vino iarăşi” (la Mine). Căci, văzând că omul este neputincios, îl întăreşte iarăşi, spunându-i: „Ai inima cuminte faţă de gândurile tale şi acestea se vor uşura”. Dimpotrivă, pe cel ce se teme de ele îl face să se topească sub greutatea lor, fiindcă cel ce se teme de lucrările lor se arată că e necredincios lui Dumnezeu. Dar faptul de a nu se măsura cineva pe sine (a nu căuta să constate la ce măsură a ajuns) şi a rămâne necunoscut arată că omul nu poale fi obligat de patimi spre a-şi împlini voile sale, ci că, opunându-se lor, poate face voia lui Dumnezeu[86]. Dar în cel ce voieşte să-şi spună cuvântul în multe se arată că frica de Dumnezeu nu este în el. Căci frica de Dumnezeu e păzitoare şi ajutor al sufletului, şi întărire a vocii lăuntrice spre a pierde pe toţi vrăjmaşii.

4. **Cel ce caută cinstirea lui Dumnezeu (de la Dumnezeu) urmăreşte să piardă din sine necurăţia. Grija aceasta, întru cunoaştere, taie patimile[87], căci s-a scris: „Grija va veni peste bărbatul înţelept”. Cel ce a slăbit cunoaşte sănătatea[88]. Cel încununat se încununează pentru că a biruit pe vrăjmaşii împăratului[89]. Există patimi, dar**

[86] Întristarea după Dumnezeu are loc când se trăieşte la îndemnul vrăjmaşului faptul de a nu avea pocăinţa şi de a părăsi înfrânarea. Dar dacă această stare e o întristare după Dumnezeu, ea nu i se impune, ci simte pe Dumnezeu că îl cheamă la El şi-i întăreşte inima împotriva gândurilor amintite, care-i vin de la vrăjmaşul. Numai cel ce se încrede în sine, măsurându-şi progresul, nu se află de fapt într-o legătură cu Dumnezeu, adică nu simte o întristare la ispita descurajatoare a vrăjmaşului de a părăsi înfrânarea. Deci e mai bine să aibă omul o întristare la asemenea ispite şi să considere că nu se cunoaşte, decât să se „măsoare” pe sine cu încredere. Avem şi aici foarte subtile analize ale stărilor paradoxale ale sufletului. Inima e conştiinţa plină de simţire a omului, care-şi poate vedea gândurile ca fiind opuse ei.

[87] Mai sus s-a criticat voinţa omului de a se cunoaşte. Acum se cere cunoştinţa. E bine să nu pretindă omul că-şi cunoaşte sporirea în virtuţi, dar tot aşa de bine e să-şi cunoască patimile sau neputinţele.

[88] În trebuinţa de a avea grijă de tine se arată înţelepciunea ta. În trăirea slăbiciunii, a bolii, îţi dai seama de valoarea sănătăţii şi tăriei, pe care nu le mai ai. Se continuă în aceste formulări descrierea stării paradoxale a omului care are o bucurie în întristarea că nu a ajuns la desăvârşire, dar luptă să ajungă.

[89] Cel ce luptă pentru împăratul încoronat şi-i învinge pe vrăjmaşii aceluia se încoronează şi el. Dar aceasta înseamnă că nu e încoronat prin

există şi virtuţi. Dar, de suntem leneşi, ne vădim ca trădători[90]. Bărbăţia inimii este un ajutor dat sufletului spre a fi după Dumnezeu, iar lenea este un ajutor spre rău (al răului). Puterea celor ce voiesc să dobândească virtutea stă în aceea că, de li se întâmplă să cadă, nu pierd curajul, ci se îngrijesc iarăşi (să se ridice)[91]. Uneltele virtuţilor sunt ostenelile trupeşti întru cunoaşterea de sine; patimile se nasc din lenevie (nepăsare). Nejudecarea aproapelui este un zid ridicat, întru cunoaştere, împotriva celor ce ne războiesc, iar judecarea lui întru necunoaştere dărâmă zidul[92]. Îngrijirea de limbă vădeşte pe om că este făptuitor, iar neînfrânarea limbii arată că nu are înlăuntrul său virtutea[93]. Mila naşte, prin cunoaştere, trecerea cu vederea a greşelilor altora şi conduce la iubire, iar lipsa de milă înseamnă că în acel om nu există virtute[94]. Iubirea naşte

---

sine.

[90] Pentru noi există şi virtuţi, şi patimi, pentru că nu avem calitatea neschimbării în bine. Numai Dumnezeu o are pe aceasta. Dar ne este normală persistarea în virtuţi. Însuşindu-ne patimile, ne facem trădători ai lui Dumnezeu şi ai firii noastre, şi aceasta ni se întâmplă din pricina lenei. Deci lenea nu ne este proprie firii.

[91] La viaţa în păcate şi patimi se ajunge prin cădere, lipsă de grijă şi lene, deci printr-o slăbire a firii. La fapte bune şi virtuţi se ajunge prin ridicare, grijă şi efort activ. Dar firea are putinţa să se ridice chiar când a căzut. Însă are în ea şi putinţa săvârşirii celor ce o duc la cădere. Dar ultimele nu ţin de fire, în modul în care ţin de ea cele care o ridică la virtuţi. Aceasta înseamnă că e mai propriu firii omeneşti efortul spre bine, decât lenea şi lipsa de grijă care o fac să cadă. Patimile reprezintă o cădere din fire, iar virtuţile o întărire în ea. De aceea, patimile sunt trăite ca un chin sau sunt urmate de chin, iar virtuţile, ca o bucurie. Dar nici patimile nu nimicesc firea în întregime. Ea se mai poate ridica, dar numai prin Dumnezeu. E propriu firii să se menţină în ea însăşi şi să se ridice la treapta ei normală cu ajutorul lui Dumnezeu.

[92] Nejudecarea altuia e un zid care mă apără, prin cunoaşterea adevărată, de cei ce mă războiesc. Căci nejudecarea altora e o cunoaştere adevărată a nevredniciei mele. Iar judecarea altora dărâmă şi zidul meu de apărare din faţa acelora, prin necunoaştere. Căci a judeca pe altul înseamnă a nu cunoaşte că nu sunt mai bun, că nu am dreptul să-l judec.

[93] Cine are grijă de limbă arată că se sileşte să facă fapte bune, serioase, iar cel ce nu are grijă de limbă arată că nu are înlăuntru virtutea, care să o stăpânească. Omul care a întărit în sine binele nu vorbeşte fără frâu. Vorbăreţul, flecarul arată că nu e întărit în cele bune şi nu e preocupat de ele.

[94] Mila ne face să trecem cu vederea greşelile altora, cunoscându-ne pe noi înşine ca supuşi păcatelor. Ea ne conduce spre iubire. Lipsa milei înseamnă lipsa virtuţii.

curăţia[95], împrăştierea naşte patimile, iar uscăciunea (scleroza) inimii naşte mânia. Nevoinţa sufletului constă în a urî împrăştierea, iar cea a trupului constă în sărăcie. Căderea sufletului se arată în iubirea împrăştierii, iar îndreptarea lui în liniştea (ἡσυχία) unită cu cunoaşterea (de sine)[96]. Somnul pe săturate este o tulburare a trupului[97], iar privegherea cu măsură este mântuirea inimii[98]. Somnul mult îngroaşă inima, iar privegherea cu măsură o subţiază[99]. Dar mai bine este a dormi în tăcere şi întru cunoaştere, decât a priveghea întru vorbire deşartă[100]. Plânsul fără tulburare alungă toate relele. Nejignirea conştiinţei aproapelui naşte smerita cugetare[101]. Slava de la oameni naşte încet-încet mândria. Iubirea de mărire de sine alungă cunoaşterea, iar înfrânarea pântecelui smereşte patimile[102]. Poftirea mâncărurilor plăcute trezeşte cu uşurinţă patimile. Împodobirea trupului este o nenorocire pentru suflet, iar îngrijirea lui după frica lui Dumnezeu este bună[103].

5. **Cugetarea la Judecata lui Dumnezeu naşte în suflet frica de aceea, iar călcarea în picioare a conştiinţei alungă din inimă virtuţile. Frica de Dumnezeu alungă nepăsarea (lenevia), iar lipsa fricii o întăreşte. Păzirea gurii trezeşte**

---

[95] Dacă iubesc pe altul, scap de patimile în care se manifestă egoismul.

[96] Sufletul ridicat din cădere se vădeşte în liniştea unită cu cunoaşterea de sine. Cel împrăştiat nu se cunoaşte pe sine şi n-are linişte.

[97] În mod paradoxal, somnul pe săturate aduce o tulburare, o zăpăceală în trup. Monahul Augustin adaugă: „de patimi” (o tulburare produsă de patimi). Căci prea multă odihnă trupească naşte pofte şi patimi.

[98] Nu recomandă nedormirea totală, ci o priveghere cu măsură, căci aceasta aduce inimii mântuirea prin linişte şi stăpânire de sine.

[99] Somnul mult îngroaşă inima, adică simţirea. Somnul mult face pe om lipsit de sensibilitate, iar privegherea cu măsură îl face sensibil faţă de patimi.

[100] A dormi întru cunoaştere, a te folosi de somn cu măsură, păstrând sensibilitatea ca şi cunoaşterea de sine, înseamnă mai mult decât privegherea fără gândul la Dumnezeu.

[101] Când nu jignesc conştiinţa altuia, arăt că nu mă socotesc mare lucru. Practicând continuu această comportare, sporesc în smerita cugetare.

[102] Cu cât vrei să te măreşti mai mult, cu atât scazi în cunoaşterea adevărată. Căci nu te mai cunoşti pe tine în profunzime în relaţiile sensibile cu alţii. Neînfrânarea la mâncare, mai ales, alungă cunoaşterea, pe când înfrânarea pântecelui slăbeşte patimile.

[103] Avva Isaia nu cere slăbirea exagerată a trupului, ci cere să nu fie împodobit şi ghiftuit. Dar îngrijirea lui cu gândul că e de la Dumnezeu, spre a putea săvârşi prin el faptele bune, e un lucru bun.

înţelegerea lui Dumnezeu, atunci când gura tace întru cunoştinţă[104]. Iar poliloghia (multa vorbire) naşte lenea şi prostia. A renunţa la voia ta în favoarea aproapelui înseamnă că mintea ta vede virtuţile lui, iar a ţine la voia ta împotriva celei a aproapelui vădeşte necunoştinţa[105]. Meditaţia însoţită de frică păzeşte sufletul de patimi, dar rostirea vorbelor lumii îl întunecă, lipsindu-l de virtuţi[106]. Iubirea materiei tulbură mintea şi sufletul[107], iar supunerea le înnoieşte[108]. Când tăcerea nu te opreşte să-ţi exprimi gândurile, te vădeşti a fi unul care caută cinstirea lumii şi slava ei urâtă. Iar cel ce îndrăzneşte să-şi descopere gândurile Părinţilor săi alungă aceste gânduri de la el[109]. Aşa cum şarpele, dacă voieşte, poate intra în casa care nu are nici uşi, nici ferestre, aşa se întâmplă şi cu cel ce-şi împlineşte osteneala, dar nu o păzeşte[110]. Aşa cum rugina macină fierul, aşa cinstirea macină inima, dacă te încrezi în ea. Aşa cum buruiana împletită cu viţa îi nimiceşte rodul, aşa slava deşartă nimiceşte osteneala monahului, de se încrede în ea[111]. Prima dintre toate virtuţile este smerita cugetare şi prima dintre toate patimile este lăcomia pântecelui. Iubirea încheie şirul virtuţilor, iar îndreptăţirea de sine (socotirea ca drept) încheie şirul patimilor[112].

---

[104] Tăcerea gurii e semn al cunoştinţei de Dumnezeu şi al înţelegerii Sale. Atunci gura tace, căci omul îşi dă seama că Dumnezeu nu poate fi exprimat.

[105] Monahul Augustin, la notă: „A afirma voia ta mai mult decât pe a altuia e semn că eşti stăpânit de necunoştinţă". A afirma voia ta înseamnă că nu-ţi cunoşti păcatele şi slăbiciunea.

[106] Vorbele lumeşti, vorbele străine de Dumnezeu arată un suflet lipsit de virtuţi. Iar lipsa virtuţilor din el îl arată întunecat, deci lipsit de cunoştinţă. Acesta e un suflet stăpânit de patimi. Când meditează în frica lui Dumnezeu nu e stăpânit de patimi.

[107] Iubim materia când iubim plăcerile trupeşti. Iar acestea tulbură mintea şi sufletul, lipsindu-le de cunoaşterea realităţii şi a lui Dumnezeu, din Care se explică toate.

[108] Când trăiesc în minte şi în suflet smerenia, îmi dau seama că există o realitate personală supremă.

[109] Când spui gândurile tale lumeşti altora înseamnă că vrei să le impui şi să te impui, ca să câştigi slava lumii. Când le descoperi însă Părinţilor duhovniceşti, arăţi că le dezaprobi şi vrei să fii întărit în dezaprobarea lor. Atunci scapi de ele.

[110] Ce folos că zideşti o casă sufletească prin osteneală, dacă laşi uşa deschisă, lăudându-te cu ea!

[111] Cinstirea, de crezi în ea, te face să nu te mai cunoşti în puţinătatea ta şi să nu mai lupţi pentru a te întări în bine.

[112] A se îndreptăţi cineva pe sine înseamnă a îndreptăţi tot ce face, deci

Precum viermele, mâncând lemnul, îl nimiceşte, aşa răutatea (păcatul) aflată în inimă întunecă sufletul[113]. Aruncarea sufletului înaintea lui Dumnezeu naşte suportarea ocărilor fără tulburare, şi lacrimile lui sunt curăţate de toate cele omeneşti. Dar cel ce nu se critică pe sine nu poate suporta nici mânia (altora)[114]. Cel ce se amestecă în vorbă cu cei lumeşti îşi tulbură inima şi o ruşinează, dacă aceasta se roagă lui Dumnezeu, dar fără să aibă îndrăzneala (deplinei încrederi în El). A iubi lumea ca trebuitoare face sufletul să se întunece, iar a nu vedea nicio trebuinţă de ea naşte cunoştinţa[115]. Dragostea de osteneală este ură faţă de patimi, iar lenea, lipsa de osteneală[116], le aduce înapoi.

6. **Să nu-ţi uneşti viaţa cu a altora, şi gândul tău se va linişti întru tine. Să nu te încrezi în puterea ta, şi ajutorul de la Dumnezeu va veni la tine. Să nu ai duşmănie faţă de vreun om, căci, având aceasta, nu-ţi va fi primită rugăciunea. Împacă-te cu toţi, ca să ai îndrăzneală la rugăciune. Păzeşte-ţi ochii şi inima ta nu va vedea cele rele: „Cel ce priveşte la cineva cu plăcere săvârşeşte adulter” *(Matei* 5, 28). Să nu voieşti să auzi vreo ocară care te întristează, ca să nu îi răsplăteşti în inima ta. Păzeşte-ţi urechile, ca să nu aduni în tine războaie. Lucrează lucrul tău de mână, ca săracul să afle pâine, căci nelucrarea este moarte şi cădere a sufletului. Rugăciunea neîncetată desfiinţează robia[117], iar lenevia sporită treptat este maica uitării[118]. Cel ce-şi are moartea aproape, aşteptând-o (în orice ceas), nu păcătuieşte mult. Dar cel ce aşteaptă ca ea să vină după mult timp se va împletici în multe păcate. Dumnezeu se îngrijeşte să cureţe de păcate toată calea celui ce se pregăteşte să dea răspuns pentru faptele lui, dar cel ce dispreţuieşte aceasta şi zice: „Mai am până voi ajunge la**

şi orice fel de rău.

[113] Răul este egal cu întunericul, căci răul este egoismul. Cine se socoteşte pe sine totul nu mai vede nimic.

[114] Cel în stare să se critice pe sine suportă fără greutate şi mânia altora.

[115] Cunoaşterea adevărată e cunoştinţa de Dumnezeu, care explică toate. Cel ce socoteşte lumea ca trebuitoare, nu vede că totul îi vine de la Dumnezeu, deci n-are cunoaştere adevărată.

[116] Osteneala învinge patimile, lenevia le aduce înapoi.

[117] Rugăciunea neîncetată te eliberează de toate grijile lumeşti. În ea te simţi liber de ele, le predai lui Dumnezeu.

[118] Lenea te face să uiţi de datoria de a face cele bune, iar uitarea aduce lenea de a le face.

sfârşit” trăieşte în păcate. În fiecare zi, înainte de a împlini vreun lucru, adu-ţi aminte şi cugetă totdeauna unde eşti şi unde o să mergi când vei pleca din trup, şi să nu te leneveşti în sufletul tău nici măcar o zi. Cugetă la cinstea pe care au primit-o toţi sfinţii şi râvna lor să te atragă puţin câte puţin. Cugetă iarăşi şi la osândirile pe care le-au primit păcătoşii şi păzeşte-te pururea de cele rele.

7. **Primeşte sfatul Părinţilor tăi şi vei trăi tot timpul tău în odihnă[119]. Ia seama la tine şi, dacă gândul te tulbură că fratele tău este supărat pe tine, să nu-l dispreţuieşti, ci pune-i metanie cu glas întristat, până îl vei convinge (să nu mai fie supărat). Ia seama să nu fii cu inimă nemilostivă faţă de fratele, căci toţi trăim sub sila vrăjmaşului. De locuieşti cu fraţi, să nu le porunceşti vreun lucru, ci osteneşte-te împreună cu ei, ca să nu pierzi plata ta. De te tulbură dracii în privinţa hranei, şi a acoperământului, şi a sărăciei, ispitindu-te cu vreo osândire, să nu le răspunzi în ceva, ci predă-te pe tine lui Dumnezeu cu toată inima şi aceasta te va odihni. Ia seama să nu dispreţuieşti împlinirea slujirilor (liturghiilor) tale, căci acestea aduc lumină în sufletul tău[120]. De ai făcut fapte bune, nu te lăuda cu ele. Dar şi de ai făcut multe rele, să nu se întristeze fără măsură inima ta, ci stăruie pe lângă inima ta să nu se lase convinsă din nou la cele pe care le-ai făcut, şi vei fi păzit de dorirea acelora şi de mândria lor, de eşti înţelept. De eşti tulburat de gândul desfrânării, necăjeşte-ţi trupul neîncetat cu smerirea înaintea lui Dumnezeu, dar să nu laşi inima ta să se lase convinsă că ţi s-au iertat păcatele, şi se va odihni[121]. Dacă te necăjeşte pizma, adu-ţi aminte că suntem mădulare ale lui Hristos şi că cinstirea şi osândirea aproapelui sunt ale noastre ale tuturor, şi te vei odihni[122]. Dacă te războieşte**

---

[119] Monahul care urmează sfatul Părinţilor duhovniceşti va trăi tot timpul odihnit de griji şi de întrebări, dacă lucrează ceea ce i se porunceşte.

[120] Nu traiul egoist îţi aduce iluminarea în suflet, căci acesta te închide în întunericul unei vieţuiri fără rost, ci binele făcut altora din răspunderea faţă de Dumnezeu.

[121] Iarăşi un paradox sau o părută contradicţie: să nu crezi că ţi s-a iertat de Dumnezeu păcatul (gândul) curviei, dar tocmai aceasta îţi va da odihnă de acest gând, ca să nu te mai ispitească.

[122] Dacă mă gândesc că toţi suntem mădulare ale aceluiaşi trup tainic al lui Hristos, nu voi mai pizmui pe cel pe care-l văd mai cinstit decât mine, căci toată cinstirea adusă unui mădular are efect asupra trupului întreg, deci şi asupra mea, ca mădular al aceluiaşi trup. Nici nu-l voi osândi pe altul, ca să nu sufăr şi eu de osânda pe care i-o aduc, fiind

lăcomia pântecelui cu pofta mâncărurilor plăcute, adu-ţi aminte de împuţirea lor, şi te vei odihni. Dacă te necăjeşte vorbirea de rău a fratelui tău şi dacă, auzind aceasta, te vei întrista, străduieşte-te să nu-i răspunzi, şi te vei odihni. Dacă te stăpâneşte mândria, gândeşte-te că aceasta reduce la nimic toată osteneala ta şi că cei ce se lasă covârşiţi de ea nu se pot pocăi, şi te vei odihni. Dacă dispreţuirea din partea aproapelui războieşte inima ta împotriva lui, gândeşte-te că Dumnezeu te va lăsa în mâinile vrăjmaşilor (spre a te război), şi te vei linişti[123]. Dacă frumuseţea trupului atrage inima ta, gândeşte-te la împuţirea lui, şi te vei odihni. Dacă plăcerea femeilor îţi este foarte dulce, gândeşte-te unde s-au dus cele ce au murit mai înainte, şi te vei odihni.

8. **De toate aceste ispite ne scapă discernământul, comparându-le şi deosebindu-le. Dar e cu neputinţă să dobândeşti discernământul (dreapta socoteală), dacă nu o cultivi prin următoarele: întâi liniştea; liniştea naşte nevoinţa, nevoinţa naşte plânsul, plânsul naşte frica de Dumnezeu, frica naşte smerenia, smerenia naşte prevederea, prevederea naşte iubirea, iubirea naşte sufletul eliberat de boli şi nepătimitor. După toate acestea, omul cunoaşte că nu e departe de Dumnezeu[124]. Deci cel ce voieşte să ajungă la toate aceste cinstite virtuţi să fie lipsit de grija faţă de orice om şi să se pregătească de moarte[125]. Şi, ori de câte ori se roagă, să înţeleagă ce îl desparte pe el de Dumnezeu şi să o înlăture, şi să dispreţuiască toată lumea (toată locuirea în lume). Şi bunătatea lui Dumnezeu îi va dărui aceste virtuţi degrabă. Dar află că tot omul care mănâncă şi bea cu nepăsare şi iubeşte ceva aparţinând lumii acesteia nu va ajunge la ele, ci se amăgeşte pe sine. Deci, rog pe tot omul care voieşte să-şi ofere pocăinţa lui Dumnezeu să se păzească pe sine de vinul mult, căci acesta**

---

mădular al aceluiaşi trup.

[123] Dumnezeu te lasă, prin dispreţuirea din partea aproapelui, supus ispitei vrăjmaşului, ca să-ţi dea prilej să rabzi fără supărare acea dispreţuire.

[124] Discernământul sau dreapta socoteală se află, după Avva Isaia, mai presus decât toate acestea. Adaosul „nu” e pus de monahul Augustin la notă. În text se spune: „E departe de Dumnezeu”.

[125] Între iubire şi negrija faţă de oameni pare să fie o contradicţie. Dar nu este, dacă înţelegem prin negrija faţă de om absenţa voinţei de a fi lăudaţi de oameni. Vreau să dau omului toată atenţia, dar nu vreau să mi se acorde nicio atenţie .

înnoieşte toate patimile şi alungă din suflet frica de Dumnezeu. De aceea cere cu toată puterea ta de la Dumnezeu să-ţi trimită frica de El, ca prin dorirea Sa să piară toate patimile care războiesc bietul suflet, voind să-l despartă de Dumnezeu şi să-l stăpânească. De aceea, vrăjmaşii îşi folosesc toată puterea să-l războiască pe om. Deci să nu cauţi, frate, să te odihneşti cât eşti în trupul acesta, nici să nu te încrezi în tine, dacă în vreo vreme te vezi odihnit de patimi. Căci, pentru o vreme, aceia le opresc cu viclenie, ca omul, socotind că şi-a desfăcut inima de ele, să se odihnească, iar ele să sară deodată asupra bietului suflet şi să-l răpească pe el ca pe o vrabie. Ei (diavolii) fac aceasta gândind că, dacă vor face pe om să se vadă mai tare ca ei în orice păcat, îl vor umili fără milă, făcându-i mai grea iertarea acestora de pe urmă decât a celor de la început, pentru care s-a rugat să fie iertat.

CUVÂNTUL AL XVII-LEA

Despre gândurile lepădării (de lume − n. ed.) şi ale înstrăinării

• Dar socotesc că e un lucru mare şi cinstit a birui slava deşartă şi a înainta în cunoştinţa lui Dumnezeu. Căci cel ce cade în urâciunea acestei rele patimi a slavei deşarte se îndepărtează de pace şi îşi usucă inima faţă de sfinţi şi, la sfârşitul răutăţilor lui, cade în mândria cea vicleană şi în grija de a minţi. Dar tu, o, credinciosule, să ţii ascunse ostenelile tale şi îngrijeşte-te cu osteneala inimii şi a limbii, ca limba să nu le scoată la iveală şi să le predea vrăjmaşilor tăi[126]. Căci cel ce a biruit şi lepădat patimile trupului şi toate căderile lui prin pocăinţă şi-a pregătit sufletul spre a se face sfânt, ca să-l predea lui Dumnezeu neîntinat, spre a fi învrednicit să se facă templu al Lui[127]. Dar e cu neputinţă să fie

---

[126] Trebuie să ţinem toţi ascunse, pe cât putem, ostenelile noastre pentru cele bune, ca să nu cădem în patima slavei deşarte. Mai ales prin limbă suntem ispitiţi să facem cunoscute ostenelile noastre. Dar aceasta e una cu a le preda vrăjmaşilor, ca să le folosească împotriva noastră sau ca să facă pe unii şi alţii să ne laude şi astfel să producă în noi mândria. Dar vrăjmaşii se folosesc de ele şi pentru a ni le întoarce, asociindu-le cu ispita mândriei.

[127] Cea mai înaltă destinaţie a trupului este să fie făcut templu al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să Se arate lucrând prin el. Aceasta nu înseamnă o pasivitatea trupului. Trebuie şi trupul să fie adus prin suflet la o stare de refuz a plăcerilor sale şi la o bucurie de cele curate, care se săvârşesc de suflet prin el şi, prin suflet, de Dumnezeu. Mâna lui Hristos n-a fost total pasivă când, prin ea, s-a atins cu tină de ochii orbului. Voite sufletului predate lui Dumnezeu, şi manifestate şi prin trup, nu dispar. Atât sufletul, cât şi trupul participă cu bucurie la lucrarea lui Dumnezeu

nepătimitor (nepătimaş) cel ce iubeşte slava de la oameni, căci dorirea ei face să locuiască în el şi pizma. Unul ca acesta şi-a făcut sufletul în stare să se supună multor ispite şi inima lui e sfâşiată de draci, neaflând neîncetat putinţa să săvârşească cele după voia lui Dumnezeu, iar sfârşitul lui este pieirea[128]. Dar celui ce a dobândit smerita cugetare, Dumnezeu îi descoperă păcatele, ca să le cunoască[129]. Din cel care are împreună cu sine plânsul, deci rămân cu el amândouă, ies cei şapte draci şi sufletul său e hrănit cu cinstea şi cu virtuţile sale. Unul ca acesta nu e preocupat de osândirea oamenilor, căci amintirea păcatelor sale îi este una cu toate armele care îl păzesc de mânie şi de răzbunare şi îl ajută să rabde cele ce vin asupra sa. Dar cum nu l-ar putea atinge vreo osândă − care să i se arate pe faţă înaintea lui Dumnezeu − pe cel care încă e stăpânit de păcate? Deci, când nu poţi suporta cuvântul aproapelui şi vrei să i-l răsplăteşti, se ridică în inima ta războaie dureroase din pricina celor pe care le-ai auzit şi te fac să te întristezi de cele ce ai grăit. Şi robia pune stăpânire pe tine şi te face să fericeşti pe cei ce, în parte, se liniştesc, şi-ţi înăspreşte inima faţă de cei apropiaţi, ca faţă de unii ce sunt în afara iubirii. Dar luptă-te mai degrabă să dobândeşti îndelunga-răbdare, care biruieşte mânia cu iubirea şi vindecă întristarea cu împăcarea. Iar acestea ţi se dăruiesc de rugăciunea către Dumnezeu. Căci iubirea şi îndelunga-răbdare desfiinţează mânia faţă de cei de o fire; şi dacă acestea persistă în tine, în loc să te mânii împotriva aproapelui, te vei mânia împotriva dracilor, iar cu aproapele te vei împăca, având în tine plânsul şi smerita cugetare. Iar cel ce poate suporta cuvântul omului duşmănos şi neînţelegător, pentru Dumnezeu şi pentru pacea gândurilor sale, fiul lui Dumnezeu se va chema şi acesta poate dobândi pacea sufletului, a trupului şi a duhului. Căci, de vor consimţi acestea trei, şi cei înarmaţi împotriva legii minţii vor înceta (războiul) şi robia trupului se va desfiinţa, cel în care se va întâmpla aceasta fiul lui Dumnezeu se va chema şi în el se va sălăşlui Duhul cel Sfânt, fiindcă s-a făcut al Lui şi nu se va despărţi de El[130].

---

săvârşită prin ele.

[128] Cel ce face numai după voile sale trăieşte o sfâşiere a inimii, neputând să le împlinească totdeauna. Până la urmă trăieşte o robie completă, constatând că nu face deloc după voile sale, ci e stăpânit de patimi, de legi străine sau de alţii. Iar aceasta e o adevărată pieire a sa ca persoană.

[129] Cel ce cunoaşte pe Dumnezeu îşi cunoaşte păcatele, şi viceversa. Dimpotrivă, cel ce nu cunoaşte pe Dumnezeu nu-şi cunoaşte păcatele. Căci împotriva cui ar fi păcătuit? Acela nu se cunoaşte nici pe sine şi nici nu poate porni pe calea îndreptării.

[130] Nu poate avea cineva pace cu semenii, dacă nu are pace înlăuntrul

• **...Lenea e maica cea rea a păcatului. Şi această trândăvie naşte o voie favorabilă lui. Şi voia aceasta şi lărgimea ei nasc dispreţul[131]. Inima care vrea să fie de sine naşte iubirea conlucrării cu lumea, naşte pornirea de a căuta cele ce nu se deosebesc de tine, naşte pornirea de a-ţi preda auzul celui ce vorbeşte pe alţii de rău, naşte pornirea de a auzi cuvinte şi de a le transmite altuia, naşte pornirea de a căuta cele ale lumii, naşte pornirea de a învăţa pe cel ce nu întreabă, naşte pornirea de a muşca pe aproapele şi naşte şi alte multe rele. Dacă a înaintat deci cineva cu adevărat sau voieşte să înainteze, să se păzească pe sine cu cunoştinţă de cele ce nasc păcatele şi de păcatele care slăbesc pe om prin ele înseşi. Cel ce luptă le vede şi vede şi amărăciunea adusă de ele, iar cel ce dispreţuieşte lupta îşi pregăteşte sieşi chinul veşnic. Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu ajunge la starea cea după fire. Dar, de cade înaintea lui Dumnezeu în toată osteneala sa, puternic este Dumnezeu să-l odihnească pe el[132].**

CUVÂNTUL AL XVIII-LEA

Despre iertarea (neţinerea minte a) răului

• Preasfântul Apostol a poruncit fiilor săi, zicând: „Domnul este aproape. Nu vă împovăraţi cu nicio grijă. Ci întru toate, prin închinăciune şi rugă, cu mulţumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu. Şi pacea lui Dumnezeu (...) să păzească inimile voastre” *(Filipeni* 4, 5-7). Şi în Evanghelia după Marcu, Domnul spune ucenicilor: Iertaţi toate păcatele greşiţilor voştri, ca şi vouă să vă ierte Tatăl vostru (*cf. Marcu* 11, 25; *Matei* 6, 14). **Înfricoşător este cuvântul Domnului, ca, de nu vezi inima ta curată faţă de toţi, să nu ceri nimic de la Dumnezeu, căci Îi aduci ocară, odată ce, fiind păcătos şi având vreo supărare**

---

său. Aceasta e şi o pace între minte (duh), simţire (suflet) şi trup. Dar pacea interioară vine din pacea cu Dumnezeu. Şi aceasta o aduce în om Duhul Sfânt, Care aduce tot conţinutul interior al omului într-o consimţire, căci numai în Dumnezeu dobândim pacea interioară.

[131] Voia proprie nu e strâmtă şi nu voieşte să ne îngusteze, ci voieşte să facă orice. Voinţa aceasta de lărgime, care se împacă şi cu o lenevie, care arată că nu vrea să i se poruncească să facă ceva, dispreţuieşte strâmtorarea pe care i-o impune voia lui Dumnezeu, strâmtorare care, pe de altă parte, adânceşte pe om în cele spirituale proprii sau în cele bune.

[132] Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu luptă să se cureţe de patimile care îl aduc la starea neconformă firii. Dar, de cade în rugăciune la Dumnezeu cerând ajutorul Lui, Dumnezeu îi dă putere să împlinească ostenelile curăţirii de patimi şi să se simtă odihnit chiar în aceste osteneli.

faţă de omul asemenea ţie, spui Celui ce cunoaşte inimile: „Iartă-mi păcatele mele!” Unul ca acesta nu se roagă cu mintea, ci cu buzele, întru neştiinţă. Fiindcă cel ce voieşte cu adevărat să se roage lui Dumnezeu cu mintea, în Duhul Sfânt şi cu inima curată, înainte de a se ruga îşi cercetează inima, de este neîmpovărată de vreo grijă faţă de orice om sau nu. Şi dacă nu o face, se amăgeşte pe sine. Căci, în acest caz, nu este cine să-l asculte, pentru că nu mintea lui se roagă, ci împlineşte o obişnuinţă a orelor de canon. Dar cel ce voieşte să lucreze în chip curat va cerceta întâi ce are în mintea sa. Astfel, de zici: „Miluieşte-mă!”, miluieşte şi tu pe cel ce te roagă, şi de zici: „Iartă-mă!”, iartă şi tu, nevrednicul. Iar de zici: „Nu-Ţi aduce aminte de păcatele mele!”, nici tu să nu refuzi să ierţi păcatele aproapelui tău. Şi dacă zici: „Nu-Ţi aduce aminte de relele pe care le-am făcut, fie cu voia, fie silit!” − deşi nu este silă − nu trebuie să gândeşti ceva împotriva vreunui om. De n-ai ajuns să faci acestea, în zadar te rogi. Căci Dumnezeu, după Scripturi, nu te va asculta când vei cere: „Iartă-mă!”

• Petru Apostolul, răstignit în Roma, s-a rugat să fie pironit cu capul în jos, arătând prin aceasta taina contrară firii ce stăpâneşte pe tot omul. Căci a arătat că tot omul botezat trebuie să răstignească stările rele, contrare firii, care au pus stăpânire pe Adam şi l-au aruncat din slava lui în osânda rea şi în ruşinea veşnică. Deci trebuie războite cu mintea în chip bărbătesc şi urâte toate cele văzute contrare fiecărui om, şi combătute cu ura cea mai amară până la capăt. Şi acestea sunt relele ce stăpânesc pe toţi fiii lui Adam: câştigul, cinstirea, odihna, lauda cu cele pe care le părăseşti, înfrumuseţarea trupului, ca să fie nevătămat şi frumos, şi căutarea hainei frumoase. Acestea hrănesc plăcerea, pe care şarpele a aruncat-o în gura Evei. Din gândurile rele care ne-au făcut pe noi duşmani ai lui Dumnezeu[133] cunoaştem şi noi că suntem fiii lui Adam. Fericit este deci cel ce s-a răstignit şi a murit, şi a fost înmormântat pentru cunoştinţa lui Dumnezeu. Şi, urmând sfintele urme ale lui Iisus, Care s-a făcut om pentru noi, să ne facem asemenea Lui prin smerenie şi sărăcie şi prin desfiinţarea ocărilor şi a necinstirii prin răbdare, pentru a nu mai fi tulburaţi din pricina trupului, nici înfricoşaţi de cursele răului, ci să avem pace cu toţi[134]. Cel ce a voit să desfiinţeze aceste rele,

[133] Acestea sunt rele când ne fac să găsim în ele plăceri mai mari ca cele pe care ni le dă gândul la Dumnezeu sau decât ajutorarea altora din iubire.

[134] Mergând cu Hristos până la moarte în răbdarea ocărilor, ele nu mai au putere să ne supere şi să ne dezbine, şi deci avem după aceea pace

îmbrăţişându-le fără silă, este asemenea lui Hristos, fiu al lui Dumnezeu şi frate al lui Iisus. Să dea Dumnezeu ca noi toţi să fim în numărul celor aleşi ai Săi şi să dobândim bunătăţile veşnice, în Domnul nostru Iisus Hristos, ale Căruia sunt slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XX-LEA

Despre smerita cugetare

Ce este smerenia? Smerenia este a se socoti cineva pe sine înaintea lui Dumnezeu că este păcătos şi că nu face nimic bun. Iar fapta smereniei este tăcerea şi a nu se măsura pe sine în ceva[135], şi a nu se sfădi, şi supunerea, şi a căuta cu privirea în jos, şi a avea ochii morţi, şi a se păzi pe sine de minciună, şi a nu se lăsa prins în vorbire deşartă, şi a nu se împotrivi celui mai mare, şi a nu voi să se impună cuvântul său, şi a răbda defăimarea, şi a urî odihna, şi a se sili pe sine la osteneală, şi a nu supăra pe cineva. Îngrijeşte-te deci, frate, să împlineşti acestea întocmai, ca să nu se facă sufletul tău lăcaş a toată patima şi să nu isprăveşti viaţa ta fără rod[136] pentru vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XXI-LEA

Despre pocăinţă

- A fost întrebat Avva Isaia ce este pocăinţa, sau ce înseamnă a fugi de păcat. Şi a răspuns, zicând: „Sunt două drumuri: unul al vieţii şi unul al morţii. Cel ce merge pe unul nu merge pe celălalt. Iar cel ce merge pe amândouă încă nu s-a socotit că merge pe vreunul: nici pe cel spre Împărăţie, nici pe cel spre pedeapsa veşnică. De va muri unul ca acesta, Judecata lui Dumnezeu este a Celui ce are milă[137]. Iar cel ce voieşte să intre în Împărăţie să păzească faptele ei. Căci Împărăţia este încetarea a tot păcatul. Vrăjmaşii îşi seamănă în acela gândurile lor, dar ele nu odrăslesc. Fiindcă, dacă mintea ajunge să contemple dulceaţa dumnezeirii, săgeţile acelora nu mai pătrund în ea. Căci este îmbrăcată în toate armurile (în panoplia) virtuţilor, care o păzesc şi se îngrijesc de ea

---

între noi, ele nemaiînsemnând nimic pentru noi.

[135] Smerenia constă şi în a nu se măsura cineva, ca să constate până unde a ajuns prin vreo faptă a sa şi a nu măsura peste tot fapta sa: a nu privi la ea cât e de importantă, cât e de mare, a nu o lua în seamă.

[136] Să nu ne ducem în viaţa veşnică fără niciun rod. La ce vom privi şi se va privi, în acest caz? Cu ce vom contribui la conţinutul comun al vieţii veşnice, mulţumind unii altora?

[137] Cel ce merge pe amândouă drumurile va avea de aşteptat mila lui Dumnezeu. Nu va primi prin dreptate Împărăţia sau pedeapsa.

şi nu îngăduie să fie tulburată, ci o fac să rămână cu vederea ei în cunoaştere, şi în deosebirea celor două căi, ca de una să fugă, iar pe cealaltă să o iubească. Dacă deci cineva a ajuns şi a cunoscut slava lui Dumnezeu, acela a cunoscut mai înainte răutatea vrăjmaşului. Dacă cineva a cunoscut Împărăţia, acela a cunoscut gheena. Dacă cineva a cunoscut iubirea, acela a cunoscut ce este ura. Dacă cineva a cunoscut dorirea aprinsă a Împărăţiei, acela a cunoscut ura faţă de lume. Dacă cineva a cunoscut ce este curăţia, acela a cunoscut necuviinţa urâtelor mirosuri. Dacă cineva a cunoscut rodul virtuţilor, acela a cunoscut ce este rodul răutăţii. Cel ce a cunoscut că îngerii se bucură de faptele lui, acela a cunoscut că de el s-au bucurat dracii când săvârşea faptele lor. Căci, dacă nu mănânci din cele dulci, nu cunoşti amărăciunea celor dinainte. Căci cum cunoaşte cineva ce este iubirea de arginţi, dacă nu s-a lepădat de ea şi nu rămâne într-o mare sărăcie pentru Dumnezeu? Cum cunoaşte amărăciunea pizmei, dacă nu a câştigat blândeţea? Cum cunoaşte tulburarea mâniei, dacă nu a dobândit îndelunga-răbdare în toate? Cum cunoaşte obrăznicia mândriei, dacă nu a câştigat delicateţea smeritei cugetări? Cum cunoaşte urâtul miros al vicleniei, dacă n-a cunoscut dulceaţa atotcuratei simplităţi? Cum cunoaşte ruşinea vorbirii împotriva altora, dacă n-a cunoscut scăderile proprii? Cum cunoaşte necuviinţa luării în râs a altora, dacă n-a cunoscut plânsul pentru păcatele sale? Cum cunoaşte frământarea lenei, dacă nu s-au liniştit simţurile lui şi nu cunoaşte lumina lui Dumnezeu?[138] Căpetenia tuturor celor rele este una, care se numeşte răutatea vrăjmaşului. Iar maica virtuţilor este şi ea una, care se numeşte frica de Dumnezeu. Şi cel ce o dobândeşte pe aceasta în curăţie naşte virtuţile şi taie ramurile răutăţii, despre care am vorbit.

- Iarăşi a fost întrebat: „Ce este a se linişti cineva în chilie?”

---

[138] Numai când ai ajuns să cunoşti cele bune, cunoşti cu adevărat cele rele, opuse lor, în care te-ai complăcut. Căci, până n-ai ajuns să recunoşti cele bune prin osteneala pentru ele, nu cunoşti urâţenia celor rele în care ai trăit. Ai crezut că ele sunt bune. În zadar îţi spuneau alţii că sunt rele, nu-i credeai. Despre ele tu aveai părerea ta. Şi nu erau mulţi care îndrăzneau să-ţi spună că sunt rele. Trăiai deci într-un întuneric. Deşi vedeai răul pe care-l făceai atunci altora prin faptele tale, nu-ţi păsa, căci îi dispreţuiai pe aceia. Socoteai că numai tu ai o importanţă. Când ai părăsit faptele egoiste, privirea ţi se lărgeşte şi vezi şi valoarea altora. Numai când ai ajuns să guşti dulceaţa şi lărgimea celor bune, ţi se descoperă urâţenia şi îngustimea celor rele în care trăiai. O comparaţie reală între ambele moduri de viaţă nu poate face decât cel ridicat la modul de viaţă cel bun. De aceea, cel ce s-a ridicat la cele bune luptă în mod hotărât să nu recadă în cele rele. Dar sunt unii care nu fac aceasta. Aceştia sunt descrişi în cele ce urmează.

Şi a răspuns, zicând: „A se linişti (isihia) în chilie este a se arunca înaintea lui Dumnezeu şi a-şi pune toată puterea să se împotrivească oricărui gând rău al vrăjmaşului”. **Şi iarăşi a fost întrebat: „Şi ce este lumea?” Şi a răspuns, zicând: „Lumea este împrăştierea păcatului[139]. Lumea înseamnă a lucra cele contrare firii[140]. Lumea înseamnă a împlini cineva voile sale cele după trup[141]. Lumea înseamnă a se socoti pe sine trăind numai în veacul acesta[142]. Lumea constă în a se îngriji cineva de trup mai mult decât de suflet. Lumea constă în a te lăuda cu cele pe care le părăseşti aici (când mori). Nu spun aceasta de la mine însumi, ci Apostolul Ioan o spune: «Nu iubiţi lumea, nici cele din lume. De iubeşte cineva lumea, iubirea Tatălui nu este în el. Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii acesteia, nu este de la Tatăl. Şi lumea trece şi pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac»[143] *(1 Ioan 2,* 15-17). «Fiilor, nimeni să nu vă amăgească. Cel ce săvârşeşte dreptate este drept. Cel ce săvârşeşte păcatul este din diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuieşte» (*1 Ioan 5,* 7-8)[144]. Căci «prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu» (*Iacov* 4, 4)[145]. Şi iarăşi, Apostolul Petru, pentru**

---

[139] Păcătuieşte cu împrăştierea, sau împrăştierea este păcat. Şi împrăştierea e produsă de atenţia la lume, la cele pe care ni le oferă lumea, făcându-ne să uităm de Dumnezeu.

[140] Lumea în sens rău este a lucra cele contrare firii. Şi contrar firii este a uita de Dumnezeu şi a ieşi din legătura cu El.

[141] Lumea în sens rău este înţelegerea ei ca simplu mijloc de satisfacere a voii proprii privitoare la trup. Este independenţa de Dumnezeu şi reducerea trebuinţelor la cele trupeşti.

[142] Lumea în sens îngust înseamnă a socoti că nu există decât viaţa în cadrul ei, fără veşnicie.

[143] Lumea, în sens îngust, înseamnă a nu cunoaşte pe Tatăl, ci a pune preţ numai pe pofta trupului, a ochilor şi pe trufia acestei vieţi. Iar a nu cunoaşte pe Tatăl înseamnă a nu cunoaşte pe Dumnezeu ca iubire, deci a nu se putea împărtăşi nici el de iubirea lui Dumnezeu, înseamnă a reduce totul la nişte plăceri trupeşti trecătoare, deci a nu cunoaşte propriu-zis un sens al existenţei. Omul care nu cunoaşte pe Dumnezeu îngustează lumea la dimensiunile în care se concepe pe sine sau relaţiile sale ca fiinţă redusă la ceea ce e trupesc şi trecător în ea.

[144] Cine face păcatul − săvârşindu-l din nerecunoaşterea lui Dumnezeu drept Creator şi Susţinător al tuturor, deci aducând în toate dezordinea egoismului − stă sub influenţa diavolului, care, din clipa în care a început să existe de sine, deosebit de om, l-a influenţat pe om să facă păcatul.

[145] Lumea ne îndeamnă la păcat, atunci când o socotim ca pe o realitate în sine, deci opusă lui Dumnezeu. Aşa a folosit-o diavolul, pentru a atrage pe Adam şi Eva la păcat.

a-i face pe fiii lui străini de păcatul venit din lume, a zis: «Vă îndemn, iubiţilor, ca pe nişte străini ce sunteţi călători aici pe pământ, să vă feriţi de poftele trupeşti care se războiesc împotriva sufletului»[146] (*1 Petru* 2, 11-12). Şi iubitul[147] nostru Iisus, Stăpânul, cunoscând că lumea este îndemn la păcat până ce omul o părăseşte, a întărit pe ai Săi, zicând: «Vine stăpânitorul acestei lumi şi nu află în Mine nimic din cele ale lui » *(Ioan* 14, 30). Şi iarăşi: «Lumea zace sub puterea celui rău» *(1 Ioan* 5, 19). Şi a spus iarăşi despre ai Săi că i-a luat «din lume» *(Ioan* 15, 19). Din ce lume i-a luat, dacă nu din toată împrăştierea păcatului? Deci, cel ce voieşte să se facă ucenic al lui Iisus să fugă de patimi. Căci, de nu le va desfiinţa pe acestea, nu va putea să se facă lăcaş al lui Dumnezeu, nici nu va vedea dulceaţa dumnezeirii Lui, dacă nu se va despărţi de ele. Căci a spus El Însuşi: «Luminătorul trupului este ochiul. Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău va fi luminat; dar când ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi întunecat»[148] (*Luca* 11, 34-35). Observă deci că, dacă mintea s-a făcut nesănătoasă din pricina răutăţii (păcatului), nu poate înţelege lumina dumnezeirii. Căci răutatea (păcatul) se face un zid întunecos în faţa minţii şi sufletul devine pustiu[149]. Aşa s-a scris în Evanghelie: «Nimeni, aprinzând făclia, nu o pune sub un obroc, ci într-un sfeşnic, pentru ca cei ce intră să vadă lumina» (*Luca* 8, 16). A numit obroc nedreptatea lumii acesteia. Cât timp deci mintea se află într-o stare contrară firii, făclia dumnezeirii nu poate fi înlăuntrul ei. Dar, dacă mintea se face un sfeşnic înalt şi se pune în ea lumina dumnezeirii, cunoaşte pe cei din casă, şi pe cel ce trebuie să-l scoată îl scoate, iar pe cel cu care se poate împăca îl lasă[150]. De aceea a învăţat (Iisus) prin ce porunci ale Sale a fost

---

[146] Nu existăm pentru a folosi lumea în veci pentru trup, ci suntem ca nişte călători care se pregătesc în ea pentru veşnicie. În acest sens, să avem o anumită înstrăinare faţă de lume.

[147] Foarte des, autorul numeşte pe Iisus „iubit”. Căci de El trebuie să ne alipim, nu de lume, urmând pilda Lui, Care a fost numai călător în lume.

[148] Când ochiul tău este curat, îţi vezi sau îţi luminezi tot trupul. Când ochiul tău este rău, îţi laşi în întuneric tot trupul. Când mintea ta este curată de păcat, vezi pe Dumnezeu şi, prin El, înţelegi lumea întreagă. Dacă despărţirea de Dumnezeu îţi întunecă mintea, nu mai înţelegi nimic.

[149] Păcatul sau răul e aşezat ca un zid întunecos în faţa minţii, încât nu mai vede pe Dumnezeu şi lărgimea tuturor în El. S-a aşezat ca un zid despărţitor de Dumnezeu, din Care se răspândeşte lumina explicativă peste toate. În acest caz, sufletul se goleşte de conţinutul real, lumea însăşi devine inexplicabilă, strâmbată.

[150] De remarcat este întâlnirea între lumina dumnezeiască şi sfeşnicul

luminată mintea, zicând: «Vă spun vouă, celor ce ascultaţi: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, rugaţi-vă pentru cei ce vă fac necazuri (şi vă prigonesc). Celui ce te loveşte pe un obraz întoarce-i şi pe celălalt şi pe cel ce-ţi ia haina nu-l împiedica să ia şi cămaşa. Oricui cere, dă-i; şi de la cel care ia lucrurile tale nu cere»[151] (*Luca* 6, 27-30).

- **..Deci, frate, de spui de tine că te-ai lepădat de lume, dar te afli lucrând cele ale lumii, nu te-ai lepădat, ci te amăgeşti pe tine însuţi. Căci celor ce s-au lepădat de lume le-a dat acest semn, zicând: «Cel ce îşi iubeşte sufletul său îl va pierde, iar cel ce îşi urăşte sufletul pentru Mine îl va mântui» *(Ioan* 12, 25). Dar cum îl pierde, dacă nu prin tăierea tuturor voilor sale celor trupeşti? Şi iarăşi: Cel ce nu-şi poartă crucea sa şi nu urmează Mie nu poate să fie ucenicul Meu» *(Luca* 14, 27). De care cruce spune să o purtăm, dacă nu ca mintea să privegheze totdeauna şi să stăruie în virtuţi, ca să nu coboare de pe cruce, adică din înfrânarea de patimi, până nu le taie (desfiinţează) şi să învieze nebiruită?**
- Să câştigăm în noi pe Marta şi Maria, care sunt suferirea răului[152] şi plânsul, care se tânguie înaintea Mântuitorului ca să învieze pe Lazăr, adică mintea legată în multele fâşii ale voilor proprii.

CUVÂNTUL AL XXII-LEA
Despre făptuirea omului nou

---

omenesc al minţii. Mintea nu poate lumina, dacă nu are în ea pe Dumnezeu ca lumină, sau dacă nu vine în ea lumina dumnezeirii. Lumina dumnezeirii se face lumina minţii. Mintea închisă lui Dumnezeu nu mai are în ea lumina reală. Sau, redusă la lumina ei, nu mai vede decât pe omul ce are şi lumea în sine, deci o lumină îngustă, care nu explică nici pe om, nici lumea. Dar, dacă e făcută ca sfeşnic al luminii dumnezeieşti, realizează ceea ce e propriu firii ei numai unită cu aceasta.

[151] Împlinirea acestor porunci aduce omului lumina lui Dumnezeu. Împlinirea lor îi pune în lumină celui ce le împlineşte importanţa fiecărui om, chiar de este duşman. Îi arată pe Dumnezeu, Care-l ţine în existenţă pe fiecare om, chiar dacă nu face voia Lui. Împlinirea acestor porunci îi lărgeşte lumina cunoaşterii celui ce le împlineşte, iar lumina lărgită a cunoaşterii îl ajută să le împlinească. De aceea le-a împlinit pilduitor Iisus Hristos. Lumina este astfel una cu binele. Căci binele, fiind totdeauna făcut altora, lărgeşte orizontul celor cunoscute şi valoarea lor.

[152] Pocăinţa e o lumină, pentru că ne arată ce suntem de fapt: ne arată păcatele care ne îngustează în egoism, care ne ţin în întuneric în privinţa infinitei măriri a lui Dumnezeu şi a datoriilor noastre faţă de semeni.

1. Iubiţii mei fraţi, evreul se cunoaşte prin trei lucruri: prin tăierea împrejur, prin Paşte şi prin Sâmbătă. Căci se scrie în *Facerea:* Tot pruncul în a opta zi se va tăia vouă împrejur. Cel născut al casei şi cel cumpărat cu argint netăiat împrejur se va pierde din poporul său, că a stricat legământul Meu (*cf.* 17, 12-14). Întâi s-a tăiat Avraam împrejur. Şi semnul este acesta, că a murit stânga lui. Şi acesta este un chip dat pildă celor vechi despre omul nou, care s-a arătat în sfântul trup al Domnului Iisus Hristos, ca ceea ce e vechi şi acoperă bărbatul să cadă şi să se piardă. Despre aceasta, Apostolul a spus: „În El aţi şi fost tăiaţi împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos. Îngropaţi fiind împreună cu El prin Botez, cu El aţi şi înviat prin credinţă în lucrarea lui Dumnezeu" *(Coloseni* 2, 11-12). Şi iarăşi: „Să vă dezbrăcaţi de vieţuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, şi să vă înnoiţi în duhul minţii voastre şi să vă îmbrăcaţi în omul cel nou, cel după Dumnezeu, întru dreptate" şi evlavie şi adevăr *(Efeseni* 4, 22-24). Şi iarăşi: „ca noi, murind faţă de păcate, să vieţuim dreptăţii" *(1 Petru* 2, 24).

Acestea, despre tăierea împrejur. Iar cel ce nu le are pe acestea nu este tăiat împrejur, nici nu este evreu, pentru că a călcat Testamentul pe care l-a rânduit Domnul Iisus prin sfântul Său sânge[153].

2. În vorbirea despre sfântul Paşte, se spun iarăşi lucruri mari. Întâi era tăierea împrejur, al doilea era Paştele, a treia, Sâmbăta. Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Aceasta este rânduiala privitoare la Paşte: nimeni din cei de alt neam să nu mănânce din el". Niciunul cumpărat cu arginţi să nu mănânce din el. Dar vei tăia împrejur pe tot cel cumpărat cu arginţi, şi acesta va mânca din el. Pe acesta să-l mâncaţi într-o casă, având mijloacele voastre încinse şi având încălţămintele în picioarele voastre, iar în mâini având toiegele voastre *(cf. Ieşirea* 12, 43-48 şi 11). Nu se puteau mânca la Paşte decât azime cu miel fript în loc şi cu ierburi amare *(cf. Ieşirea* 12, 8-9.) Nu a spus să fiţi încinşi peste mijloacele voastre, ca să nu spună cineva că vorbeşte despre brâu, ci, zicând „având mijloacele încinse", se referă la curăţia eliberată de orice patimă, căci acelea (coapsele) se află sub stăpânirea împerecherii întru necurăţie. Iar de încălţăminte vorbeşte înţelegând pregătirea şi fuga de orice înţepare care vatămă conştiinţa şi împiedică mintea să-şi vadă curăţia. Iar toiagul este nădejdea bărbată a

[153] Hristos şi-a vărsat sângele pentru noi şi pentru ca să ne arate că trebuie să părăsim sângele omului vechi, primindu-l pe al Lui, ca sânge al omului nou. Aceasta s-a arătat, ca chip, în vărsarea sângelui la evrei prin tăierea împrejur.

mersului lipsit de frică pe cale, spre a intra în pământul făgăduinţei. Iar aceştia sunt cei ce ajung la odihna Sâmbetei. Sângele este semnul (simbolul) sângelui Domnului nostru Iisus Hristos, când a venit ca prezenţă, ca să aducă în moştenirea Sa, cu Sine, pe fiii lui Israel. Ei se arată pregătiţi de drum şi unşi cu semnul Lui în sufletele lor, în mod vădit. Iar mănunchiul de isop primit este suferirea răului, căci (Moise) spune: Mâncaţi acestea cu ierburi amare. Cercetează-te deci pe tine însuţi, frate, de eşti tăiat împrejur, de ţi-ai uns pragurile uşii cu sângele Mielului nevinovat şi de te-ai golit pe tine de tot gândul pământesc, şi dacă te-ai pregătit să mergi pe drum fără frică sau să urci în pământul făgăduinţei[154].

3. Despre Sâmbătă, iarăşi, se pot spune lucruri mari. Şi ea este a acelora care s-au învrednicit de adevărata tăiere împrejur şi au mâncat sfântul Paşte, şi s-au eliberat de egipteni, şi s-au odihnit (s-au sabatizat) de amara lor robie. Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Lucrează şase zile (...), iar ziua a şaptea este (sâmbăta) odihna Domnului” *(Ieşirea* 20, 9-10). Sufletul celui ce va lucra în ziua sâmbetei se va pierde *(cf. Ieşirea* 31, 14). Iar Domnul nostru Iisus s-a odihnit El Însuşi în sâmbăta adevărată şi a învăţat pe ai Săi cum trebuie să se odihnească (să sabatizeze), după ce vinerea S-a urcat (pe cruce) şi Şi-a făcut toată pregătirea înainte de aceasta, adică a suportat toate ocările pentru noi. Lăsându-Se pironit pe cruce, le-a răbdat, nedesprinzându-Se şi nici desfăcându-Se de ea până mai respira, ci strigând: „Mi-e sete”. Aducându-i „un burete muiat în oţet” şi gustând, a zis: „Săvârşitu-s-a. Şi, plecându-şi capul, şi-a dat duhul” *(Ioan* 19, 28-30). Atunci L-au coborât (de pe cruce), nemaimişcându-Se şi sabatizând cu adevărat (ţinând sâmbăta adevărată). Deci S-a odihnit Domnul Iisus în ziua a şaptea, şi a binecuvântat-o pe aceasta, fiindcă într-adevăr S-a odihnit de toate lucrările prin care a desfiinţat patimile omeneşti[155], precum a zis Apostolul: „Pentru că cine a intrat în

---

[154] Numai tăiat împrejur în duh, sau botezat, poate mânca cineva Mielul nevinovat, sau se poate împărtăşi, pregătindu-se, de urcarea cu Hristos spre Împărăţia cerurilor, unde va avea odihna (Sâmbăta) veşnică. Căci numai pe unul ca acesta sângele Mielului îl va scăpa de moartea veşnică. El trebuie să aibă brâul care apără mijlocul lui de plăcerea trupească inferioară şi să aibă în mână toiagul călătoriei spre cer, iar în picioare încălţămintea care-i fereşte mintea de înţepăturile păcatelor.

[155] Primind moartea, a desfiinţat şi patimile noastre reproşabile şi pe cele ireproşabile ale Lui, luate pentru noi, dându-ne şi nouă putinţa să trecem de la primele la cele de al doilea, dar şi să scăpăm de ele. Avva Isaia stăruie mult asupra acestei explicări originale a morţii pe cruce a lui Hristos. Ar putea socoti cineva că în această explicare este o influenţă origenistă, care afirmă o voinţă a sufletului de a se despărţi de lume şi a

odihna lui Dumnezeu s-a odihnit de lucrurile lui, ca şi Dumnezeu de ale Sale” *(Evrei* 4, 10). Aceasta este sâmbăta adevărată. Deci, cel ce nu o ţine pe aceasta (nu o sabatizează) nu este adevărat iudeu[156]. De aceea, plângând Ieremia poporul, i-a zis: Nu purtaţi poveri în ziua sâmbetei, şi nu ieşiţi prin porţile Ierusalimului purtând sarcini în ziua sâmbetei *(cf. Ieremia* 17, 21).

4. Vai mie, nenorocitului, care am călcat aceste sfinte porunci şi am purtat grelele sarcini în ziua sâmbetei! Şi dacă am murit împreună cu El şi am fost îngropat şi am sabatizat (am ţinut odihna sâmbetei), ce sunt aceste poveri grele pe care le port, pe care le împlinesc? O sarcină grea sunt: mânia, pizma, ura, slava deşartă, vorbirea împotriva altuia, defăimarea, aprinderea furioasă, trufia, socotirea sa ca drept, dorinţa de a fi văzut, cearta, iubirea de sine, criticarea altora. Acestea sunt ale sufletului. Iar ale trupului sunt: lăcomia pântecelui, iubirea trupului, iubirea înfăţişărilor păcătoase, plăcerea, pofta, lipsa inimii (inima întinată). Toate acestea şi cele asemenea acestora Domnul Iisus le-a interzis trupului sfinţilor şi le-a omorât în trupul Său sfânt, după cuvântul Apostolului, că: „prin cruce” a omorât duşmănia în Sine *(cf. Efeseni* 2, 16), desfiinţând Legea poruncilor, sfinţenia sâmbetei. Deci cel ce poartă amintitele sarcini grele şi le face în ziua sâmbetei, cum va zice: „Sunt iudeu adevărat?” Acesta se amăgeşte pe sine, căci numai numele i-a rămas. De aceea, nu va primi nimic din cele de la Domnul Iisus. Căci se tăgăduieşte pe sine prin faptele sale, pentru că pe cele pe care le-a omorât iarăşi le-a înviat, şi pe cele pe care le-a îngropat iarăşi le-a făptuit. De aceea, este vădit că acesta nu este evreu adevărat, ci mincinos; nu este nici tăiat împrejur, nici nu ţine sâmbăta (nu sabatizează). Deci când va veni Domnul Iisus întru slava Sa, nu va introduce decât pe fiii lui Israel în veşnica Sa Împărăţie, adică pe toţi cei tăiaţi împrejur pentru El, pe care i-a adunat din toate popoarele, precum zice şi Apostolul, că: „Împietrire s-a făcut în parte lui Israel, până ce va intra tot numărul neamurilor” *(Romani* 11, 25). Şi iarăşi: câţi se vor potrivi dreptarului acesta vor avea pacea şi mila asupra lor şi asupra Israelului lui Dumnezeu *(cf. Galateni* 6, 16). Observă că sunt israeliţi ai lui Dumnezeu, care au tăierea împrejur a inimii şi sabatismul (păzirea sâmbetei) şi desfiinţarea păcatului. Şi iarăşi

---

reveni la Dumnezeu. Acestei influenţe origeniste i se opune explicarea simultană a crucii din iubirea faţă de oameni. Lumea e criticată numai când e folosită în sens egoist. Când e folosită cu iubire faţă de oameni şi ca prilej de iubire a lui Dumnezeu, ea nu mai are un sens negativ. Cum spune ceva mai jos, prin cruce, sau prin moartea primită cu voia, Hristos a omorât duşmănia în trupuri, nu iubirea.

[156] În traducerea latină: *„Non est Christianus”*.

zice: „nu cel ce se arată pe dinafară (în trup) este iudeu, nici tăierea împrejur văzută este tăiere împrejur, ci este iudeu cel întru ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă” *(Romani* 2, 28-29).

5. Să luăm aminte deci, fraţilor, la noi înşine, până când împlinim osteneala, altfel o pierdem prin negrijă, neştiind că se află în noi vrăjmaşul nostru, care ne linguşeşte şi ne atrage la orice păcat, neîngăduind ochilor noştri să vadă ceva din lumina dumnezeirii. Cercetează-te pe tine însuţi, sărmane, care te-ai botezat în Hristos şi în moartea Lui, ca să afli care este moartea pe care a omorât-o. Dacă mergi pe urmele Lui *(cf. 1 Petru* 2, 22), arată-mi felul morţii[157] pe care o ai. El este fără de păcat şi, arătându-ţi-se, ţi-a premers în toate: în sărăcie, iar tu nu suporţi sărăcia; El n-a avut „unde să-şi plece capul” *(Matei* 8, 20), iar tu nu suporţi înstrăinarea cu bucurie; El a suportat ocările, iar tu nu suporţi nicio ocară; El nu s-a răzbunat, iar tu nu rabzi să nu răspunzi răului cu rău; El, pătimind, nu s-a mâniat, iar tu, făcând pe altul să sufere, te mânii pe el; El, defăimat fiind, a rămas netulburat, iar tu, nedefăimat, te tulburi; El s-a smerit, mângâind pe cei ce păcătuiau împotriva Sa, iar tu îi baţi cu cuvântul şi pe cei ce te iubesc; El a răbdat cu bucurie cele ce se aduceau asupra Sa, iar tu, auzind ceva de mică supărare, te tulburi; El este blând cu cei ce cad în păcate, iar tu te mândreşti faţă de cei mai mari ca tine; El s-a dat pe Sine pentru cei ce au păcătuit împotriva Sa, până la a-i mântui, iar tu nu te poţi da pe tine nici pentru cei ce te iubesc. Iată ce ţi-a dat El şi cu ce l-ai răsplătit. Cunoaşte-L pe El din faptele Sale, şi pe tine, din faptele tale. Dacă ai murit cu El, cine face faptele acelea rele sau păcatele acelea?[158]

6. Să luăm aminte, iubiţilor, în chip drept la sfintele Lui porunci şi să tăiem voile noastre. Căci nu vom vedea lumina poruncilor, dacă iubim pe cel ce ne cinsteşte[159]. Căci, altfel, ce vom face mai mult, decât cele pe care le face păgânul? Te rogi pentru cei ce îţi fac bine? Dar şi vameşul face aceasta *(cf. Matei 5,* 46). Dacă te bucuri de cel ce te laudă, aceasta o face şi iudeul. Deci ce

---

[157] Cercetează de ai murit şi tu în Botez cu moartea lui Hristos faţă de păcate. Mai bine zis, vezi cât de îndepărtată este moartea ta faţă de a Lui. El a murit tuturor păcatelor. Tu eşti departe de această moarte a Sa.

[158] Dacă tu răspunzi cu cele rele semenilor tăi, contrar lui Hristos, Care a răsplătit tuturor păcatelor lor cu bunătate, cum mai poţi spune că ai murit patimilor cum a murit Hristos? Cum mai poţi spune că moartea ta e asemenea celei a Lui?

[159] Dacă Hristos voieşte să ne conducă prin împlinirea poruncilor Sale în Împărăţia Sa, înseamnă că prin ele ne arată iubirea Sa. Dar iubirea Sa ne-o arată când nu iubim pe oamenii care ne laudă şi ne cinstesc. El, iubindu-ne, ne cere smerenie şi osteneală.

faci mai mult tu, care ai murit păcatului şi eşti viu în Hristos Iisus? Dacă iubeşti numai pe cel ce te ascultă, ce faci mai mult decât un păcătos? Pe acestea le face şi acela. Dacă urăşti pe cel ce-ţi pricinuieşte dureri şi nu te ascultă şi pe cel ce te ceartă, faci şi tu ceea ce face păgânul. Dar trebuie mai degrabă să te rogi pentru acesta, ca să fie iertat. Dacă te superi pe cel ce te defăimează, şi vameşul face acelaşi lucru.

Cercetează-te deci şi tu, cel ce te-ai botezat în numele Lui, dacă acestea sunt faptele în care S-a arătat. Sau cum te vei arăta în ziua slavei Lui şi cum vei fi încununat, dacă nu ai cununa pentru patimile pe care le-ai biruit, pe care le-a biruit mai înainte de tine Împăratul tău, dându-Se pildă ţie? Căci, atunci când se va arăta în slava Sa Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor şi va fi văzut de tot neamul omenesc în marea Lui slavă, având semnele pe care le-a pătimit pentru noi, iar tu te vei arăta neavând patimile Lui în trupul tău, îţi va spune: „Nu te ştiu pe tine”[160]. Şi, văzând pe toţi sfinţii care au murit pentru numelui Lui având semnul Lui, te vei ruşina să apari în faţa lor. Cercetează viaţa tuturor sfinţilor şi îi vei afla ca pe cei ce au răbdat răul şi nu l-au răsplătit cu rău. Căci sângele tuturor strigă: Răzbună-ne pe noi faţă de cei ce locuiesc pe pământ *(cf. Apocalipsa* 6, 10). Dar eu, care am iubit toată odihna, ce voi spune în ziua aceea, văzând pe Proroci şi pe Apostoli, şi pe mucenici şi pe ceilalţi sfinţi care, suferind răul de la alţii, s-au arătat îndelung-răbdători, nerăspunzând răului cu rău, nici mâniindu-se, ştiind că nu este voia omului, ci nedreptatea diavolului, care i-a silit pe aceia să le facă lor acestea?[161] Cercetează-te deci şi tu pe tine, iubite frate, ce faci, şi înţelege gândul pe care îl ai înaintea lui Dumnezeu, căci nu-l vei putea ascunde în ceasul acela. Nu va fi în puterea voii tale omeneşti să critici pe cineva, ci, când va avea loc învierea (de obşte), fiecare va învia îmbrăcat în faptele sale ca într-o haină, fie în dreptate, fie în nedreptate. Acestea vor vorbi despre tine şi ele ştiu unde este

---

[160] Cel ce se va arăta înaintea Dreptului Judecător, Care va avea în El slava patimilor răbdate şi biruite pentru noi, şi nu va avea în sine semnul acestor patimi biruite − ura altora prin iubire, ocara altora prin blândeţe, etc. − pe drept cuvânt va auzi pe Acela spunându-i: „Nu te cunosc pe tine, n-ai nimic comun cu Mine, eşti cu totul străin de Mine, nu poţi decât să rămâi mai departe străin de Mine, chiar dacă aş vrea să fii cu Mine; nu eşti în stare să primeşti iubirea Mea, să te deschizi Mie”.

[161] Sfinţii au mers în bunătatea lor, care nu a răspuns cu rău celor ce le-au făcut rău, până acolo că i-au compătimit, ştiind că aceia n-au făcut răul de la ei înşişi, ci ispitiţi de diavolul. Totuşi, nu au socotit că stă în puterea lor nici să-i scape de pedeapsă, ci au lăsat şi aceasta în seama lui Hristos. El va şti dacă aceia numai siliţi de diavolul le-au făcut rău sau au contribuit şi ei cu voia lor la răul pe care li l-au făcut.

locul tău[162].

7. Fericit este cel ce a luptat şi s-a dezbrăcat de cele ce-l atrag spre gheenă şi s-a îmbrăcat în cele ce-l atrag spre Împărăţie. Căci spune Apostolul: „ştim că dacă acest cort, locuinţa noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri” (2 *Corinteni* 5, 1). Căci timpul vieţii noastre nu este nimic şi suntem amăgiţi în fiecare zi, până ce ne va ajunge ceasul în care ne va cuprinde jalea plânsului veşnic[163]. Să nu pierdem inima noastră, ci să ne încordăm cu toată puterea noastră, îngrijindu-ne, păzindu-ne şi rugând în tot ceasul bunătatea lui Dumnezeu să ne ajute. Să nu ne mâniem pe cei apropiaţi, pentru cuvintele fără de minte spuse de ei nu cu voia lor, căci, fiind nelucrători prin ei înşişi sau vase ale vrăjmaşilor, s-au făcut străini de Dumnezeu, până la a ieşi şi fugi din stadion. Îngrijiţi-vă deci, iubiţilor, în toate de smerita cugetare şi suportaţi ocara cu răbdare şi gândiţi-vă în fiecare ceas să înlăturaţi voia voastră, pentru că ţinerea la voia proprie desfiinţează toate virtuţile, iar cel ce are gândurile stăruind în dreptate taie voia lui cu blândeţe, temându-se de ea ca de un balaur. Căci iubirea de ceartă strică toată zidirea şi întunecă sufletul, ca să nu vadă ceva din lumina virtuţilor[164]. Ai grijă deci de patima aceasta blestemată, care se amestecă împreună cu virtuţile, până le pierde. De fapt, Domnul nostru Iisus Hristos nu S-a urcat pe cruce până ce nu a

---

[162] Nu va fi dat voii tale să critici atunci sau să judeci pe cineva, nici să te scuzi, ci haina faptelor în care te-ai îmbrăcat pe pământ va grăi din tine despre tine. Faptele tale au ţesut rând pe rând o haină a persoanei tale, mai bine zis au întipărit o pecete în tine, poate o haină complexă, plină de nuanţe şi variat colorată, dar dând totuşi o impresie generală unitară. Această pecete e numită totuşi haină, căci e deosebire între făptura cu care ai venit de la Dumnezeu pe lume şi ceea ce ai întipărit tu în ea. Locul pe care-l vei dobândi va fi conform cu culoarea pe care o va avea haina ta. Aceasta arată obiectivitatea şi dreptatea Judecăţii finale. Nu vei putea ocupa un loc nepotrivit cu obiectivitatea faptelor tale. Se arată în acestea cât e de străin Avva Isaia de origenism, odată ce de faptele pozitive săvârşite în această viaţă depinde fericirea sau nefericirea veşnică a fiecărei persoane umane. Viaţa pământească are o importanţă decisivă pentru eternitatea fericită sau nefericită a omului.

[163] Va fi cumplită durerea fără sfârşita „plânsului veşnic”. Va fi o durere care nu ne va da puterea să ne îndreptăm. Va fi o învârtoşare în neputinţă, unită cu durerea.

[164] Virtuţile sunt lumina, pentru că prin ele sunt văzuţi ceilalţi oameni şi în primul rând Dumnezeu. Ele ne asigură de valoarea lui Dumnezeu şi a celorlalţi şi de veşnicia noastră, deci de sensul existenţei noastre. Răul, ca egoism, ne închide în întuneric şi în lipsa de sens a vieţii noastre şi a existenţei în general. Nu mai vedem decât nişte legi oarbe, implacabile şi inexplicabile, care le produc pe toate ca să le piardă.

alungat pe Iuda din mijlocul ucenicilor. Căci, dacă omul nu taie patima aceasta necinstită, nu poate înainta spre Dumnezeu[165], căci ei îi urmează toate relele. În cel ce nu vrea să ştie de Dumnezeu apare slava deşartă. Şi toate care sunt urâte de Dumnezeu locuiesc în sufletul iubitorului de sfadă şi al celui mândru. Şi toate acelea despre care îşi conving aceştia inima că sunt ale lui Dumnezeu sunt minciuni, după toate Scripturile.

8. **Judecata de sine aduce smerita cugetare, şi în renunţarea la voia proprie în favoarea aproapelui întru cunoştinţă stă smerenia[166]. Curăţia constă în a te ruga lui Dumnezeu. A nu te măsura pe tine îţi aduce plânsul[167]. A nu judeca pe altul înseamnă a-l iubi[168]. Îndelunga-răbdare înseamnă a nu gândi ceva împotriva aproapelui[169]. Inima iubitoare de Dumnezeu constă în a nu răspunde la răul altuia cu rău[170]. Liniştea (isihia) constă în a nu te încrede în ceea ce nu-ţi aparţine[171]. Sărăcia este inima lipsită de răutate. Pacea constă în a dobândi stăpânirea peste simţurile (simţirile) tale. Blândeţea constă în a răbda. Mila se arată în a ierta. Iar a le dobândi pe acestea înseamnă a-ţi tăia voia şi aceasta aduce împăcarea prin virtuţi întreolaltă şi face mintea netulburată. Iar un sfârşit al tuturor acestora**

---

[165] Nu poate înainta spre Dumnezeu cel ce se închide în sine, în egoismul păcatelor. Căci Dumnezeu este Creatorul tuturor şi vrea ca toate să fie unite între ele în El. Numai în El se poate înainta spre mai multa existenţă.

[166] Se cere renunţarea la voia proprie în favoarea aproapelui „întru cunoştinţă”, adică având cunoştinţa valorii lui şi a datoriei mele faţă de el nu într-un mod sentimental, pentru a-l câştiga, prin aceasta, pentru plăcerea mea.

[167] A nu mă măsura pe mine nu înseamnă numai a nu căuta mulţumirea de măsura la care am ajuns, ci şi în a plânge, având conştiinţa că nu sunt nimic, că nu am realizat nimic din datoriile mele.

[168] A nu judeca pe cineva nu înseamnă numai să mă opresc de la osândirea lui, dintr-un indiferentism faţă de el, ci şi să-l iubesc. În toate relaţiile faţă de celălalt nu trebuie să mă opresc la nesăvârşirea răului, ci să înaintez la săvârşirea binelui.

[169] În îndelunga-răbdare trebuie să arăt nu numai reţinerea de la a răspunde la răul altuia cu rău, ci şi în a nu avea un gând de nemulţumire faţă de el.

[170] Iubirea de Dumnezeu nu se împacă deloc cu răsplătirea răului altuia cu rău, ci cere renunţarea la aceasta. Iubirea de Dumnezeu nu poate coexista cu răul făcut aproapelui. Dumnezeu vrea să-I arăt iubirea iubind pe aproapele.

[171] Liniştea constă în a nu mă lăuda cu ceea ce nu am. Şi, de fapt, nu am prin mine nimic.

nu văd în nicio Scriptură[172]. Căci ceea ce voieşte Dumnezeu de la om nu este altceva decât a se smeri pe sine faţă de aproapele în toate, şi a-şi tăia voia faţă de toate şi a se ruga totdeauna ca să-i dea ajutor mâna Sa; şi să-i păzească ochii de somnul uitării şi de amăgirea robiei[173], dat fiind că firea omului e rea şi schimbătoare[174]. E propriu lui Dumnezeu a ne păzi, e proprie Lui puterea de a ne dărui puterea de a ne păzi[175]. Îi e propriu acoperământul sub care păstrăm sărăcia noastră[176]. Este proprie Lui întoarcerea prin care ne face să revenim la El[177]. A Lui este mulţumirea, pentru că ea ni se dăruieşte[178]. Este propriu Lui să ne dea harul de a-I mulţumi. Este propriu Lui acoperământul

---

[172] Virtuţile amintite pot înainta la nesfârşit. Nu există un sfârşit al lor.

[173] Dumnezeu nu voieşte de la om decât smerirea faţă de aproapele, tăierea voii sale în relaţie cu acela. Dumnezeu Îşi face din cauza aproapelui cauza Sa. Căci El e Creatorul şi Susţinătorul aproapelui şi vrea să Se arate astfel cu ajutorul omului. Aceasta e şi o preţuire pe care Dumnezeu o dă şi omului ajutat şi celui ce ajută. Dumnezeu vrea ca omul să ajute pe celălalt om, dar şi să ceară la rândul său ajutorul lui Dumnezeu în aceasta. Dumnezeu şi omul îşi cer reciproc grija de aproapele. E şi în aceasta o treime: doi îşi întăresc grija de al treilea. Dumnezeu cere omului grija faţă de aproapele şi omul cere grija lui Dumnezeu, pentru că uitarea omului de către alt om cucereşte mai uşor pe om.

[174] Altă dată, Avva Isaia a spus că firea omului e bună, pentru că se întregeşte cu ajutorul lui Dumnezeu. Aici trebuie înţeles că o socoteşte rea, atunci când ea nu vrea să se întregească prin ajutorul lui Dumnezeu cerut prin rugăciune. Rugăciunea e deci necesară firii omului pentru a se întregi.

[175] E propriu lui Dumnezeu să ne păzească, dar e propriu Lui să ne dea şi nouă puterea de a ne păzi. Deci păzirea noastră ne este proprie şi nouă, dar nu o putem avea cu adevărat decât de la Dumnezeu, deci prin rugăciunea către El. Este o relaţie între Dumnezeu şi om, el neputând exista fără această legătură cu Dumnezeu.

[176] Nu putem fi săraci decât în Dumnezeu, cu ajutorul Lui. Altfel, egoismul ne împinge spre îmbogăţire, spre încrederea egoistă în noi înşine, care e totuna cu amăgirea şi robia. Căci a ţine la bogăţie înseamnă a te face rob celor materiale. Sărăcia te face liber de ele, liber de toate. Dar numai conştiinţa că Îl ai pe Dumnezeu nu te tulbură, ci te face cu adevărat liber. Numai în Dumnezeu eşti liber, în conştiinţa că în El ai totul.

[177] În revenirea noastră spre Dumnezeu este puterea sau lucrarea Sa, care ne întoarce; este atracţia Lui, care ne dă simţirea acesteia.

[178] Mulţumirea pe care o trăim faţă de Dumnezeu pentru cele pe care ni le dăruieşte are izvorul tot în puterea şi lucrarea Sa. Dumnezeu se întoarce spre El Însuşi, prin aceasta întorcându-ne şi pe noi spre El. Este cu neputinţă să separăm lucrarea Lui de lucrarea noastră: „Doamne, Îţi mulţumesc că mi-ai dat puterea să-Ţi mulţumesc!”

prin care ne păzeşte de mâna vrăjmaşilor noştri. A Lui este cinstea şi slava în vecii vecilor. Amin.

Dar iată care sunt şi cele ce nasc sfada şi strică fără milă sufletul: flecăreala (poliloghia, πολυλογία), vorbirea sucită (duplicitară), schimbarea cuvintelor după plăcerea fiecăruia, îndrăzneala, vorbirea în doi peri, oprirea cuvântului altuia. Sufletul care le are pe acestea este sterp de virtuţi. Iar, după toate acestea, dacă sufletul nu va depune sudoare în orice virtute, nu va putea ajunge la odihna Fiului lui Dumnezeu. Deci nu fiţi fără grijă de viaţa voastră, fraţilor, şi nu daţi minţii motiv pentru niciun fel de lenevire în fapte. Căci aceasta vă va lipsi de timpul trebuincios pentru a ajunge la odihna Fiului lui Dumnezeu, care este smerenia în toate, şi renunţarea la răutate şi la ura faţă de orice om, şi neîncrederea în nicio faptă care nu este de la Dumnezeu, şi păstrarea păcatului în faţa ta, şi moartea faţă de orice faptă a răutăţii[179].

Şi Dumnezeu, Care nu este mincinos, va veni în ajutorul nostru prin îndurările Sale. Amin.

CUVÂNTUL AL XXIII-LEA

Despre desăvârşire

1. Spunea oarecare dintre Părinţi că, dacă nu dobândeşte un om credinţa în Dumnezeu şi dorirea neîncetată a lui Dumnezeu, şi nevinovăţia, şi nerăsplătirea răului cu rău, şi suferirea răului, şi smerenia, şi curăţia, şi iubirea de oameni, şi lepădarea de toate, şi blândeţea, şi îndelunga-răbdare, şi rugarea necontenită a lui Dumnezeu cu durerea inimii, şi iubirea adevărată − adică neprivirea spre cele dinapoi şi neluarea-aminte la cele ce vin peste el −, şi neîncrederea în faptele sale bune şi în slujirea (liturghia) sa, şi cererea ajutorului lui Dumnezeu pentru cele ce vin asupra sa în fiecare zi, nu se poate mântui. Căci vrăjmaşii tăi, o, omule, nu tac faţă de tine[180]. Deci nu neglija, nici nu dispreţui conştiinţa ta. Şi nu te încrede deloc în tine, cum că ai ajuns la ceva vrednic de Dumnezeu, ci vezi-te în ţinutul vrăjmaşilor tăi. Suferirea răului întru cunoştinţă te face să înţelegi nepăsările tale dinainte[181], şi plânsul simţitor (plin de simţire) vindecă rănile

---

[179] Liniştea e una cu smerenia şi cu moartea faţă de orice faptă a răutăţii, teama conştiinţei faţă de orice păcat, a cărui urâţenie o are mereu în faţă.

[180] Vrăjmaşii îţi vorbesc prin ispite, şoptesc în sinea ta îndemnul la rele.

[181] Suferirea răului cu conştiinţa că acesta îşi are cauza în nepăsările dinainte te face să le înţelegi. Tâlharul de-a dreapta Mântuitorului

produse de vrăjmaşii dinlăuntru[182]. Iubirea desăvârşită faţă de Dumnezeu, potrivită voii Sale, se împotriveşte vrăjmaşilor ascunşi. Şi curăţia tainică, biruind pe vrăjmaşii ascunşi, pregăteşte pe om pentru odihna Fiului lui Dumnezeu, iar curăţia văzută păzeşte virtuţile. Şi dacă cea care le naşte (pe virtuţi) este cunoştinţa, tot ea este şi cea care le păzeşte[183]. Aflarea mulţumirii în vremea ispitei întoarce ispitele care vin spre cele dinapoi şi neîncrederea că osteneala ta place lui Dumnezeu îţi pregăteşte ajutorul lui Dumnezeu, ca să te păzeşti[184]. Căci, cel ce-şi deschide inima, cerând cu evlavie şi întru adevăr ajutorul Lui, nu poate să ştie că a plăcut lui Dumnezeu[185]. Fiindcă, până ce conştiinţa îl mustră pentru unele dintre faptele lui contrare firii, este străin de libertate. Căci până ce este Cel ce-l mustră, este şi Cel ce-l judecă, şi până ce este osândire, nu este libertate. Dacă deci, rugându-te, te vezi pe tine neosândindu-te pentru nimic, eşti cu adevărat liber şi ai intrat în odihna lui Dumnezeu după voia Sa[186].

- **Deci a judeca cineva pe aproapele şi a-l nesocoti, şi a-l dispreţui în inima sa şi a-l bârfi când vine vremea, şi a-l certa cu mânie, şi a-l vorbi de rău către altul îl fac străin pe**

înţelege că suferă din pricina nepăsării sale faţă de bine, pe care o avusese mai înainte.

[182] Vrăjmaşii ne ispitesc dinlăuntru prin gânduri, dar nu fără contribuţia simţurilor, care se află în atingere cu cele din afară. De aceea, lupta împotriva ispitelor dinlăuntru este însoţită de reţinerea dureroasă a simţurilor de a se bucura de plăcerea atingerii cu cele din afară.

[183] Cunoştinţa sau conştiinţa, luptând împotriva ispitelor dinlăuntru, naşte virtuţile, dar le şi păzeşte. Nu există luptă împotriva patimilor care întunecă şi în favoarea virtuţilor care luminează sensul vieţii, fără cunoştinţă şi fără conştiinţa acestui sens. Această cunoştinţă naşte virtuţile şi le păzeşte.

[184] Să nu fii mulţumit că ai rezistat ispitei care ţi-a venit. Aceasta te face să te încrezi şi să slăbeşti lupta, ceea ce-ţi aduce din nou ispita pe care crezi că ai biruit-o. Numai atunci când nu te încrezi în tine, faci efort mai mare şi ceri cu mai multă stăruinţă ajutorul lui Dumnezeu, iar El îţi dă acest ajutor.

[185] Să nu te încrezi că cererea ajutorului lui Dumnezeu de către tine a plăcut Lui şi El ţi-a dat acest ajutor cu adevărat, căci nu poţi şti aceasta sigur. De crezi că o ştii, te încrezi în tine şi nu continui a-L ruga şi mai fierbinte pentru ajutor.

[186] Până ce conştiinţa te mustră pentru ceva din tine care e contrar firii, ea te şi judecă. Eşti sub judecata ei, nu eşti încă liber sau nesupus osândei. Dar nu avem voie să ne simţim liberi de putinţa osândirii, înainte de Judecata din urmă a lui Dumnezeu. Numai atunci ni se va da libertatea adevărată, pentru că vom trăi deplin iubirea lui Dumnezeu. Dar s-ar putea ca cineva să trăiască anticipat această libertate, care este o odihnă adevărată. Numai sfinţii sunt de pe acum în jurul Lui, ca unii ce nu se simt osândiţi de nimic.

cel ce săvârşeşte acestea de mila şi de virtuţile cele vrednice de cinste, de care se fac părtaşi sfinţii. Căci acestea desfiinţează ostenelile pe care le face omul şi pierde roadele lui cele bune. De zice cineva: „Plâng păcatele mele”, şi păstrează ceva din ele, este fără de minte. De zice cineva: „Plâng păcatele mele” şi are ceva din ele, se amăgeşte pe sine. Cel ce caută liniştea (isihia) şi nu se îngrijeşte să taie în el patimile este orb în sfânta zidire a virtuţilor. Cel ce îşi ignoră păcatele sale, dar se îngrijeşte să îndrepte pe cele ale altuia, se leneveşte în cererea cea din toată inima şi este lipsit de rugăciunea către Dumnezeu întru cunoştinţă. Tăria omului este aceasta: să lupte cu păcatele sale de mai înainte, de care se roagă să fie iertat, cerând să nu mai fie câştigat iarăşi de ele fie în inimă, fie în faptele sale, fie în simţuri. Dacă în inima lui nu domneşte neîncetat amintirea păcatelor[187], şi aceasta nu-l întoarce de la toate cele din lume, ca să nu-l stăpânească, nu se poate înfrâna de la păcatele lui, nu se simte sătul de ele şi nu se poate reţine să nu judece făptura lui Dumnezeu. Fericit este cel ce s-a învrednicit de acestea cu adevărat, şi nu în chip făţarnic şi cu multă răutate. Dar lucrarea celor ce plâng cu adevărat cu mintea şi cu simţurile lor aceste fapte văzute este să nu judece pe aproapele. Căci, dacă nu-ţi ajung păcatele tale, ele te fac străin de aproapele[188]. Şi a răspunde la rău cu rău înseamnă a fi departe de plâns[189]. A lăsa întipărit în sine ceva din cele ale lumii[190] (a te lăsa stăpânit de închipuirea cu privire la ceva cele din ale lumii) prin slava deşartă înseamnă a fi departe cu mintea de tânguire. Cel ce se întristează, spunând: „Nu mi-ai cerut părerea despre aceste gânduri”, este departe de a nu-şi face voia cu privire la sine.

---

[187] E o amintire a păcatelor cu părere de rău şi cu durere că le-a făcut, nu cu plăcerea de a le repeta.

[188] Când nu te-ai săturat de păcatele pe care le-ai săvârşit, ci săvârşeşti altele, acestea te înstrăinează de aproapele.

[189] A răspunde răului de la altul cu rău înseamnă a fi departe de părerea de rău şi de plânsul pentru răul făcut.

[190] A te face robul a ceva din lume, producându-ţi închipuiri importante despre ceea ce te leagă de ea, înseamnă a nu înţelege cu mintea lumea ca operă supusă lui Dumnezeu sau a nu înţelege ce este ea cu adevărat în mizeriile ei, care sfârşesc cu moartea fiecărui om. Înseamnă a nu vedea că lumea nu poate fi singura realitate. Orice judecată greşită, pe care o face cineva despre ceva din lume sau despre oameni, este doar o închipuire despre ceva important din lume. Aceasta e o amăgire care te duce la greşeli, pentru că nu eşti în stare să cunoşti exact cele din lume şi eşti lipsit de smerenie.

Spunând despre altcineva că este bun sau nu, este o ruşine, arătând că, judecându-l, eşti mai rău ca acela[191]. Este ruşinos a voi să cunoşti un fapt care nu te priveşte, şi vădeşte o lipsă de învăţătură şi o robie rea, care nu-ţi îngăduie să-ţi cunoşti propriile păcate.

- **De te osândeşte cineva şi suferi, nu este în tine plânsul adevărat[192]. De se întâmplă, în timpul unei neguţătorii, ca unii să te lipsească de ceva şi te vei supăra, în aceasta nu este frica lui Dumnezeu. De vor spune unii vreun cuvânt împotriva ta şi te tulburi, nu este nici în aceasta acea frică[193]. De te laudă cineva şi primeşti, nici în aceasta nu este ea. De te înjură vreunii şi te doare, nu este nici aici. De alergi la cei slăviţi ai lumii, dorind prietenia lor, nu este nici aici. De vor vorbi vreunii cu tine şi vei voi să le opui cuvântul tău, nu este nici aici. De vor trece cu vederea cuvintele tale şi te va durea, nu este nici aici. Căci toate acestea arată că omul cel vechi încă trăieşte şi stăpâneşte: că aici încă se găsesc cele ce-l războiesc pe acela, însă nu plânsul adevărat al celui în care lucrează Dumnezeu. Trebuie să lucreze ochii minţii, ca să se cunoască cineva pe sine că este duşman al lui Dumnezeu prin voia proprie. Dacă vei păzi poruncile lui Dumnezeu şi vei face lucrul tău pentru Dumnezeu întru cunoştinţă, şi vei fi încredinţat că nu poţi plăcea lui Dumnezeu pe potriva slavei Lui, şi dacă vei ţine înaintea ochilor tăi păcatele tale, te vei afla opunându-te celui-rău, care vrea să te dărâme pentru că socoteşti să te îndreptăţeşti. Dacă-ţi vei păzi zidirea pe care ţi-a ridicat-o plânsul, atunci vei afla că te cunoşti pe tine însuţi şi vei şti unde locuieşti, şi nu te vei mai încrede în inima ta, pentru că ai dobândit biruinţa[194].**

De fapt, dacă omul nu răspunde în faţa judecăţii şi nu aude hotărârea şi nu cunoaşte care este locul său, nu se poate convinge

---

[191] Când spui de altul că e rău, că este mai rău ca tine, judecându-l, te arăţi că eşti mai rău decât el.

[192] Plânsul adevărat este cel pentru păcatul tău, pentru insuficienţa ta. Dar dacă plângi pentru că te simţi ofensat, nu suferi cu adevărat pentru slăbiciunea ta, pentru păcatul tău, şi acest plâns nu te îndreaptă.

[193] Nu este nici în aceasta frica lui Dumnezeu şi în niciuna dintre cele următoare, pentru că în toate este o simţire egoistă.

[194] Dacă-ţi stau înaintea ochilor păcatele, ele te vor face să te împotriveşti celui ce vrea să te omoare sufleteşte, pentru că vrei să-ţi păzeşti făptura pe care ţi-a zidit-o Făcătorul. În acest caz, vei şti că te-ai cunoscut cu adevărat ca făptură smerită şi nu te vei mai încrede cu mândrie în tine însuţi, socotind că ai biruit asupra păcatelor. Biruinţa reală asupra acestora e unită cu smerenia, care nu afirmă că a obţinut-o.

că, prin frică, place lui Dumnezeu[195]. Fiindcă întristarea după Dumnezeu care îndurerează inima poate câştiga simţurile, şi împotrivirea (la cele rele) cu trezvie păzeşte sănătoase simţirile minţii[196]. Căci omul nu este în stare, nici nu se poate încrede în el însuşi (să se ferească de rău). El trebuie să se afle neîncetat în osteneală, până ce este în trup. Fericiţi sunt cei ce nu se încred în lucrul lor, ca unii care ar plăcea Domnului, şi se ruşinează să răspundă lui Dumnezeu, odată ce nu se încred în lucrul lor, împlinit după voia lor, cunoscându-şi slăbiciunea şi mulţumindu-se cu întristarea (pentru păcate) şi cu plânsul. Să nu poarte grijă, căci sunt făptura lui Dumnezeu, pe care o va judeca El[197].

CUVÂNTUL AL XXV-LEA

Către Avva Petru, ucenicul lui

- ... A spus-o aceasta şi Domnul, zicând: „Nu puteţi sluji şi lui Dumnezeu şi lui mamona” *(Matei* 6, 25), fiindcă mamona este semnul a toată lucrarea lumii acesteia. Şi, de nu o părăseşte omul pe aceasta, nu poate sluji lui Dumnezeu. **Iar slujirea lui Dumnezeu ce este? A nu avea ceva străin în mintea noastră atunci când Îl binecuvântăm, nici vreo plăcere atunci când ne rugăm Lui, nici vreo răutate atunci când cântăm Lui, nici vreo ură atunci când ne închinăm Lui, nici pizma rea care să ne tulbure atunci când ne preocupăm de El, nici plăcere urâtă în mădularele noastre atunci când ne aducem aminte de EL Căci toate acestea sunt ziduri întunecate care împresoară nenorocitul suflet, ce nu se poate ruga în chip curat lui Dumnezeu având acestea în el. Fiindcă îl împiedică în văzduh şi nu-l lasă să se întâlnească cu Dumnezeu, să-L binecuvânteze în ascuns şi să se roage Lui cu dulceaţa iubirii întru bucuria inimii şi cu voire sfântă, ca să fie luminat de El. De aceea, când nu se îngrijeşte să le taie pe acestea întru cunoştinţă[198], mintea se întunecă şi nu poate**

---

[195] Prin frica de Dumnezeu devii plăcut lui Dumnezeu, căci aceasta îl face pe om să ocolească păcatele. Ea e începutul şi însoţitoarea virtuţilor.

[196] Întristarea pentru păcate face mintea să câştige simţurile trupeşti şi să le stăpânească, dar ea păzeşte şi simţirile spirituale ale minţii, prin care aceasta intuieşte înţelesurile lucrurilor.

[197] Omul trebuie să fie mereu nemulţumit de faptele sale şi să nu aştepte cu încredere în sine Judecata lui Dumnezeu, nici să cugete că de el va depinde mântuirea altora. Soarta veşnică a fiecăruia trebuie văzută dependentă de Dumnezeu. Omul trebuie să fie stăpânit mereu de tristeţe pentru starea în care se află şi să plângă pentru nemulţumirea determinată de această stare.

[198] **Cel ce se gândeşte la cele ale lumii când se roagă lui Dumnezeu nu se poate înălţa cu sufletul dincolo de văzduhul ce**

înainta spre Dumnezeu.

- **Căci sufletul se aseamănă cu fierul care, când e neîngrijit, se acoperă de rugină, dar, când se pune în foc, acesta îl curăţă şi, cât timp este în foc, este asemenea focului şi nimeni nu-l poate ţine, fiindcă este foc. Aşa este şi sufletul: cât timp rămâne cu Dumnezeu şi se ocupă cu El, se face foc şi arde pe toţi vrăjmaşii săi, care îl fac să ruginească în timpul cât e neîngrijit. Dar Dumnezeu îl curăţă şi-l face nou ca pe fier, încât nu se mai îndulceşte cu ceva din cele ale lumii, ci se odihneşte în firea sa, de care s-a învrednicit acum şi în care se afla mai înainte. Iar de părăseşte firea sa, moare[199].**

Aşa mor animalele când se scufundă în apă, fiindcă au o fiinţă pământească. Şi iarăşi, peştii, când sunt aduşi pe pământ mor, fiindcă au o fiinţă acvatică. Asemenea şi păsările, zburând în aer, se odihnesc, dar, când voiesc să coboare pe pământ, se tem ca nu cumva să fie vânate. Aşa este şi sufletul desăvârşit: dacă îşi părăseşte firea, moare îndată[200]. Deci, cei ce s-au făcut vrednici şi şi-au însuşit darurile (dumnezeieşti) văd lumea ca o închisoare şi nu voiesc să se confunde cu ea, ca să nu moară[201].

înconjoară lumea, dincolo de văzduhul în care se află duhurile rele, văzduh aflat mai presus de cele materiale, dar nu în înălţimea curată a lui Dumnezeu. Gândurile lumii, pe care le pun într-o evidenţă accentuată acele duhuri aflate în jurul sufletului, îl înconjoară pe acesta ca un zid de întuneric, prin care nu poate trece uşor ca să-L întâlnească pe Dumnezeu şi El să-l umple de lumina Sa. Duhurile rele sunt mai aproape de noi când avem în noi unele ispite ale lor. În acest sens, ele se află ca într-un fel de văzduh între noi şi Dumnezeu. Ele sunt ca un zid întunecat în jurul sufletului, punând la îndoială sensul adevărat al existenţei, pe care îl avem prin lumina deplină ce ne vine de la Dumnezeu.

[199] Sufletul îşi însuşeşte darurile dumnezeieşti când se uneşte cu Dumnezeu. Deci, însuşirile dumnezeieşti nu-i devin proprii prin fire, ci prin unire cu Dumnezeu. Aceasta e îndumnezeirea prin har. Exemplul acesta a fost folosit de mulţi Părinţi bisericeşti. Dar Avva Isaia precizează că, prin această îndumnezeire după har, se activează firea sufletului. Când sufletul rămâne de sine, se umple de rugina păcatului, contrară firii, şi moare duhovniceşte.

[200] Sufletul îşi părăseşte firea atunci când părăseşte legătura sa cu Dumnezeu. Nu e Dumnezeu prin fire, dar îi este necesară firii sale legătura cu Dumnezeu. Fără Dumnezeu, moare duhovniceşte.

[201] Toate cele din lume, dacă rămân în ele însele, mor. Numai din Dumnezeu primesc viaţă fără sfârşit, pentru că numai El are viaţă veşnică. Cu atât mai mult omul: numai în Dumnezeu are viaţa veşnică.

CUVÂNTUL AL XXVII-LEA[202]

Despre îndemnul: „Ia aminte la tine însuţi!”

1. Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi, cugetând cu curaj la Domnul nostru Iisus Hristos, Care, fiind Dumnezeu şi având o slavă şi o mărire negrăită, ni S-a făcut pildă ca să mergem pe urmele Lui, Care S-a smerit în chip covârşitor pentru noi, luând chip de rob *(cf. Filipeni 2,* 6-7) şi S-a sărăcit şi a dispreţuit ruşinea şi a suportat multele şi urâtele ocări, şi, precum s-a scris, „ca un miel spre junghiere S-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat” *(Isaia* 53, 7-8). Şi a răbdat moartea, însoţită cu multe ocări, pentru noi. După porunca Lui, să răbdăm şi noi cu hotărâre pentru păcatele noastre, de ne înjură cineva sau de vorbeşte cineva împotriva noastră pe drept sau pe nedrept, şi, de mai trebuie să spunem, până la moarte. Şi, de suntem duşi la junghiere ca o oaie, să ne arătăm ca un animal necuvântător, neîmpotrivindu-ne deloc, ci mai degrabă, de putem, să mângâiem pe cei ce ne fac aceasta, iar de nu, să tăcem deplin, cu multă smerenie.

2. **Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi, crezând că suportarea ocărilor şi necinstirilor ce ţi se aduc pentru Domnul sunt un mare câştig şi mântuire pentru suflet. Cugetă şi zi: „Se cuvine să pătimesc chiar mai mult pentru păcatele mele şi mă bucur să fiu învrednicit să pătimesc şi să suport pentru Hristos necazuri şi necinstiri, ca, prin oarecare coborâre, să mă fac următor al pătimirii Dumnezeului meu”. Şi, ori de câte ori îţi aduci aminte de cei ce te-au necăjit, roagă-te pentru ei din suflet ca pentru cei ce ţi-au pricinuit cu adevărat mari câştiguri sufletului, necârtind deloc împotriva lor[203].**

3. **Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi, ca să respingi şi să urăşti, ca pe o moarte şi o pieire sporită, toată iubirea de stăpânire şi toată slava deşartă, şi poftirea măririlor şi cinstirilor şi laudelor de la oameni, şi socotinţa că eşti ceva,**

---

[202] În *Codicele savaitic* 157, din sec. al X-lea, aflat în Biblioteca din Ierusalim, se găsesc „Capitolele” Avvei Ammona, contemporan cu Antonie († 355), care cuprind în esenţă cele din Cuvântul acesta. În *Codicele sinaitic* 464, din sec. al XVII-lea, acest Cuvânt se atribuie Avvei Petru Damaschin (pe la anul 775). După nota monahului Augustin de la p. 172 a cărţii *Douăzeci şi nouă de cuvinte* a Avvei Isaia, acesta ar fi preluat conţinutul acestui capitol de la Avva Ammona, prelucrându-l prin unele idei proprii.

[203] A te ruga pentru cei ce, făcându-ţi rău, te-au ajutat să te mântuieşti imitând pe Hristos, e suprema treaptă a iertării.

sau că ai dobândit vreo virtute, sau că eşti mai bun ca altcineva. Şi taie de la tine toată pofta şi plăcerea urâtă a trupului, până la cel mai mic grad; la fel, voinţa de a cunoaşte vreun om, fără să fie trebuinţă, sau de a te atinge de alt trup, sau de a mânca puţin sau foarte puţin când nu e vremea, ca, păstrându-te şi asigurându-te prin cele mici, să nu cazi în cele mari, nici, dispreţuind cele mici, să cazi încet-încet.

4. **Ia aminte cu amănuntul la tine, ca să te consideri pe tine, din suflet şi cu adevărat, cel mai din urmă şi mai păcătos şi mai umilit decât tot creştinul, şi să ai totdeauna sufletul plângând şi smerindu-se şi suspinând. Şi taci totdeauna şi nu vorbi, dacă nu e nevoie, ca un nevrednic şi prost.**

5. Ia aminte la tine, amintindu-ţi şi având înaintea ochilor focul cel veşnic şi chinurile veşnice şi pe cei osândiţi şi îndureraţi de acolo, şi socoteşte-te pe tine mai degrabă ca unul dintre cei de acolo, decât dintre cei vii.

6. Ia aminte la tine cu amănunţime, ştiind că Domnul nostru a murit şi a înviat pentru noi şi cu sângele Său ne-a răscumpărat pe noi, ca şi tu să nu mai trăieşti ţie, ci Domnului, Care a murit şi a înviat pentru noi, crezând cu hotărâre că eşti înaintea Lui totdeauna şi El priveşte la inima ta[204].

7. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca să fii totdeauna gata să asculţi de voia lui Dumnezeu, ştiind că te aşteaptă fie moartea, fie viaţa, fie orice necaz. Cunoaşte aceasta cu multă hotărâre şi credinţă, şi să te aştepţi că ispite mari şi înfricoşătoare pot veni asupra ta, şi că necazuri şi chinuri şi moarte înfricoşătoare îţi pot veni.

8. **Ia aminte la tine cu amănunţime, ca să te probezi ca cel mai mic în tot ce voieşti să grăieşti sau să faci − să te întâlneşti cu cineva, sau să mănânci, sau să bei ceva, sau să dormi, sau orice alt lucru voieşti să faci −, de este după Dumnezeu, şi să mărturiseşti pricina lucrului şi apoi să faci ceea ce se cuvine înaintea lui Dumnezeu. Şi, astfel, mărturiseşte-te în toate lucrurile tale lui Dumnezeu, ca să ai multă legătură cu El şi multă îndrăzneală faţă de El[205].**

---

[204] Dacă El ne-a răscumpărat cu sângele Său atotpreţios din robia morţii, trăim scăparea de moarte datorită Lui, deci ca ai Lui. Şi El, Care şi-a vărsat sângele şi a înviat pentru fiecare dintre noi, priveşte la fiecare dintre noi, ca să vadă cum ne folosim de viaţa înviată sau destinată învierii pe care ne-a dat-o; priveşte chiar în inima noastră, ca să vadă ce gânduri privitoare la El avem în ea.

[205] Înainte de a face orice lucru, să ne gândim dacă este după voia lui

9. **Ia aminte la tine cu amănunţime, ca, de te va necăji cineva în orice lucru şi aceasta îţi va aduce supărare şi mânie, să taci şi să nu grăieşti nimic contra a ceea ce se cuvine, până ce inima ta nu se va îmblânzi prin rugăciune şi astfel va mângâia pe fraţi[206]. Iar de ţi se iveşte trebuinţa să mustri pe fratele şi te vezi pe tine aflându-te în mânie şi agitaţie, să nu-i vorbeşti nimic, ca să nu te tulburi şi mai mult, ci, când vezi că şi tu, şi el sunteţi în linişte şi blândeţe, atunci grăieşte-i nu ca unul care-l mustri, ci ca unul ce-i aminteşti cu toată smerita cugetare ceea ce a spus.**

10. **Ia aminte la tine cu amănunţime, ca unul ce aştepţi să-ţi vină ispita în fiecare ceas: fie spre moarte, fie spre necazuri şi mari primejdii. Şi suport-o cu hotărâre şi fără tulburare, gândind că „prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăţia cerurilor”[207] *(Fapte* 14, 22).**

11. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca, de ţi se va întâmpla vreun lucru − fie în cuvânt, fie în faptă, fie în cugetare −, să nu cauţi voia ta, nici odihna ta, ci să afli cu exactitate voia lui Dumnezeu şi să o împlineşti în chip deplin, deşi se arată cerând multă osteneală. Şi, astfel, să o rabzi cu adevărat pentru Împărăţia cerurilor şi să cauţi să o împlineşti din toată inima, fiindcă îţi este de folos mai mult decât toată cugetarea omenească. Deoarece porunca lui Dumnezeu este viaţa veşnică, „şi cei ce-L caută pe El nu se vor lipsi de tot binele” *(Psalmii* 33, 10).

12. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca unul ce eşti totdeauna înaintea lui Dumnezeu, ca să nu nădăjduieşti nimic de la

---

Dumnezeu şi care este adevărata pricină (adevăratul motiv) care ne îndeamnă să-l facem. Să mărturisim aceasta deschis în faţa lui Dumnezeu despre orice vorbă, sau faptă, sau întâlnire, sau mâncare, sau odihnă care ne vine în gând spre împlinire. Să nu porneşti la nicio lucrare fără a te gândi înainte de este sau nu cu voia lui Dumnezeu, ca să nu-ţi pară rău după ce ai săvârşit-o. Aceasta înseamnă să fii în dialog cu Dumnezeu privitor la orice lucru, nu numai după ce l-ai făcut, ci încă înainte de a-l face. Să nu te laşi condus numai de gândul propriu care-ţi vine în minte. Să nu te simţi singur nicio clipă. Dumnezeu vede mai înainte ce o să faci, deci întreabă-L despre orice lucru pe care te gândeşti să-l împlineşti. Făcând aşa, eşti într-o permanentă relaţie cu El şi vei fi cu îndrăzneală în răspunsul pe care i-L vei da despre faptele săvârşite.

[206] După nota monahului Augustin, locul acesta se află şi la Avva Ammona, în *Codicele sinaitic* 449 din sec. al X-lea, f. 26 a, fiind salvat la Avva Zosima. Ammona este unul dintre Părinţii din *Patericul* egiptean, contemporan cu Antonie şi în legătură de frăţietate cu el.

[207] Să nu aştepţi o viaţă comodă, căci nu prin ea înaintezi spre Împărăţia cerurilor, căci nici Hristos nu Şi-a deschis-o Sieşi, ca om, printr-o viaţă comodă.

nimeni, decât de la El singur, cu credinţă. Şi, de ai trebuinţă de ceva, roagă-te lui Dumnezeu să ţi se împlinească trebuinţa după voia Sa, prin cele ce voieşte. Şi mulţumeşte lui Dumnezeu totdeauna ca Celui ce ţi-a împlinit-o. Şi, de-ţi lipseşte peste tot ceva, să nu-ţi pui nădejdea în om, nici să te întristezi, nici să cârteşti împotriva cuiva, ci suportă aceea cu hotărâre şi fără tulburare, gândind: „Sunt vrednic de multe necazuri pentru păcatele mele, dar, de voieşte Dumnezeu, mă poate milui”. Şi, cugetând aşa, îţi va împlini toată trebuinţa[208].

13. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca să nu voieşti să primeşti ceva, dacă nu eşti asigurat că Dumnezeu ţi-a trimis aceea din roadele drepte şi astfel să o primeşti cu toată pacea. Iar cele pe care le vezi venindu-ţi din nedreptate, sau luptă, sau viclenie, respinge-le şi aruncă-le, gândind că mai bună este o părticică mică „Întru frica lui Dumnezeu, decât vistierie mare” cu nedreptate[209] *(Pilde* 15, 16).

14. **Ia aminte la tine cu amănunţime şi sileşte-te să te deprinzi cu tăcerea, ca să-ţi dea Dumnezeu puterea să lupţi şi să te deprinzi cu ea[210]. Iar de ţi se iveşte trebuinţa să grăieşti şi faci întâi proba în tine însuţi, că este o trebuinţă binecuvântată şi voită de Dumnezeu ca mai degrabă să grăieşti decât să taci, deschide gura cu frică de Dumnezeu şi cu cutremur, având privirea în jos, şi cuvântul cinstitor şi supus. Astfel, de te întâlneşti cu cineva, să vorbeşti puţin, din motiv de iubire, şi să taci repede. Şi, de eşti întrebat despre ceva, să spui cât e nevoie şi nu grăi nimic mai mult[211].**

---

[208] Când îţi vin necazuri, nu cârti, ci socoteşte că-ţi vin pentru păcatele tale şi eşti vrednic de ele şi că în ele te ajută să te fereşti de păcatele viitoare.

[209] Să nu primeşti nicio scăpare de vreun necaz sau vreo uşurare a vieţii din vreo faptă nedreaptă a ta sau a altuia. E de preferat un lucru mai mic, care-ţi vine prin vreo faptă cinstită, din frica lui Dumnezeu, decât un bine mai mare venit pe cale necinstită.

[210] Luptă-te pentru deprinderea tăcerii, ca să dobândeşti puterea pentru aceasta. Nu-ţi dă Dumnezeu nicio virtute, dacă nu lupţi şi tu pentru ea. Dar nici tu nu poţi să câştigi vreo virtute, dacă nu te ajută şi Dumnezeu. În toate cele bune este o conlucrare între Dumnezeu şi om.

[211] Avva Isaia recomandă foarte mult monahului tăcerea. Tăcerea înseamnă reflecţie la taina lui Dumnezeu şi la taina propriei persoane. Persoana umană se comunică şi prin vorbire, dar şi prin tăcere. Prin amândouă trăieşte şi face să fie trăită lumina şi taina ei. Ajunge să o văd reflectând, ca să-mi dau seama nu numai de taina, ci şi de lumina ei. Prin tăcere se scufundă nu numai în taina ei, ci şi în lumina ei şi a lui Dumnezeu. Cine vorbeşte tot timpul, neîntrerupând vorbirea pentru

15. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca, precum te înfrânezi în fapte de viclenie, aşa să te înfrânezi şi de la pofta ochilor şi a auzului, a gurii şi a pipăitului, ca să ai totdeauna ochii privind atenţi la tine şi la lucrul tău de mână şi să nu cauţi la vreun om, dacă nu vezi că e vreo trebuinţă binecuvântată pentru aceasta. Iar la vreo femeie sau la vreun bărbat frumos să nu priveşti niciodată fără trebuinţă. Nu îngădui urechilor să audă pe cineva grăind cuvinte nefolositoare, iar gura ta să tacă şi, în general, să nu vorbească dacă nu e nevoie. De cunoşti acestea, iubitule, pune-ţi toată puterea în a te îngriji de ele, ca să te acopere Domnul în ceasul ispitei. Amin.

CUVÂNTUL AL XXVIII-LEA

Despre ramurile răutăţii

1. Este necesar să se vorbească despre ramurile răutăţii, ca să cunoască omul ce este patima care îl desparte pe el de Dumnezeu şi ca să roage bunătatea Lui pentru fiecare dintre ele, ca să se arate omului ajutorul Său şi să-i dea acestuia putere, până se va putea dezbrăca de ele. Căci acestea sunt răni în suflet şi-l despart pe el de Dumnezeu[212]. Fericit este deci cel ce se dezbracă de ele. În acest caz, el va fi oaie cuvântătoare, primită pe jertfelnicul lui Dumnezeu, şi va auzi glasul dătător de bucurie al Domnului: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău” *(Matei* 25, 21). Deci cei ce voiesc să împlinească voile lor trupeşti şi nu voiesc să se vindece pe ei înşişi prin sfânta vindecare a pocăinţei, ca să se facă curaţi, se vor afla dezbrăcaţi de haina virtuţilor în ceasul nevoii[213] şi se vor arunca în întunericul

---

reflecţie, cade într-o vorbărie superficială. Iar taina cea mai mare şi lumina cea mai mare sunt Dumnezeu. În tăcere se arată simţirea prezenţei lui Dumnezeu ca lumină şi taină inepuizabilă. Unde nu este Dumnezeu nu e nici taină, nici lumină inepuizabilă, există impresia că totul se poate înţelege, că totul se poate mărgini prin mintea proprie.

[212] Patima desparte pe om de Dumnezeu, pentru că îl închide în egoismul lui.

[213] Patimile sunt răni ale sufletului. Despărţirea de Dumnezeu pe care o aduc sufletului nu-l lasă într-o simplă neutralitate, ci-l îmbolnăvesc prin rănile pe care i le pricinuiesc. Omul supus patimilor nu răneşte numai pe alţii, ci se răneşte şi pe sine. El se găseşte sub starea normală, care e conformă firii, se află în diferite neputinţe pline de durere. Pocăinţa e forţa care-l vindecă, pentru că în ea este şi puterea lui Dumnezeu. Prin ea omul se ridică deasupra patimilor şi se îmbracă în haina virtuţilor, ceea ce arată iarăşi că omul nu poate fi într-o stare neutră, ci e îmbrăcat fie în patimi, fie în virtuţi. Şi nici unele, nici altele nu sunt simple acoperăminte exterioare, ci forme urâte sau frumoase întipărite în el. Cei ce vor fi aflaţi

cel mai dinafară[214], unde este diavolul, îmbrăcaţi în **haina patimilor, care sunt: desfrânarea, pofta, iubirea de arginţi, vorbirea împotrivă, mânia, pizma, slava deşartă, trufia. Acestea sunt ramurile răutăţii şi multe altele asemănătoare, adică: neînfrânarea, împodobirea trupului, împrăştierea, lenevia, cuvintele glumeţe, privirea cu neruşinare, iubirea de fală, inconştienţa, neluarea în seamă a Judecăţii lui Dumnezeu, pizmuirea aproapelui, minciuna împotriva aproapelui, voinţa de a plăcea oamenilor, mărturia mincinoasă, cunoaşterea mincinoasă[215], voinţa de a învăţa pe alţii, de a iubi trebuinţa lumii, lipsa de curaj, incapacitatea de a suporta ura aproapelui, neputinţa de a suporta critica, iubirea slavei de la oameni mai mult decât a slavei lui Dumnezeu, voinţa de a-şi arăta lucrarea spre a fi slăvit de oameni, iubirea mâncărurilor plăcute, dorinţa satisfacerii patimilor trupului, sminteala de a nu fi preţuit, dorinţa de a fi lăudat pentru cunoştinţă, de a aţâţa (pe alţii), de a-ţi afirma propria voinţă, de a te socoti pe tine cuminte şi bun, de a vedea pe frate ca prost şi a-l dispreţui.**

- Toate acestea se lucrează în bietul suflet, ca să-l despartă de Dumnezeu. Şi acestea sunt poveri grele, pe care le-a purtat Adam, după ce a mâncat din pom. Acestea sunt cele despre care s-a spus: Acesta neputinţele noastre le-a luat şi bolile noastre le-a purtat *(cf. Isaia* 53, 4). Acestea sunt cele pe care le-a omorât

---

la Judecata finală neîntipăriţi de formele strălucitoare ale virtuţilor, ci întipăriţi de cugetările neînţelegătoare ale patimilor, vor fi aruncaţi în întunericul gheenei, potrivit întunecimii proprii lor. Căci cine nu înţelege realitatea comuniunii iubitoare cu Dumnezeu şi cu semenii se află într-un întuneric interior, care se prelungeşte ca iad şi în afara lui. Ziua Judecăţii din urmă e numită „ceasul nevoii”, pentru că nimic nu-l poate scăpa pe om de osânda care-i vine atunci, fiindcă a pierdut toată libertatea.

[214] Întunericul şi chinurile iadului sunt „întunericul cel mai din afară”, căci e zona cea mai săracă a existenţei şi cei ajunşi în ea nu au priceput nimic din rostul existenţei.

[215] Cunoaşterea mincinoasă nu e cunoaştere reală şi totuşi dă impresia că este cunoaştere. Patimile cuceresc prin impresia că susţin viaţa omului, când de fapt nu o susţin, ci o slăbesc; deci nu nimicesc total existenţa. Căci Dumnezeu nu mai pierde pe îngerii şi pe oamenii pe care i-a făcut, ci îi lasă să se folosească de însuşirile date, dar într-un mod care nu-i sporeşte, ci îi ţine într-o existenţă chinuită. Cunoaşterea mincinoasă continuă să dea impresia că e cunoaştere a realităţii, căci de fapt ea nu iese cu totul din realitate, dar strâmbă realitatea în aşa fel, încât nu mai este o realitatea reală (adevărată), ci una strâmbată, o realitate devenită întuneric, dar chiar întunericul acesta are un fel de realitate, este, cum se spune mai jos, o realitate minoră sau ciuntită, dar e luată drept realitatea supremă întreagă.

Domnul nostru Iisus Hristos pe crucea Sa[216]. Acestea sunt burdufurile vechi în care se pune vinul cel nou *(cf. Matei* 9, 17). Acestea sunt fâşiile de pânză în care era legat Lazăr *(cf. Ioan* 11, 44). Aceştia sunt dracii pe care i-a trimis Hristos în turma de porci[217] *(cf. Matei* 8, 31-32). Acesta este omul vechi, de care a spus Apostolul că ne-am dezbrăcat (cf. *Coloseni* 3, 9). Acestea sunt cele despre care a spus: „Carnea şi sângele nu pot să moştenească Împărăţia lui Dumnezeu” *(1 Corinteni* 15, 50). Aceasta este despre care zice: „Căci dacă trăiţi după trup, veţi muri” *(Romani* 8, 13). Acestea sunt neghinele pe care le-a scos pământul lui Adam, după ce a fost alungat din rai.

Iar sarcina cea uşoară a lui Hristos este: nemânierea, curăţia, bunătatea, blândeţea, bucuria duhului, înfrânarea patimilor, iubirea faţă de toţi, discernământul cel sfânt (dreapta socotinţă sfântă), credinţa neclintită, răbdarea necazurilor, considerarea sa ca străin de lume, voinţa de a ieşi din trup şi de a se întâlni cu Hristos[218]. Acestea sunt poverile uşoare pe care ne-a poruncit Hristos să le purtăm. Aceasta este calea pe care sfinţii au răbdat multe osteneli până au ajuns la El[219]. Acestea sunt cele pe care nu le poate câştiga cineva, dacă nu se dezbracă de omul vechi şi nu se eliberează şi nu dobândeşte iubirea. Numai iubirea îl face fără grijă faţă de toate[220]. Dar e cu neputinţă să locuiască în noi o astfel de iubire,

---

[216] Primind Hristos moartea şi omorând-o, a omorât slăbiciunile noastre asumate de El, căci a înviat fără ele.

[217] Patimile ne leagă sufleteşte, aşa cum fâşiile de pânză legau trupul mort al lui Lazăr. **Ele îşi au originea în demoni şi nu sunt prezente decât unde sunt şi ei de faţă, fiind susţinute în oameni de ei**. Numai Hristos le-a asumat cu voia Sa şi erau ţinute în El ca patimi ireproşabile. De aceea au putut fi şi desfiinţate prin moartea Sa.

[218] Aceasta e deosebirea clară a învăţăturii creştine faţă de origenism: în credinţa creştină nu se doreşte numai ieşirea sufletului din trup, ca şi când trupul n-ar ţine de firea omului, ci şi ieşirea din trupul de acum şi întâlnirea cu Hristos având trupul înviat, cu nădejdea de a învia după asemănarea Lui, de a învia în trupul scăpat de patimi, asemenea celui al lui Hristos. Dar la trupul acela n-a ajuns nici Fiul lui Dumnezeu decât asumându-l pe cel pământesc şi luptând pe pământ împotriva slăbiciunilor în care a căzut omenirea prin păcatul lui Adam.

[219] În textul grecesc este: „la ea”. Căci calea noastră nu este de la început jugul uşor al virtuţilor lui Hristos sau al patimilor nepăcătoase, ci la început este un jug mai greu, amestecat cu ispite care cer osteneli mari spre a le învinge. Aceasta se spune în rândurile următoare.

[220] Iubirea deplină aduce negrija totală. Pe cel ajuns la o astfel de iubire nu-l mai sperie nimic, nu-l mai necăjeşte nimic. Nu mai are nicio nelinişte faţă de cele ce i se pot întâmpla în viitor.

cât încă iubim ceva din ale lumii acesteia[221]. Căci s-a scris: Nu puteţi să vă împărtăşiţi de masa Domnului şi de masa demonilor *(cf. 1 Corinteni* 10, 21). Dar zice şi Isaia: Cine vă va vesti vouă focul cel veşnic? Cel ce umblă întru dreptate, cel ce spune cele drepte, cel ce urăşte fărădelegea şi nedreptatea, cel ce-şi fereşte mâinile de daruri, cel ce îşi îngreunează urechile ca să nu audă judecata însângerată, cel ce-şi închide ochii ca să nu vadă nedreptatea − acela va locui în peştera înaltă de piatră tare; pâine se va da lui şi apă de băut *(cf. Isaia* 33, 14-16).

CUVÂNTUL AL XXIX-LEA

Plângeri

1. Vai nouă, iubitorilor de plăcere şi trăitorilor scurtă vreme pe pământ, că, din pricina trecătoarei pofte a trupului, nu vedem slava Domnului! Vai nouă, că stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea[222], şi noi, dispreţuind nestricăciunea, stăruim nebuneşte în stricăciune! Vai nouă, că hrănim trupul nostru cu păcate până ce va ajunge spre hrană viermilor, în (veşnică) descompunere purulentă, şi nu ne temem nici de focul care-l va chinui veşnic, nici de viermele neadormit! Vai nouă, că iubitorii de Hristos dintre creştini se închină şi sărută trupul nostru întinat de necurăţii, iar noi suntem „morminte văruite” *(Matei* 23, 27), purtând cu noi păcatul aducător de moarte![223] Vai nouă, că, prin neînfrânarea de la nimicuri şi dezmierdări, întărim în noi puterea zămislitoare a seminţei şi prin aceasta ne aţâţăm în chip nelegiuit spre împreunarea trupurilor! Vai nouă, că nu facem deosebire între stricăciune şi nestricăciune şi de aceea dispreţuim dreptatea dumnezeiască şi înfricoşătoare![224] Vai nouă, că suntem nepăsători

---

[221] Până mai iubeşte cineva ceva din cele ale lumii acesteia, nu poate avea iubirea deplină. Căci nu se poate iubi cu desăvârşire ceva nedesăvârşit. Iar grija că nu voi avea permanent cele pe care mi le dă lumea arată şi că nu pot iubi deplin cele din lume.

[222] „Carnea şi sângele nu pot să moştenească Împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea” *(1 Corinteni* 15, 50). Dacă noi nu ne silim să înaintăm spre trupul înduhovnicit, nu vom moşteni nestricăciunea trupului lui Hristos. Căci, deşi nu pier definitiv nici trupurile din iad, ele vor suferi de anumite chinuri proprii trupurilor stricăcioase: durerile produse de focul arzător, de înţepături, de lucrarea viermilor.

[223] Se pare că e vorba de închinăciunile pe care le fac creştinii în faţa trupului celui mort (în faţa icoanei de pe pieptul lui se roagă pentru iertarea sa, *n. ed.*) şi de sărutarea lui, deşi cel mort duce cu sine păcatele sale.

[224] Nu vedem că în noi creşte, odată cu stricăciunea, şi nestricăciunea,

faţă de cele bune, dar sârguitori şi râvnitori pentru cele rele! Vai nouă, că am făcut trupul nostru, cel în stare să stăpânească lumina veşnică, în stare să primească întunericul veşnic![225] Vai nouă, că făcându-Se Fiu al Omului Cel ce este de o fiinţă cu Tatăl, nu a avut unde să-şi plece capul (*cf.* *Matei* 8, 20) în noi, deşi S-a înomenit pentru noi, iar vulpile, sau duhurile rele şi viclene, şi-au făcut în noi vizuini![226] Vai nouă, că cei drepţi cu inima îşi înfăţişează sufletele lor nepătate şi trupurile lor sfinte şi neîntinate Judecătorului, iar noi, având sufletele pătate şi trupurile necurate, aşteptăm osânda la veşnicele chinuri!

2. Vai nouă, că, fiind vrednici de ocări şi poftitori a toată necurăţia, cerem cinstirea datorată sfinţilor! Vai nouă, că, fiind osândiţi şi răspunzători de multe păcate, ne mişcăm ca unii ce am fi curaţi şi liberi, în mijlocul sfinţilor şi al celor lipsiţi de răutate! Vai nouă, că, fiind plini de vini, sfătuim şi îndrumăm pe cei ce se deosebesc mult de noi! Vai nouă, că, având bârna în ochii noştri *(cf.* *Matei* 7, 3-5), învinuim ca nişte neîntinaţi, pentru cele mai subţiri greşeli, pe fraţii noştri! Vai nouă, că legăm pe alţii cu poveri grele şi anevoie de purtat (*cf.* *Matei* 23, 4), iar noi, ca mai slabi cu trupul, nu vrem să ne atingem de ele! Vai nouă, că, părăsind lucrarea dumnezeiască monahală, ne repezim să învăţăm pe alţii virtutea lucrătoare! Vai nouă, că, uitând vechile noastre păcate, nu ne luptăm nici cu cele proaspete şi nu plângem pentru ele! Vai nouă, că am ajuns trupeşti, deşi cu ajutorul şi cu harul lui Dumnezeu începusem bine! Vai nouă, că am fost atraşi atât de mult în gânduri murdare, încât căutăm să împrospătăm şi păcatele trecute pe care le-am săvârşit! Vai nouă, că, mâncând şi bând, nu ne aducem aminte de războiul produs în noi de mâncarea cu lăcomie! Vai nouă, că, aţâţându-ne demonii prin amintirea faptelor de desfrânare, ne aflăm pregătiţi să ne bucurăm de amintirea lor! **Vai nouă, că, părăsind gândul rugăciunilor şi al citirilor**

---

ci socotim că nu e în noi decât stricăciunea, care ne va duce la moartea totală, şi nu la dreapta Judecată dumnezeiască. Deci, socotim că nu va fi o Judecată a lui Dumnezeu, care să ne răsplătească pentru vecie faptele noastre de pe pământ.

[225] Vedem că aceasta începe să se producă încă din viaţa pământească. Capabili să creştem în lumina unui sens al existenţei, creştem în întunericul unui nonsens, amăgiţi de scurtele plăceri pe care ni le oferă trecătoarea viaţă pământească.

[226] Era potrivit firii date nouă de Dumnezeu să ne facem biserici veşnice ale Fiului Său, Care S-a întrupat în acest scop. Dar, în loc de aceasta, ne-am făcut vizuini ale duhurilor rele sau unelte ale ispitelor urâte ale acelora. Şi, ceea ce-i mai rău, socotim că aceasta este o însuşire proprie nouă. Socotim murdăria curăţie şi întunericul, lumină. Dar şi în aceasta se arată că suntem făcuţi pentru curăţie şi lumină.

dumnezeieşti, ne cheltuim zilele noastre în împrăştieri şi flecăreli! Vai nouă, că inimile noastre sunt atât de împietrite, încât de multe ori, căutând o străpungere şi lacrimi, nu le dobândim din pricina marii nepăsări şi a moleşelii! Vai nouă, că, spunând Dumnezeu: „Sufletul care păcătuieşte va muri” *(Iezechiel* 18, 20, 4), nu suntem îngrijoraţi niciodată că el păcătuieşte întotdeauna!

3. **Vai nouă, că, având trupul uşor alunecos spre păcat, prin săturare şi moleşeală îl aţâţăm spre pofte necurate şi gânduri murdare şi, prin ochi, primim în inimile noastre săgeţile celui viclean, iar prin atingerea trupurilor ne facem precum caii înfierbântaţi de iepe şi nu ne gândim nici la demnitatea noastră de fiinţe cuvântătoare, nici la frica de chinurile veşnice!** Vai nouă, că suspinăm mult pentru patimile şi durerile trupului nostru, dar în privinţa rănilor şi durerilor de nevindecat ale sufletului bolim de nesimţire! Vai nouă, că sufletul stăpânitor se supune robului său, sau trupului, şi cel mai rău stăpâneşte asupra celui mai bun şi nu slujesc amândoi cu o unică voinţă lui Dumnezeu, Care i-a făcut![227] Vai nouă, că păcatele prind putere nouă din gândurile murdare şi necurate şi nu vedem, în retragerea lui Dumnezeu de la noi, venirea duhurilor necurate! Vai nouă, că, fiind nebuni şi fără de minte, iubim laudele sfinţilor şi vrem să le răpim, nu lucrările şi faptele lor![228] Vai nouă, că nu ne oprim de la a spune şi face toate spre mulţumirea oamenilor, dar nesocotim ceea ce este drept! Vai nouă, că, greşind, ne ruşinăm de oameni, dar pe ruşinea cea veşnică nu punem niciun preţ![229] Vai nouă, că, fiind din părinţi săraci şi lipsiţi de slavă, nu ne-am recunoscut ca atare, şi, declarând că iubim sărăcia şi necinstirea pentru Dumnezeu, ne sfădim ca să fim puşi

---

[227] Păcatul, ca faptă şi stare opusă lui Dumnezeu şi nefirească, întreţine de obicei o dezbinare în om, căci sufletul nu se lasă cu totul liniştit supus trupului care-şi împlineşte plăcerile. Unitatea omului o aduce numai împlinirea celor bune, care mulţumesc sufletul şi pornesc de la el, mai ales când se gândeşte la Dumnezeu. Aceasta arată că omul e făcut de Dumnezeu pentru a sta în legătură cu El, care este starea lui firească.

[228] Ne place să fim lăudaţi pentru fapte bune şi curate, ca cele ale sfinţilor, dar nu le împlinim. Aceasta arată că firea noastră e făcută pentru fapte bune şi curate. Dar, iubind laudele pentru fapte ca cele ale sfinţilor, fără să le avem, întregim păcatul nostru, fiindcă adăugăm la păcatele săvârşite slava deşartă şi iubirea minciunii.

[229] S-ar putea ca în această spusă să fie două înţelesuri: nu greşim de ruşinea semenilor, dar în aceasta există o oarecare dorinţă de slavă deşartă, sau greşim ruşinându-ne de oameni, dar nu ne gândim la ruşinea pe care o vom suferi la Judecata din urmă.

în rând cu cei bogaţi şi slăviţi![230] **Vai nouă, că pentru sărăcia din lume ne înfrânăm, dar acum, chemaţi la înfrânări, ne facem mare grijă pentru săturare şi pentru viaţa comodă!** Vai nouă, că, îngerii stând ca o tabără în jurul celor ce se tem de Dumnezeu şi demonii în jurul celor ce nu se tem de El, ci încalcă poruncile Lui, noi aducem în jurul nostru taberele demonilor![231] **Vai nouă, că, vrând să fim împreună cu cei bogaţi şi puternici, ne străduim să plăcem lor, iar de la săracii şi de la cei ce vin la noi cu vreo rugăminte ne întoarcem ca de la unii care ne tulbură.**

4. Vai nouă, că nu ne apropiem de oameni după datoria pe care o avem faţă de fiecare, ci după ceea ce ne convine şi ne place nouă! Vai nouă, că hotărâm şi judecăm şi învăţăm cele drepte, dar am stat departe de lucrarea binelui! **Vai nouă, că avem grijă să curăţăm pământul cu grijă de spini şi mărăcini şi de buruienile care vatămă roadele, dar nu curăţăm cu grijă gândurile viclene şi necurate din sufletele noastre, care vatămă sfintele virtuţi!** Vai nouă, că, având să ne strămutăm de pe pământ, în care locuim vremelnic, ne facem griji de mulţi ani faţă de lucrurile pământeşti şi stricăcioase, şi nu ne învrednicim de nicio grijă faţă de plecarea noastră de aici la timpul de neocolit! Vai nouă, că de toată făptuirea vieţii pământeşti şi de cuvântul deşert şi de gândurile viclene şi necurate şi de sufletul preocupat de ele vom avea de dat răspuns Judecătorului înfricoşător, dar noi, lipsiţi de răspundere în tot timpul vieţii noastre, nu ne îngrijim de sufletele noastre![232] Vai nouă foarte, pentru neevlavia şi fărădelegile noastre pe care le-am săvârşit, dar şi pentru dispreţuirea făgăduinţelor lui Dumnezeu şi pentru necredinţa în ele! Vai nouă, că ne îndulcim ca nişte lipsiţi de minte de stricăciune şi, putând să ne unim cu nestricăciunea, prin viaţa

---

[230] Păcatul recurge la tot felul de subtilităţi contradictorii. Omul îşi apără păcatele acoperindu-le cu pretenţia că nu le-a făcut, dar chiar prin aceasta păcătuieşte. Acoperindu-le, le recunoaşte, dar totodată nu le recunoaşte.

[231] Cel ce se teme de Dumnezeu Îl are pe Dumnezeu şi pe îngerii Lui aproape, căci se fereşte de păcate şi nu se umflă în sine cu mândrie. Cel ce se teme de Dumnezeu nu are parte de pedeapsa lui Dumnezeu, de Care se teme. Cel ce nu se teme de El are parte de pedeapsa Lui, ca închidere faţă de iubirea Sa şi de darurile Sale. Teama de Dumnezeu e unită cu bucuria apropierii Lui.

[232] În *Everghetinosul* se continuă: „De aceea, acolo ne aşteaptă focul nestins al gheenei şi întunericul cel mai dinafară, viermele cel neadormit, plânsul şi scrâşnirea dinţilor şi ruşinea veşnică în faţa întregii zidiri de Sus şi de jos” (monahul Augustin, la notă). Dar, de fapt, aceste cuvinte se află şi în acest text în cap 5.

după Evanghelie, am rămas în iubirea faţă de cele pământeşti, nepărtaşi de nestricăciunea veşnică, preferând blestemata stricăciune![233] Vai nouă, că, putând birui toate iubirile de plăceri, am preferat prin plăcerile noastre să ne lăsăm mai degrabă biruiţi de patimile noastre![234] Vai nouă, că ne ruşinăm şi ne temem să păcătuim înaintea oamenilor, dar nu tremurăm şi nu ne temem să păcătuim, lipsiţi de orice evlavie, înaintea ochilor Celui ce vede cele ascunse! Vai nouă, că nu facem cuvântul nostru folositor prin sarea dumnezeiască, ci spunem totdeauna aproapelui nostru cuvinte nefolositoare şi lipsite de evlavie! Vai nouă, că vorbim cu linguşire şi vicleşug şi făţărnicie oamenilor, şi nu ne temem de osânda care ne va veni din aceasta! Vai nouă, că nepăsarea şi moleşeala ne pricinuiesc jefuirea de străpungeri a inimilor noastre prin demoni! Vai nouă, că, după ce ne-am lepădat de lume, întrecem în patimi pe cei din lume![235] Vai nouă, că, având nevoie de îndreptare şi învăţătură, îndreptăm pe alţii care păcătuiesc mai puţin!

5. Vai nouă, că, atunci când Domnul va face examenul vieţii noastre de pe pământ, ne va găsi la Judecată neîndreptaţi! **Vai nouă, că nu privim la cele dinlăuntrul stomacului nostru şi de aceea suntem biruiţi de iubirea de plăcere şi de mândrie! Vai de noi, că, murdărind pururea sufletele noastre**

---

[233] Putând să ne amestecăm cu nestricăciunea, am rămas nepărtaşi de nestricăciunea veşnică, preferând stricăciunea. Cât suntem cu trupul pe pământ, puterea lui Hristos lucrează în noi ca o arvună care ne va duce la învierea fericită întru nestricăciunea veşnică. Aceasta este o nestricăciune potenţială, ca o iradiere a trupului Său înviat în trupul nostru. Desfacerea trupului nostru la moarte va lăsa în sufletul nostru puterea pe care a întărit-o Hristos la învierea de obşte, şi ea va contribui la învierea trupului într-o nestricăciune actuală totală. Moaştele sfinţilor sunt o dovadă despre o anumită nestricăciune întărită în trupurile lor chiar de pe pământ.

[234] Sfinţii, curăţându-se de patimi, au dobândit chiar în trupuri, prin ajutorul lui Dumnezeu, o anumită eliberare de totala stricăciune sau descompunere. Căci dacă patimile ne ţin în robie, curăţia de patimi ne aduce o anumită libertate chiar faţă de procesul descompunerii. Căci, după moartea lui Hristos, sufletul plin de puterea lui Dumnezeu rămâne apropiat de trup cu puterea Lui. Unitatea dobândită de om prin curăţie în viaţa pământească are o anumită prelungire şi după moarte, precum marea disonanţă dintre suflet şi trup în cei supuşi plăcerilor ţine mai mult sufletul slăbit despărţit de trup.

[235] Prin lepădarea de lume, autorul înţelege lepădarea de patimi. Aceasta urmăreau monahii. Bine ar fi dacă şi cei ce rămân în lume s-ar despărţi de patimi în oarecare măsură. Păcatul moştenit de la Adam a făcut din lume un prilej pentru patimi, ducând, prin plăcerile căutate în ea, la uitarea lui Dumnezeu.

cu gânduri necurate, voim să fim respectaţi ca nişte sfinţi şi să fim cinstiţi cu titlurile date acelora! Vai nouă, că, ocupându-ne cu cele deşarte, am uitat de lupta împotriva diavolului! Vai nouă, celor ce păcătuim aici fără teamă, că acolo ne aşteaptă focul nestins al gheenei şi întunericul cel mai dinafară, şi viermele neadormit, şi plânsul, şi scrâşnirea dinţilor, şi ruşinea veşnică în faţa zidirii de Sus şi de jos! Vai sufletului nostru lipsit de discernământ şi nepocăit, că la învierea morţilor va plânge şi va suspina cu jale şi cu scrâşnirea dinţilor în trupul său păcătos, şi va suferi chinurile amare, dureroase şi foarte aspre ale focului veşnic! Vai nouă, că, în exilul nostru trecător, iubim veselia blestemată şi nu ne aducem aminte de dulceaţa raiului, ci dispreţuim Împărăţia cerurilor! Vai nouă, că ne asemănăm prin învârtoşare fecioarelor nebune şi nu cumpărăm untdelemnul care luminează candelele prin facerea de bine către aproapele! **Vai nouă, că înălţăm noaptea şi ziua rugăciuni către Dumnezeu, zicând: „Doamne, Doamne!”, şi nu facem ceea ce ne-a poruncit!** Vai mie, celui ce am scris acest fel de plângeri, dar, pradă celor scrise, nu am nici cea mai mică urmă de pocăinţă! Vai mie, că pricinuiesc dureri altora, dar mă feresc pe mine de dureri! Vai nouă, că, având în conştiinţă vinile care ne osândesc neîncetat şi mărturisesc împotriva noastră, nu ne ruşinăm, nici nu tremurăm că vom suferi la Judecata lui Dumnezeu răspunderea pentru ele! Vai nouă, că, răspândind duhoarea faptelor noastre, ne bucurăm de laudele oamenilor!

6. Vai nouă, că agitaţia, hoinăreala şi uitarea îndepărtează din inimile noastre frica de Dumnezeu! Vai nouă, că străduinţa pentru cele deşarte goleşte înţelegerea noastră şi o toceşte! Vai nouă, că, bucurându-ne până la capăt de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, nu dorim să murim faptelor noastre rele şi nu ne silim, ajutaţi de aceea, să ne facem mereu mai buni! **Vai nouă, că, aducându-ne aminte acum de păcatele noastre, dar în viitor sufletul rămânând fără trup, vom vedea atunci întipărite deodată şi înscrise în memoria minţii noastre toate cele trăite aici prin cuvinte, gânduri şi fapte, cu părere de rău plină de durere şi cu multă amărăciune! Vai nouă, că, declarând Apostolul: „Oricine va mânca pâinea aceasta şi va bea paharul Domnului cu nevrednicie (...) judecată îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului” *(1 Corinteni* 11, 27-29), noi, tăvăliţi în necurăţiile noastre, ne apropiem de înfricoşătoarele Taine ale lui Dumnezeu, dăruindu-ne noi înşine iertare pentru cele pe care le-am făcut în nălucirile de noapte şi în gândurile murdare!** Căci cel ce vine să şadă lângă Dumnezeu fără gânduri curate, fără ochi nevinovaţi, fără

trup nestricăcios, nici cu porniri nepătate ale sufletului şi trupului, câtor vini şi câtor dureri ale trupului şi slăbiciuni ale sufletului nu va fi supus la urmă, primind chinul şi ruşinea fără sfârşit? Vai mie, că, scriind acestea cu lacrimi amare, nu am început lucrarea pocăinţei! Vai mie, că spun cele adevărate, dar nu fac cele bune! **Vai mie, celui ce îndemn la cele bune, dar fac cele rele! Vai celor ce păcătuiesc în plăceri, că îi aşteaptă un sfârşit amar şi o ruşine veşnică! Vai celor ce se întristează fără niciun folos, fiindcă s-au lipsit de întristarea folositoare a pocăinţei![236]**

7. **Vai celor ce ocărăsc şi înjură pe alţii, că s-au înstrăinat pe ei de binecuvântata iubire! Vai bârfitorilor şi pizmaşilor, că s-au înstrăinat de bunătatea şi mila lui Dumnezeu! Vai celor ce voiesc să placă oamenilor, că nu pot plăcea lui Dumnezeu! Vai celor ce caută la faţa oamenilor, că au căzut din adevărul lui Dumnezeu![237] Vai celor mândri, că s-au dat de partea diavolului apostat (răsculat) împotriva lui Dumnezeu![238] Vai celor ce nu se tem de Domnul, că pentru aceasta se vor împleti cu multe păcate şi se vor biciui şi aici, şi acolo! Vai nouă, că nu suportăm înţepăturile perilor, ale firelor de praf, ale ţânţarilor, ale muştelor şi ale albinelor, dar nu căutăm niciun ajutor sau scăpare de gura căscată mare a balaurului care ne muşcă şi ne soarbe, şi ne pătrunde cu toate acele otrăvitoare ale morţii! Vai nouă, că diavolul ne consumă prin toate părutele plăceri şi dureri, prin trebuinţele şi amăgirile lumii, şi nu voim să ne odihnim de relele lui! Vai nouă, că, fiind stăpâniţi ani mulţi de despărţirea de Dumnezeu care ne slăbeşte credinţa ortodoxă, nu plângem, nu avem inimă îndurerată, nu ne înfrânăm de la patimile care ne stăpânesc, ci adăugăm păcate la păcate, ca să primim în gheenă chinurile amare şi veşnice pentru necredinţa şi faptele noastre rele! Vai nouă, că, ajungând la sfârşitul vieţii fără să ne pocăim şi să plângem, la relele noastre din tinereţe am adăugat relele mai mari şi mai de nesuportat ale bătrâneţii şi păcate mai împovărătoare! Vai nouă, că nu ne ruşinăm nici de durerile**

---

[236] Cei ce rămân în plăcerile păcatelor se întristează după ce nu le mai au, dar fără folos, în loc să se întristeze pocăindu-se de păcate, ceea ce înseamnă o întristare cu folos.

[237] Cei ce caută la faţa oamenilor judecă după plăcerea acestora, nu după voia lui Dumnezeu. Ei nu cunosc autoritatea lui Dumnezeu, deci nici pe Dumnezeu Însuşi.

[238] Cel mândru e în stare să se socotească mai presus chiar şi de Dumnezeu, de dragul independenţei faţă de El.

mai apăsătoare şi de bolile felurite ale trupului, ci ne întărim în păcate şi hrănim în chip dispreţuitor, prin multă neînfrânare şi lene, trupurile noastre întinate şi păcătoase! Vai nouă, că va trebui să trecem prin focul care se învârteşte în jurul nostru mai furios decât valurile mării, „ca fiecare să ia după cele ce a făcut prin trup, fie bune, fie rele”! Vai nouă, că nu ne gândim la focul acela întunecat şi nematerial, şi la plânsul amar, şi la scrâşnirea dinţilor! Căci Dumnezeu va îndepărta însuşirea luminoasă a flăcărilor şi va lăsa păcătoşilor lipsiţi de evlavie însuşirea arzătoare şi întunecată a focului!

8. Vai mie, suflete nenorocit, căci mă aflu într-o mare întristare şi durere necurmată a inimii! Fiindcă mă mulţumesc să plâng, căci răutatea mi-a schimbat înţelegerea, a acoperit adevărul, moartea a biruit viaţa, cele pământeşti şi stricăcioase şi vremelnice nu s-au schimbat în cele cereşti, nestricăcioase şi veşnice, iar cele respingătoare şi vrednice de ură au apărut mai dulci şi mai iubite decât adevărata iubire a lui Hristos şi decât cele cuvenite. Rătăcirea a alungat adevărul din suflet, a adus întristarea în locul bucuriei, mi-a scos la iveală ruşinea şi osânda în locul îndrăznelii şi laudelor, m-a făcut să cinstesc mai mult amărăciunea decât dulceaţa, să iubesc mai mult pământul şi negura lui decât cerul şi împărăţia Sa. Întunericul vrăjmaşului, care urăşte frumuseţea, a venit în inima mea şi a întunecat lumina cunoştinţei din mintea mea. Vai mie, vai mie, câte curse ale diavolului m-au prins şi m-au prăbuşit de la o atât de mare înălţime, sfâşiindu-mă![239] Alergând, am slăbit, şi sudorile au ieşit degeaba din mine. Cine nu mă va plânge, văzându-mă zdrobit de osteneli şi dureri zadarnice şi naufragiind în apropierea ţărmului? „Fie-vă milă de mine, fie-vă milă de mine, prieteni!” (*Iov* 19, 21) şi rugaţi cu durere pe bunul Stăpân Hristos, Care nu ţine minte răul şi Care, poate, îndurându-Se de mine, va îndepărta ceaţa cumplită adusă de diavolul urâtor al binelui în înţelegerea mea şi voi vedea în ce noroi zac şi că, deşi pot, nu voiesc să mă ridic din el. Rugaţi-vă, ca, nu cumva, scurtându-se timpul, să-mi taie toată nădejdea! Nu este durere mai mare ca durerea mea, nici rană mai mare ca rana mea, nici suferinţă ca cea a inimii mele, „Că fărădelegile mele

---

[239] Necredinţa în Dumnezeu aduce omului toate amăgirile, făcându-l să prefere plăcerile trecătoare urmate de descurajarea deplină. Înălţarea în bine se arată şi în unitatea dintre componentele persoanei omeneşti. Coborârea în cele rele înseamnă şi o dezbinare lăuntrică a omului, căci sufletul lui nu se învoieşte deplin cu plăcerile trupeşti. Cu cât sporeşte satisfacerea acestora, cu atât creşte o anumită dezaprobare a sufletului. Căci omul nu poate ieşi cu totul din firea lui, care a fost creată pentru sporirea în bine.

au covârşit capul meu” *(Psalmii 57,* 4). Fiindcă rănile mele nu sunt răni pricinuite de sabie, şi moartea mea nu e moarte adusă de război, ci săgeţile aprinse ale vrăjmaşului „s-au înfipt în mine” *(Psalmii 57, 2)* şi au orbit pe omul meu dinlăuntru, „şi am fost afundat în noroiul adâncului, care nu are fund” *(Psalmii* 68, 2). Frica de care m-am temut a venit la mine *(cf. Iov 5,* 25) şi umbra morţii m-a acoperit *(cf. Psalmii* 43, 21). Vai mie, suflete, priveşte şi vezi cele prezente, care sunt vremelnice, fiindcă, după puţină vreme, vor trece cu amărăciune şi durere, şi pe cele ce vor veni, încă şi mai grele! Înţelege, suflete, din câte bunătăţi şi nădejdi cazi şi câtor chinuri te vei face, după puţină vreme, moştenitor fără urmaş şi nemângâiat! Vino şi cazi şi te roagă, înainte de a se întuneca lumina de deasupra capului tău, şi cere Dătătorului luminii nemuritoare să mă scoată din flacăra a toate mistuitoare şi din întunericul adânc! Că a Lui este puterea să ierte păcatele şi să dăruiască cele bune nouă, celor nevrednici de mila Lui. Că a Lui este slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

PORUNCI SAU „SFATURI” ALE AVVEI ISAIA

Către monahii începători[240]

Păzeşte deci poruncile acestea:

- **De eşti silit să bei vin, nu bea mai mult de trei pahare. Păzeşte-te să nu calci porunca, din prietenie (de dragul prieteniei).**
- **Îngrijeşte-te, pe cât poţi, de meditarea asupra Psalmilor, că aceasta te va păzi de viaţa lipsită de curăţie.**
- **Iubeşte osteneala şi necazul, ca să ţi se uşureze patimile. Nu te întreţine despre nimic cu nimeni, şi te vei ridica, prin suspine, mai presus de păcatele tale**
- **Păzeşte-te de minciună, că te scoate din frica de Domnul[241]. Nu descoperi tuturor lucrările tale cele bune[242], ca să nu te răpească vrăjmaşul**

---

[240] Monahul Augustin, la notă, p. 186: „Aceste reguli ale lui Isaia s-au luat din cele *Douăzeci şi nouă de cuvinte* ale sale. Acestea (regulile) se găsesc în latineşte în *PL* 103, 428-434 şi s-au tradus în greceşte de K. I. Foculide”. Textul latinesc al sfaturilor din *PL* 103 îl găsim citat la Sf. Benedict al Anianei, „Regulae S.S. Patrum Orientalium ad monachos”, Partea I (*n. ed.*).

[241] Când minţi, socoteşti că te poţi ascunde chiar de Dumnezeu, deci nu-ţi mai este frică de El.

[242] Monahul Augustin, la notă: „Antonie cel Mare, Regula 34”. În dorinţa de a descoperi toate cele bune tuturor se manifestă iubirea de slavă deşartă.

• Descoperă bolile tale Părinţilor, ca să te bucuri de sfatul lor[243].

• Nu judeca pe fratele tău, nici nu-l dispreţui, căci vei cădea în mâinile vrăjmaşilor tăi[244].

• Nu te certa pentru susţinerea cuvintelor tale, ca să nu se sălăşluiască în tine cele rele[245].

• Cugetă în tine însuţi: „Nu voi trăi în lumea asta în mod sigur decât în ziua aceasta”, şi te vei înarma împotriva păcatului *(cf.* Antonie, can. 66, *n. ed.).*

• Nu fi lacom la mâncare, ca să nu se reînnoiască în tine păcatele dinainte. Nu părăsi osteneala, îngrijeşte-te de meditarea asupra Psalmilor şi-ţi va veni odihna de la Dumnezeu.

• Sileşte-te pentru lacrimi în rugăciuni şi Dumnezeu se va milui de tine şi te va dezbrăca de omul cel vechi.

• Învaţă că osteneala, sărăcia, înstrăinarea, necazul şi tăcerea aduc smerita cugetare, iar smerita cugetare, iertarea tuturor păcatelor[246]. Dar smerita cugetare constă şi în a se socoti omul pe sine păcătos şi nedrept, în a nu-şi susţine cuvântul său, în a-şi desfiinţa pofta sa, în a-şi pleca ochii spre pământ, în a suporta ocara şi osteneala, în a urî cinstirea şi odihna (comoditatea), şi a spune în orice lucru: „Iartă-mă!” Iar prin smerita cugetare se alungă vrăjmaşii[247].

• ..oriunde ai intra, nu te purta cu măreţie (îndrăzneală) faţă de cei ce locuiesc acolo. Păstrează modestia şi sfiala în toate şi întinde mâna cu greutate spre cele puse înaintea ta[248].

• Roagă-te mult înainte de a te culca, oricât ai fi de

---

[243] Monahul Augustin, la notă: „Antonie cel Mare, Regula 41”.

[244] Monahul Augustin, la notă: „Acelaşi, Regula 59”. Dispreţuind pe altul, te mândreşti. Deci te asociezi cu diavolul care se mândreşte faţă de Dumnezeu.

[245] Monahul Augustin, la notă: „Acelaşi, Regula 62”. Prin cearta pentru cuvintele tale întăreşti în tine mândria.

[246] Smerita cugetare e condiţionată şi de nişte stări externe: de sărăcie, de neplăcerea de a te afla între străini, de necazuri. Smerita cugetare te face să ierţi toate păcatele, căci te socoteşti mai prejos de oricine. Iar de ierţi altora, şi Dumnezeu te iartă. Dimpotrivă, mândria faţă de alţii nu-ţi aduce nici ţie iertarea, căci de fapt nici nu o ceri (vezi şi Antonie, „Regula 71”).

[247] Smerita cugetare mă opreşte să socotesc că nu am trebuinţă de ajutorul lui Dumnezeu, că am în mine toată puterea. Aceasta e o cugetare diavolească. Smerita cugetare implică simţirea existenţei lui Dumnezeu, ca Cel de la Care am totul.

[248] Monahul Augustin, la notă: „Antonie, Regulile 75, 76”.

obosit de călătorie[249].

- **Şezând la masă cu fraţii, să nu mănânci cu plăcere şi să întinzi mâna numai spre cele din faţa ta. Iar genunchii să-ţi fie adunaţi, şi nu ridica privirea ta spre altul. Nu bea apă pe nesăturate, nici cu zgomot.**
- **Nu deschide gura ca să râzi. Căci aceasta arată la tine lipsa fricii de Dumnezeu[250].**
- **De păcătuieşti în ceva, nu te ruşina să o mărturiseşti, nici să nu cauţi să te aperi printr-o minciună, ci pleacă-ţi genunchii, şi mărturiseşte păcatul tău şi cere iertare, şi ţi se va ierta.**
- **Dacă cineva minte faţă de tine, nu te mânia, ci zi: „Iartă-mă, nu voi mai face!”**
- **Nu te ruşina să întrebi pe învăţătorul tău.**
- **Nu grăi cuiva, nici nu lua aminte la cuvintele cuiva fără folos.**
- **Nu risipi cuvinte încoace şi încolo. De vei păzi ochii şi urechile tale, nu vei păcătui în niciun caz cu limba ta[251].**
- **..cu un frate, fii cu el ca un străin. Nu-i porunci lui ceva, nici nu te face pe tine mai mare ca el, nici nu te purta cu el cu mândrie. Iar de-ţi porunceşte ceva ce nu voieşti, înfrânge-ţi voia ta şi nu-l întrista, ca să nu se despartă de tine pacea. Cunoaşte că cel ce ascultă este mai mare[252].**
- **..împreună cu un frate, şi-ţi spune: „Ascultă!”, zi: „Ce voieşti?” De-ţi va lăsa ţie alegerea, împlineşte ceea ce alegi cu frică de Dumnezeu.**
- **Trezindu-te din somn, roagă-te înainte de a te apuca de lucrul tău. Şi cugetă mai întâi la cuvântul lui Dumnezeu, apoi apucă-te fără greutate de lucru.**
- **Dacă un frate ţi-a pus ceva pe masă, nu cerceta ce ţi-a pus, nefiind el de faţă.**

---

[249] Monahul Augustin, la notă: „Acelaşi, Regula 80”.

[250] Toată politeţea delicată, recomandată monahilor, se întemeiază pe gândul la Dumnezeu. Oamenii nu le văd pe toate cele necuvenite, dar le vede Dumnezeu. Şi în respectul faţă de oameni se arată respectul faţă de Dumnezeu, Care-i preţuieşte pe toţi şi preţuieşte respectul reciproc între oameni.

[251] Există o legătură morală între simţuri. De păzeşti pe unul de la cele necuvenite, aceasta te va ajuta să le păzeşti şi pe celelalte. În cele bune, omul rămâne o unitate nesfâşiată.

[252] Monahul este sfătuit să fie ca un străin cu fratele cu care locuieşte, nu în sensul că nu trebuie să aibă nicio simţire frăţească faţă de el, ci în sensul de a nu-i porunci ca unuia ce este obligat să asculte; să-l trateze ca pe un om liber, total independent. Să nu-i poruncească, dar să-i asculte porunca, chiar de nu-i place. Se manifestă şi în aceasta smerita cugetare.

• Nu te ruga nepăsător şi fără grijă. Căci, în loc să placi lui Dumnezeu, Îl vei face să se mânie. Ci stai cu frică şi cu cutremur şi nu te rezema de pereţi, nici nu te moleşi la picioare, ca pe unul să stai, iar pe celălalt să-l întinzi. Împotriveşte-te gândurilor tale şi să nu le îngădui să se îngrijească de cele trupeşti, ca să-ţi fie bineprimită de Dumnezeu rugăciunea.

• De eşti de faţă la Liturghie, păzeşte gândurile şi simţirile tale şi stai cu frică înaintea lui Dumnezeu Cel Preaînalt, ca să te învredniceşti să primeşti Trupul Domnului şi Sângele Lui şi să vindece patimile tale[253].

• De eşti tânăr, nu îmbrăca haina frumoasă, până nu ajungi la bătrâneţe[254].

• Sârguieşte-te să te rogi cel mai mult noaptea, ca să se lumineze mintea ta[255]. Priveşte păcatele tale şi roagă pe Dumnezeu pentru ele, iar El te va ierta de ele.

• Cinsteşte pe fraţii tăi mai mult decât pe tine în toate. Iar când un prieten îţi aduce cinstiri în faţa altora, spune-le: „Pentru voi mi-a adus mie aceste cinstiri”. Nu gusta vreo cinstire fără alţii.

• De voieşti să primeşti Trupul Domnului, păzeşte-te să nu intre în inima ta mânia şi ura împotriva cuiva[256]. De cunoşti pe cineva înveninat împotriva ta, cere-i tu întâi iertare, precum a poruncit Domnul nostru (cf. *Matei* 6, 12).

• Dacă te războieşte vreo poftă neruşinată noaptea, păzeşte-te să nu preiei vedenia aceea ziua, ca să nu se spurce inima ta de plăcere, ci cazi înaintea lui Dumnezeu şi El te va milui, căci cunoaşte slăbiciunea oamenilor.

• De te îngrijeşti în mod covârşitor de post şi de rugăciunea neîncetată, nu îndrăzni să cugeţi că acestea te vor mântui, ci nădăjduieşte că Dumnezeu va avea milă de

---

[253] Un efect principal al primirii Trupului şi Sângelui Domnului este curăţirea noastră de patimi, dat fiind că starea lor de jertfă e contrară oricărui egoism manifestat prin patimi.

[254] Nu mări ispita pe care o poţi produce ca tânăr asupra femeilor, prin haina frumoasă. La bătrâneţe nu mai e acest pericol. Dar şi tânărul însuşi are o cauză de mândrie în haina frumoasă.

[255] Noaptea se luminează mintea cel mai mult de lumina dumnezeiască, pentru că nu mai e împiedicată de cele văzute în lume.

[256] Cum se va simţi în noi Domnul, Care trăieşte moartea pentru a ne curăţa de patimi, dacă patimile continuă să fie vii în noi? Cum se va simţi în noi Domnul, Care e mai presus de orice egoism, în făptura noastră stăpânită în mod neîndurat de egoism? Nu-L facem să sufere mai departe, fără rezultat, pentru noi?

necazul trupului tău şi te va ajuta în slăbiciunea ta[257].

- **De eşti cuprins de vreo boală, să nu te simţi împovărat, ca să-ţi lipsească duhul, ci mulţumeşte lui Dumnezeu că se îngrijeşte de folosul tău[258].**
- **De vor semăna în tine demonii o osteneală pe care nu o poţi purta, nu o primi, pentru că vor să ocupe inima omului cu lucruri pe care nu le poate împlini, ca să-l împovăreze pe om cu ceea ce e prea mult, pentru a-l înşela. Toate lucrurile lor sunt fără măsură şi fără rânduială[259].**
- **Mănâncă .., .. nu pe săturate. Dă trupului cât are nevoie, după cerinţa firii.**
- **Înainte de a te întinde pentru somn, priveghează două ceasuri în rugăciune şi în cântări, apoi dă trupului tău odihnă. De-i este greu trupului tău, când trebuie să se ridice la rugăciune, spune-i: „Voieşti să te bucuri în acest timp de odihnă, apoi să pleci spre îndelungata pedeapsă? Nu e mai bine să te oboseşti puţin aici, apoi să te odihneşti acolo, cu sfinţii, veşnic?" Deci aruncă de la tine lenea şi atunci îţi va veni ajutorul dumnezeiesc[260].**
- **Dacă ţi se dă ceva, dar să înapoiezi, dă-l înapoi după ce l-ai folosit. Nu-l ţine până ţi-l va cere (cel ce ţi l-a dat). De ai stricat ceva din el, repară-l. De dai altuia ceva, dar să ţi-l întoarcă, nu-l cere, văzând că nu poate să ţi-l întoarcă, mai ales când nu ai nevoie de el.**
- **De niciun lucru nu se bucură atâta diavolii, ca de omul care-şi ascunde gândurile de învăţătorul său duhovnicesc.**
- **De lupţi împotriva ispitei care te necăjeşte, nu înceta să cazi înaintea lui Dumnezeu şi spune: „Fii mie ajutor, Doamne, fiindcă eu, fiind slab, nu pot suporta această luptă!" Şi El îţi va ajuta, dacă rugăciunea ta va porni dintr-o inimă dreaptă. Iar luptând şi biruind, nu te mândri, nici nu**

---

[257] Nu te încrede în ostenelile tale, ci în mila lui Dumnezeu. Căci ele nu-ţi dau siguranţa şi liniştea ei, aşa cum ţi-o dă nădejdea în mila lui Dumnezeu.

[258] De-ţi vine vreo boală sau vreun necaz, nu te descuraja, ci mulţumeşte lui Dumnezeu că aceasta te face să te rogi şi mai mult Lui şi să nu-ţi pui nădejdea în puterile tale. Cu cât simţi mai mult slăbiciunile tale, cu atât te vei apropia mai mult de Dumnezeu, punându-ţi nădejdea în El *(cf. 2 Corinteni* 12, 10).

[259] Demonii îl ispitesc pe om adeseori cu iluzia că poate împlini lucruri bune peste măsură, ca, neputându-le împlini, să-l descurajeze. Îl ispiteşte cu postirea multă, somnul puţin, etc.

[260] Monahul Augustin, la notă: „Antonie, Regula 8".

te face îndrăzneţ, ci te păzeşte de acestea, fiindcă vrăjmaşul unelteşte prin aceasta împotriva ta o luptă mai mare ca înainte.

- **Rugându-te lui Dumnezeu, nu spune: „Doamne, înlătură aceasta şi dă-mi aceea!”, ci spune: „Doamne, Dumnezeul meu, cunoşti mai bine ce-mi este mai de folos. Ajută-mi şi nu îngădui să păcătuiesc faţă de Tine şi să pier în păcatele mele, pentru că sunt păcătos şi slab, nici nu mă preda vrăjmaşilor mei. La Tine am alergat, izbăveşte-mă, Doamne, că Tu eşti tăria şi nădejdea mea! Că a Ta este puterea şi slava şi lucrarea cea bună şi dăruirea harului în veci. Amin”**

FRAGMENTE DIN CUVINTELE AVVEI ISAIA

- **Precum mărăcinele care înfăşoară pomul îi usucă rodul, şi precum viermele mănâncă lemnul şi molia haina şi rugina fierul, aşa şi păcatul usucă şi veştejeşte pe cel ce nu se mărturiseşte.**
- **Cine nu va plânge pe monahul nepăsător? Cine nu va plânge pe cel ce leneveşte? Cine nu va plânge pe cel ce nu se îngrijeşte de mântuirea sa? Cine nu va suspina pentru cel ce-şi cheltuieşte zilele sale în împrăştiere? Cine nu va plânge pentru cel iubitor de plăceri? Cine nu va vărsa lacrimi pentru cel .. care-şi împlineşte voile sale? Poate şi cerul suspină pentru negrija şi nepăsarea acestuia şi îngerii plâng pentru pieirea lui. Căci cel ce nu luptă aici să-şi mântuiască sufletul său s-a pregătit pentru chinul fără sfârşit de acolo”[261].**
- **Cel ce voieşte să se mântuiască să înceteze să**

[261] Nu pot să nu plângă sfinţii şi îngerii, care se află în fericire, de mila celor ce se pierd. Poetul Vasile Voiculescu scrie undeva că sfinţii cer lui Dumnezeu să se ducă să vieţuiască lângă cei din iad şi de aici trage concluzia că nu poate exista un iad veşnic. Dar se uită, afirmându-se o astfel de idee origenistă, că cei din iad nu sunt lăsaţi acolo pentru că aşa vrea Dumnezeu, ci pentru că aceia se încăpăţânează să nu ştie de Dumnezeu. Aceasta e marea taină a libertăţii şi a mândriei unora în afirmarea acesteia. Chiar în suferinţa lor, vor să-şi afirme cu încăpăţânare sfidarea faţă de Cineva care este superior. Mila celor din rai pentru ei nu este comparabilă însă, în durere, cu chinul celor din iad. Într-un fel, le respectă şi ei libertatea. Cel ce n-a luptat aici pentru a câştiga credinţa în Dumnezeu, şi-a pregătit o stare de încăpăţânare veşnică în necredinţă.

vorbească în deşert, să iubească adevărul, să alunge de la el vorbirea deşartă, să despartă de el gândurile rele, să arunce viclenia din inima sa, să nu stea în curtea minciunii, să vorbească adevărul, să fugă de mânia ascuţită, să nu se predea pizmei şi ciudei, să se scârbească de amintirile răului, să nu iubească poftele urâte şi vătămătoare de suflet, să nu înceteze să aibă milă de săraci, să mediteze cu cumineţenie şi cu trezvie la dumnezeieştile Scripturi, să se predea cu râvnă privegherii, să închine rugăciunile sale Domnului Dumnezeu în tot ceasul, fără grijă, nesfâşiat şi netulburat, să suspine din adâncul inimii, să-şi ridice ochii la cer, să-şi spele obrajii cu lacrimi, să-şi bată obrajii, să-şi lovească pieptul. Şi acestea să le facă având smerită cugetare, ca ostenelile lui să se cunoască şi să fie bineprimite de Dumnezeu şi el să se scrie în cartea vieţii.

- **Să nu râzi de cineva, de-l vezi greşind. Să nu osândeşti pe omul păcătos asemenea ţie, atunci când alunecă, nici să nu-l dispreţuieşti bătându-ţi joc de el şi spunând fără judecată cele ce nu se cuvin. Căci dacă tu, care ai cunoştinţă şi eşti priceput, râzi de cel simplu şi îl osândeşti, vei fi şi tu vorbit de rău şi osândit nu numai de cei înţelepţi şi cărturari, ci şi de cei simpli, şi de femei, şi de copii, căci «ceea ce va semăna omul aceea va şi secera» *(Galateni* 6, 7). Semănând de bunăvoie cele rele şi secerând fără voie cele rele, trebuie să ne minunăm de dreapta judecată a lui Dumnezeu.**

- **Începutul pieirii .. sunt râsul şi lipsa fricii. Când te vezi pe tine stăpânit de râs, cunoaşte-te că eşti în adâncul relelor şi că ai ajuns în adâncul iadului. Râsul scoate afară fericirea lui Hristos, râsul nu zideşte, ci topeşte şi virtuţile zidite. Râsul întristează Duhul[262], nu e de folos sufletului, corupe trupul, întunecă mintea, înnegurează înţelegerea, scufundă în noroi conştiinţa, sclerozează (usucă, înăspreşte) şi împietreşte inima, face rugăciunea neprimită[263]. Râsul alungă virtuţile, cheamă păcatele.** (Cel) **pricinuitor de râs (glumeţ) e urât de Dumnezeu, privit cu scârbă de îngeri, gol de dreptate, lipsit de viaţa veşnică, îmbrăcat în ruşine.** (Cel) **pricinuitor de râs e cursă a diavolului, vatră a morţii. Căci**

[262] Duhul nu e rigid, ci viu. Se întristează pentru pieirea celor ce nu voiesc să-L primească, să se bucure prin El de comuniunea iubitoare cu Hristos.

[263] Râsul e semn de superficialitate, semnul lipsei de reflecţie, de neobservare a insuficienţelor proprii, a neîmplinirii datoriilor faţă de Dumnezeu şi faţă de alţii.

râsul alungă frica de Dumnezeu şi îl sălăşluieşte pe diavolul. Râsul e duşmanul lui Dumnezeu şi prietenul demonilor. Râsul e duşmanul înfrânării şi prietenul demonilor şi al desfrânării, ruşine şi osândă celui câştigat de el. Râsul e groapă a pierzaniei şi golire a adevărului[264]. Râsul risipeşte sufletul şi aduce cădere trupului. Râsul dispreţuieşte pacea şi se bucură de luptele între oameni. Glumeţul caută moartea şi doreşte pierzania. El îşi pregăteşte chinurile veşnice şi e trimis la pieire[265]. Râsul e suliţa diavolului şi întinare pentru cel ce-l practică. Râsul e tulburare a Bisericii şi pricinuitor al ruşinii. Râsul e duşmanul dreptăţii şi prietenul luptei între oameni[266]. Râsul aduce defăimarea şi dispreţul. Râsul e creatorul minciunii şi batjocura adevărului[267]. Râsul goleşte sufletul şi corupe simţurile[268]. Râsul e păcatul neîncetat şi un cui înfipt în suflet. Râsul e sabia diavolului şi o seceră pustiitoare. Monahul glumeţ (pricinuitor de râs) este un ţap sensibil şi un lup spiritual. Râsul e necunoaşterea Scripturilor şi sabie cu două tăişuri, mânie neîntârziată, foc arzător, strâmbarea cuvintelor adevărate, alegerea a ceea ce e nedrept. Râsul e mişcarea între relele schimbătoare şi cugetarea vicleană. Râsul e foc nestins şi pedeapsă pierzătoare. Râsul e cursă multiplă şi lipsa vieţii[269]. Râsul e chin cumplit şi prezenţa foamei. Râsul e vieţuire amăgitoare, uşa pierzaniei, năvala desfrâului. Râsul e hambar de gânduri rele şi magazie de înţelesuri urâte. Râsul e lipsit de gândul morţii şi de cugetarea la chinurile veşnice. Scoate de la noi râsul, Doamne, şi dăruieşte-ne plânsul, pe care-l ceri de la noi. Căci cel ce suspină şi se întristează atrage mila lui Dumnezeu, pe când

---

[264] Cel ce râde nu vede realitatea profundă şi nu se îngrijeşte să rămână în unire cu aceea şi să înainteze spre ea şi în ea.

[265] Viaţa lui, redusă la cele din lume şi la cele plăcute ei, acoperă această monotonie şi el se simte bine în monotonia lumii, echivalentă cu moartea spirituală. Dar pentru cât timp va putea face aceasta?

[266] **Cel ce râde nu ia în serios nicio valoare. Priveşte cu îngăduinţă toate relele, orice dezordine şi luptă între oameni. Râsul este deci o armă a diavolului.**

[267] **Râsul nu recunoaşte ceea ce s-a împlinit cu adevărat, ci născoceşte minciuna.**

[268] **Râsul goleşte sufletul de orice conţinut, de orice gândire, de orice relaţie serioasă cu alţii. Râsul opreşte simţurile să ia contact cu realitatea.**

[269] **Râsul e semnul unei lipse a vieţii adevărate. Cel ce râde nu se adânceşte în bogăţia vieţii, nu simte trebuinţa să o pătrundă, să o cunoască.**

cel ce râde trezeşte un «Vai!» de la neprihănitul, nestricăciosul, nevăzutul şi de viaţă dătătorul Dumnezeu şi Mântuitor al nostru Iisus Hristos, Care spune: Vai celor ce râd, că vor plânge şi se vor tângui *(cf. Luca* 6, 25)"[270].

- **..precum focul topeşte ceara şi usucă noroiul, aşa şi cugetarea (meditarea) ascunsă topeşte gândurile urâte şi îndepărtează patimile sufleteşti, şi luminează mintea, şi dă strălucire înţelegerii, şi bucură inima. Fiindcă meditarea ascunsă loveşte demonii şi alungă gândurile urâte[271]. Căci ceea ce luminează omul lăuntric şi-l înarmează prin reflecţia (meditarea) ascunsă se întăreşte de Dumnezeu, se împuterniceşte de îngeri, se slăveşte de oameni. Fiindcă reflecţia (meditarea) şi citirea ascunsă sunt casa de nedefăimat a sufletului şi turnul neclătinat şi ţărmul cel liniştit, care păstrează sufletul netulburat şi neclătinat. Căci demonii sunt greu tulburaţi când monahul se înarmează prin reflecţia ascunsă şi prin citirea ascunsă. Reflecţia ascunsă este oglinda minţii şi făclia conştiinţei. Reflecţia (meditarea) ascunsă topeşte desfrâul, slăbeşte iuţimea (impulsurile), alungă mânia, depărtează mânia aprinsă, scoate afară nedreptatea. Reflecţia ascunsă dă strălucire conducerii minţii, luminează conştiinţa, alungă lenevia. Reflecţia (meditaţia) ascunsă naşte străpungerea, aduce frica de Dumnezeu, pricinuieşte lacrimile. Reflecţia ascunsă pricinuieşte .. smerita cugetare nepierdută, şi privegherea bucuroasă de noapte, şi rugăciunea netulburată. Reflecţia ascunsă alungă gândurile urâte, biciuieşte demonii, curăţă trupul. Reflecţia ascunsă învaţă pe om îndelunga-răbdare, aduce înfrânarea şi pregăteşte înţelegerea morţii. Reflecţia ascunsă e plină de facerea de bine şi e împodobită cu toată virtutea şi îndepărtată de toată reaua făptuire.**
- Monahul trebuie să ştie că **sufletul are puteri îndoite: unele sunt cunoscătoare, altele ale vieţii. Cele cunoscătoare sunt: părerea, închipuirea, simţirea[272]. Cele în care se**

---

[270] **Dacă şi mila noastră o trezeşte nu cel ce râde, ci cel trist, cu atât mai mult trezeşte cel trist şi temător mila lui Dumnezeu. Cel ce râde trezeşte compătimirea lui Dumnezeu, dar nu mila care-l poate mântui, ci compătimirea unită cu constatarea că se va pierde.**

[271] „Meditarea ascunsă" este reflectarea la tainele dumnezeieşti nemărginite, care se află mai presus de gândurile referitoare la plăcerile trupeşti. Cugetarea la acele taine dă omului adevăratul sens al existenţei, îl luminează şi-l umple de putere de la Dumnezeu.

[272] Părerea şi închipuirea au şi ele o pretenţie de cunoaştere, chiar

manifestă viaţa sunt voinţa şi alegerea. Prin simţire, în suflet se iveşte patima care se uimeşte în închipuire (fantezie), iar din închipuire se naşte părerea. Apoi cugetarea, cercetând dacă părerea este adevărată sau mincinoasă, stabileşte adevărul şi prin aceasta devine deosebire (discernământ). De aceea, şi înţelegerea vine de la a înţelege (pricepe) şi a deosebi adevărul. Iar ceea ce este distins şi stabilit ca adevăr se numeşte minte. În alt mod, se cunoaşte că întâia mişcare a minţii se numeşte cugetare, iar cugetarea despre ceva aduce înţelegerea şi aceasta are drept conţinut înţelesul, care exprimă legătura sufletului cu ceea ce se pricepe, care e viaţa lui. Iar aceasta se numeşte reflecţie. Iar reflecţia lărgită produce gândul, care e cuvântul interior, pe care definindu-l, zicem că este mişcarea deplină a sufletului ca dialog interior nerostit, din care spunem că provine cuvântul rostit, grăit cu limba.

- **..de cunoaştem care sunt patimile sufletului şi care ale trupului, şi care ale inimii şi ale minţii, biruim uşor gândurile rele. Mândria este o boală a sufletului, slava deşartă, la fel, închipuirea, la fel, şi toate cele asemănătoare. Acestea sunt ale inimii. Iar ale minţii sunt: părerea de sine, nălucirea, prostia, umflarea în pene. Acestea sunt ale minţii conducătoare. Iar suflările în undele tulburi ale duhurilor răutăţii vin asupra înţelegerii şi conştiinţei, fie spre a le pricinui cununi, fie ruşine. Iar gândurile urâte − care fac mintea uşor de robit şi o atrag în prinsoare şi-l fac pe om să se închipuie: când împărat, când căpetenie şi arhiereu peste cetăţi şi ţări, când stăpân peste tabere şi averi, când ziditor de biserici şi mănăstiri, case de oaspeţi şi spitale de bătrâni − sunt cele pe care deşertăciunea minţii le năluceşte şi le preschimbă în monahii iubitori de slavă deşartă şi doritori de a plăcea oamenilor, şi în cei ce se cugetă oameni mari, sau în inima unora ca aceştia. Ele sunt gânduri ce-şi fac cuiburi în ei din pricina lipsei lor de frică, a nepăsării şi leneviei. Căci, dacă nesocotim poruncile lui Dumnezeu, revin în noi şi păcatele iertate mai înainte şi se răceşte inima prin retragerea harului şi îndată se trimit în ea muştele păcatului sau gândurile viclene, necurate şi coborâtoare la cele de jos, care murdăresc mintea conducătoare şi tulbură inima şi conştiinţa, cum zice şi Apostolul: Cei ce aţi îmbrăcat pe Domnul Iisus Hristos nu vă faceţi grijă de trup spre poftă,**

---

dacă nu cunosc realitatea adevărată. Simţirea este şi ea într-o legătură cu realitatea deosebită de subiectul ei.

«făcând voile trupului şi ale simţurilor», poftele inimilor voastre, în care vă mişcaţi odinioară *(cf. Efeseni* 2, 3).

- **..cel ce voieşte să scape de păcatul stricător şi de pofta rea să dobândească frica de Dumnezeu. «Frica de Domnul rămâne curată, în veacul veacului» *(Psalmii* 18, 10), căci cel ce se gândeşte pururea la moarte, şi la focul veşnic, şi la viermele cel neadormit, şi la întunericul cel mai dinafară, la plânsul cel nemângâiat, la scrâşnirea dinţilor, la ruşinea ce va avea în faţa scaunului înfricoşător al Judecăţii lui Hristos, dinaintea îngerilor şi oamenilor, topeşte bucuria plăcerii şi întoarce toată pofta spre Dumnezeu.**

- **De nu vom curăţa omeneşte tulburările şi zăpăcelile produse de gândurile rele, degeaba ne vom osteni. Deci când vom pleca genunchiul spre cerere şi rugăciune la Dumnezeu, să luăm aminte de nu cumva cel-rău a răpit vasele noastre bune, prin care slujim lui Dumnezeu; iar vasele sufletului, prin care slujim lui Dumnezeu, sunt gândurile noastre. Dacă aceste gânduri sunt răpite de vrăjmaşii noştri, prin ce vom mai sluji lui Dumnezeu? Nu are trebuinţă Dumnezeu ca trupul tău şi limba ta să se roage, iar gândurile tale să rătăcească risipite pe afară. E voia lui Dumnezeu ca gândurile şi mintea şi cugetarea şi toată tăria noastră să fie îndreptate spre El în chip neîmpărţit şi, în acest caz, Dumnezeu nu va mai fi deloc despărţit de noi. Căci este în chip nevăzut cu noi, cercetând mintea noastră, înţelegerea şi gândurile noastre, şi vede cum Îl căutăm, cum luptăm cu gândurile urâte şi rele şi cum ne războim cu înţelesurile viclene, şi dacă ne rugăm şi cântăm din tot sufletul. Căci, stând noi în mod neobosit şi cu hotărâre, şi în chip cuminte şi treaz la rugăciune, îndată alungă pe duşmanii noştri şi ne încununează pe noi. Căci, dacă ne vede îndreptaţi în toate felurile prin gândurile noastre spre căutarea Sa, El ni Se arată şi ne întăreşte şi ne luminează sufletul, îmbrăcându-l cu o frumuseţe negrăită şi dorită. Şi astfel ne dăruieşte ajutorul Său şi toată biruinţa, scăpându-ne de vrăjmaşii noştri nevăzuţi. Dar, de ne vede leneşi şi zăbavnici şi nepăsători, stând la rugăciune cu o minte moleşită, retrage ajutorul Său de la noi şi ne facem ca o corabie care se mişcă pe mare fără cârmă, bătuţi neîncetat de valurile ispitelor, clătinaţi ca o trestie de orice vânt.**

SLAVĂ LUI DUMNEZEU PENTRU DUCEREA LA BUN

SFÂRŞIT A ACESTEI MINUNATE COLECŢII DE ÎNŢELEPCIUNE!

MULŢUMESC PENTRU ATENŢIA ACORDATĂ!